

ГРОМАДСЬКА ДУМКА ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ

У НОМЕРІ:

- **КОНСТИТУЦІЙНИЙ ПРОЦЕС:**

- ∨ *Конституційні зміни системи правосуддя в Україні*

- **НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА:**

- ∨ *Законодавчі новації у питанні протидії та боротьби з тероризмом*

- ∨ *Чи подолає Україна рейдерство на законодавчому рівні?*

- **ЕКОНОМІЧНИЙ РАКУРС:**

- ∨ *Основні тенденції регулювання діяльності валютного ринку*

- ∨ *Видобування сланцевого газу на заході України отримало зелене світло?*

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ**

№ 18 (54) 2013

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів

Додаток до журналу
«УКРАЇНА: ПОДІЇ, ФАКТИ, КОМЕНТАРІ»

Засновники:

Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
Національна юридична бібліотека

Головний редактор

В. Горовий, д-р іст. наук, проф.,
заступник генерального директора НБУВ

Редакційна колегія:

Ю. Половинчак (відповідальна за випуск),
Н. Іванова, Т. Дубас, Л. Присяжна,
Ю. Калініна-Симончук

Заснований у 2011 році
Видається двічі на місяць

Передрук – тільки з дозволу редакції

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Бусол Е.

Конституційні преобразования системы
правосудия в Украине.....3

Порватова Н.

Боротьба з рейдерством: чи подолає Україна
рейдерство на законодавчому рівні?.....8

Тарасенко Н.

Імовірність і доцільність проведення
всеукраїнського референдуму в оцінках
експертів.....11

Горова С.

КПУ знову намагаються заборонити.....20

Горенко Т.

Основные тенденции регулирования
деятельности валютного рынка22

Пальчук В.

Рішення Львівської обласної ради як зелене
світло для видобування сланцевого газу на
заході України.....27

Дем'яненко М.

Законодавчі новації у питанні протидії та
боротьби з тероризмом.....35

ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ І СОЦІУМ

Тарасенко Н.

Законодавчі ініціативи щодо звільнення
Ю. Тимошенко: перспективи реалізації.....38

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *44

Шановні співгромадяни! Дорогі ветерани!

Нині наша столиця – Київ відзначає знаменну подію –
70-річчя з дня визволення від нацистських загарбників!

Цей день – час вшанування світлої пам'яті солдатів-визволителів та людей,
котрі пережили роки тяжкої окупації.

Ми також маємо пам'ятати, що битва за Київ –
це тисячі людських жертв, біль та сльози матерів та дітей.

Сьогоднішня наша свобода та незалежність –
це Ваш героїзм – в бою і в праці – в роки війни.

До землі вклоняємось тим, хто ціною власного життя та здоров'я
наближав перемогу.

Зичимо міцності духу, козацького здоров'я, оптимізму, довголіття,
насаги та віри у завтрашній день.

З повагою, колектив НЮБ та СІАЗ

АКТУАЛЬНА ПОДІЯ

Кримінальний процесуальний кодекс України: рік у дії

У Києві завершилася робота Міжнародної науково-практичної конференції «Кримінальний процесуальний кодекс України: практика застосування та перспективи розвитку», приуроченої до річниці дії нового Кримінального процесуального кодексу (КПК) України. Захід організовано Національною школою суддів України спільно з Адміністрацією Президента України та Радою Європи в рамках проекту «Підтримка реформи кримінальної юстиції на Україні», що фінансується урядом Данії у співпраці з Верховним Судом України.

Серед основних питань, що обговорювалися на конференції, – загальні принципи тлумачення і застосування КПК України, стадії досудового розслідування й судового провадження, а також шляхи вдосконалення системи кримінальної юстиції в Україні.

На конференції обговорювалися основні тенденції та проблемні питання застосування Кримінального процесуального кодексу України та визначення майбутніх перспектив його застосування відповідно до європейських стандартів. Цей захід об'єднав представників

української влади, наукових кіл, громадських та міжнародних організацій, що працюють у сфері кримінальної юстиції, суддів вищих спеціалізованих судів України та обласних апеляційних судів.

Під час заходу директор Директорату з прав людини Генерального директорату прав людини та верховенства права РЄ К. Джакомопулос зазначив, що в перший рік дії в Україні нового КПК є позитивні тенденції. Водночас К. Джакомопулос наголосив, що для роботи Кодексу на повну потужність документ має стовідсотково відповідати міжнародно-правовим нормам, а отже, із часом документ потребуватиме певних змін або доповнень..

Учасники заходу відзначили, що Україна здійснила чимало кроків до того, щоб її законодавство якомога повніше відповідало європейським стандартам, зокрема український уряд протягом останніх років провів успішну реформу судової системи та системи юстиції. Міжнародні експерти висловили готовність і надалі співпрацювати з питань гармонізації законодавства до міжнародних стандартів.

АНАЛІТИЧНИЙ РАКУРС

Е. Бусол, ст. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ, канд. юрид. наук

Конституционные преобразования системы правосудия в Украине

Одним из приоритетных заданий развития Украины, в соответствии с европейскими стандартами, является утверждение независимой судебной власти.

Эксперты предлагают свои рецепты реформирования судебной системы: упразднить Конституционный Суд Украины (КСУ), ввести институт выборных мировых судей, провести люстрацию. Подобные предложения по улучшению системы правосудия были высказаны на Международной конференции «Украинское правосудие – измерение

в контексте европейских стандартов», организованной Центром политико-правовых реформ при содействии Посольства Нидерландов и Департамента юстиции США. На конференции, в частности, поднимался вопрос по президентскому законопроекту о внесении изменений в раздел Конституции Украины «Правосудие» в части усиления гарантий независимости судей.

Народный депутат от партии «Батьківщина» А. Яценюк на конференции признал, что оппозиция поддержала инициативу главы

государства, однако отметил, что президентский законопроект имеет недостатки, хотя их не детализировал: «Вчитайтесь в законопроект: Devil is in the details». Вместе с тем политик заявил о необходимости ликвидировать Конституционный Суд и передать его функции Верховному Суду Украины (ВСУ). «Базовая норма украинской Конституции, которая определяет, что ВСУ является наивысшей инстанцией в судах общей юрисдикции, должна быть наполнена содержанием. Первым шагом к этому является ликвидация Конституционного Суда Украины», – такое мнение высказал оппозиционный лидер.

Член Конституционной Ассамблеи Н. Онищук, наоборот, считает, что КСУ нужно сохранить, но при этом повысить профессиональный уровень его судей. По его мнению, судьями КСУ должны быть только специалисты с ученой степенью в области права. К тому же необходимо ввести механизм индивидуаль-

ной жалобы, чтобы создать институт конституционного контроля, в том числе и за исполнением судебных решений.

Н. Онищук не согласен с А. Яценюком и по поводу введения института выборности судей: «Мы должны признать, что опыт стран Европейского Союза не позволяет говорить о выборности судей государственных судов. Эта практика не свойственна современному европейскому конституционализму». По его мнению, вместо этого в Украине стоило бы ввести институт выборных мировых судей. Это позволило бы разгрузить местные суды и сделать правосудие более общественно контролируемым.

Напомним, 5 сентября 2013 г. украинские парламентарии приняли в первом чтении, а 19 сентября 2013 г. – в целом законопроект от 26.02.2013 г. № 2399 «О внесении изменений в некоторые законы Украины относительно исполнения судебных решений», инициатором которого выступил Премьер-министр Украины Н. Азаров. Данный законопроект направлен на подпись Президенту Украины 24.09.2013 г. По мнению авторов, этот документ позволит решить вопрос погашения существующей

задолженности по судебным решениям, ответственность за которые несет государство, а также согласует положения законов № 606-XIV «Об исполнительном производстве» и № 4901-VI «О гарантиях государства на исполнение судебных решений».

Инициированный Президентом Украины В.Януковичем законопроект «О внесении изменений в Конституцию Украины относительно усиления гарантий независимости судей» от 04.07.2013 г. № 2522а, который Верховная Рада Украины направила на рассмотрение (экспертизу) Конституционного Суда Украины 5 сентября 2013 г., был в итоге одобрен КСУ.

Согласно документу, предлагается внести в Конституцию Украины следующие изменения: предусмотреть в ч. 3 ст. 55 право каждого лица на справедливое и открытое рассмотрение дела в разумный срок независимым и беспристрастным судом, утвержденным законом.

Изменениями в ст. 85 и 125 предусматривается утвердить, что определение сети судов, их создание, реорганизация и ликвидация осуществляется путем принятия закона.

Изменениями к ст. 106, 126, 128 предлагается усовершенствовать порядок назначения и увольнения судьи. Предусматривается, что судья суда общей юрисдикции назначается на должность бессрочно Президентом Украины. При этом закрепляется, что решение главы государства о назначении судей или освобождении их от должности будут приниматься исключительно на основании и по представлению Высшего совета юстиции (ВСЮ).

Так как пятилетний срок, на который судья назначался на должность впервые, отменяется, то из Конституции Украины исключаются полномочия Верховной Рады Украины по избранию судей на должности и увольнения их с должностей.

Изменениями в ст. 122 исключается положение о сроке полномочий Генерального прокурора Украины.

Изменениями в ст. 125 предлагается наделить Верховный Суд Украины полномочиями по обеспечению одинакового применения норм

законодательства Украины всеми судами общей юрисдикции.

Изменениями в ч. 3 ст. 126 предусматривается закрепить, что предоставление разрешения на задержание или арест судьи осуществляется ВСЮ по представлению Высшей квалификационной комиссии судей Украины.

Изменениями в ч. 5–7 ст. 126 осуществляется разграничение оснований для освобождения судьи от оснований для прекращения полномочий судьи, вводятся дополнительные основания для увольнения, а также изменяется порядок прекращения полномочий судьи КСУ в связи с окончанием срока, на который он был назначен.

Срок пребывания в должности судьи предлагается повысить до достижения им 70 лет.

Изменениями в ст. 127 предлагается повысить требования к лицам, которые могут претендовать на занятие должности судьи, а также устанавливается, что отбор кандидатов на должность судьи осуществляется на конкурсной основе.

Изменениями в ч. 2 ст. 128 предусматривается урегулировать порядок перевода судей, установить, что перевод судьи возможен только с его согласия, а перевод в суд высшей инстанции осуществляется исключительно на конкурсной основе.

Изменениями в ст. 129 перечень принципов судопроизводства дополняется принципом автоматизированного распределения дел между судьями.

Изменениями в ст. 131 предлагается изменить полномочия и состав Высшей рады юстиции, установив, что 12 из 20 членов будут составлять судьи, назначенные съездом судей Украины. Съезд адвокатов Украины и съезд представителей юридических вузов и научных учреждений назначает по два члена ВСЮ. По должности в состав ВСЮ будут входить Председатель КСУ, Председатель Верховного Суда Украины, председатель Совета судей Украины и Генеральный прокурор Украины. При этом предусматривается, что Генеральный прокурор Украины не участвует в голосовании при принятии Высшим советом юстиции решений относительно судей.

Заключительные и переходные положения законопроекта содержат нормы, направленные на решение организационных и других вопросов, которые возникнут в случае принятия соответствующего законопроекта и направлены, прежде всего, на недопустимость ухудшения положения судей и лиц, которые получили право на занятие должности судьи, в связи с изменениями отдельных положений Конституции Украины.

Согласно обнародованному решению КСУ, законопроект направлен на усиление гарантий независимости судей и в нем отсутствуют риски ограничения прав и свобод граждан. Законопроект, по мнению КСУ, также соответствует международным правовым стандартам.

Однако оппозиция заявила, что не будет поддерживать этот законопроект, и слово сдержала, отказавшись голосовать 10 октября 2013 г. за предложенные Президентом Украины В. Януковичем изменения в Конституцию Украины. По мнению оппозиции, под видом выполнения рекомендаций Комитета министров Совета Европы и Европейской комиссии «За демократию через право» (Венецианской комиссии) усиливается зависимость судебной власти от президентской. «Оппозиция никогда за этот законопроект не проголосует ни при каких обстоятельствах», – заверил первый заместитель председателя парламентского Комитета по правовой политике В.Швец («Батьківщина»).

Первый заместитель председателя Комитета ВР по вопросам верховенства права и правосудия О. Махницкий (партия «Свобода») отметил, что президентским законопроектом предлагается выполнить две основные рекомендации международных организаций в части введения квоты судей в составе ВСЮ в размере 50 % + 1 и отмены положения о назначении судей впервые сроком на пять лет. «Однако президентский законопроект под выполнение этих требований заложил множество положений, которые не касаются выполнения рекомендаций Евросоюза», – такое мнение высказал О. Махницкий.

Основным отличием оппозиционного законопроекта от президентского является

направленность первого на отстранение от влияния на судебную власть главы государства и Верховной Рады. Предлагается установить, что судьи назначаются Высшим советом юстиции, который должен состоять из 15 членов, 10 из которых – представители судебной власти, а пять – назначаются парламентом. Предлагается также изменить механизм назначения (увольнения) судей и Генерального прокурора Украины.

Некоторые эксперты называют даже опасными предложенные Президентом Украины изменения в Конституцию Украины относительно гарантий независимости судей. Они считают, что Президент Украины посягнул на независимость украинской судебной системы, и высказывают мнение, что при таких условиях украинские граждане могут окончательно потерять право на честное правосудие. Так, председатель правления Центра политико-правовых реформ И. Колиушко считает, что изменения в Конституцию Украины, предложенные Президентом Украины, усиливают зависимость судебной системы от власти, в частности Администрации Президента. Если на сегодняшний день давление на судей осуществляется оттуда манипулятивными методами, то после принятия изменений все эти методы будут узаконены, будут конституционными. «У Генерального прокурора не будет срока осуществления своих полномочий: как только служит Президенту Украины, то работает, как только негоден стал – уволить его немедленно», – объясняет И. Колиушко.

Научный консультант Центра им. А. Разумкова Н. Мельник отмечает, что Президент Украины получает исключительное право увольнять и назначать судей, решать все кадровые вопросы. В частности, это касается и судей Конституционного Суда Украины. Это существенно усиливает политическую зависимость судей от Президента Украины. «Законопроект не решает вопроса независимости судей. Когда судья решает дело, исходя из политической ориентации или поощрения, то нельзя говорить о справедливом судопроизводстве. А если судьи зависимы,

то простые люди не защищены», – считает Н. Мельник.

Одновременно в Администрации Президента не видят опасностей в этом законопроекте, заявил советник главы государства А. Портнов, и считают, что он, наоборот, будет способствовать деполитизации процесса назначения судей, а Президенту Украины останутся исключительно «церемониальные функции».

Депутаты Партии регионов заявили, что президентский законопроект будет принят в начале 2014 г. Верховом непоследовательности назвал отказ фракций оппозиции голосовать за предложенные Президентом Украины В. Януковичем изменения в Конституцию Украины в сфере судоустройства, учитывая декларируемый данными политическими силами европейский вектор, народный депутат Украины, член депутатской фракции Партии регионов, заместитель председателя Комитета Верховной Рады по вопросам верховенства права и правосудия Д. Шпенюк. Он считает, что проект изменений в Конституцию Украины в сфере судоустройства, предложенный оппозиционными политическими силами, подан с нарушением требований Основного закона и не может быть принят в парламенте в нынешнем виде. «Оппозиционный законопроект предполагает внесение изменений в так называемую защищенную часть Конституции, в частности в XIII раздел (“Внесение изменений в Конституцию Украины”). Проект изменений в данный раздел может вноситься либо Президентом Украины, либо как минимум 300 народными депутатами. В то же время под оппозиционным законопроектом стоит лишь 165 подписей». Он подчеркивает, что даже в том случае, если бы оппозиционеры собрали необходимые 300 подписей, принятие проекта изменений в Конституцию Украины требовало бы соблюдения чрезвычайно долгой и чрезвычайно сложной процедуры, которая может растянуться на долгие годы. В частности, на финальном этапе необходимо проведение всеукраинского референдума. Политик отмечает, что оппозиционный проект следовало бы отправить на экспертизу

Венецианской комиссии. Также он должен получить вывод Конституционного Суда Украины. Все это тоже является достаточно непростым и небыстрым процессом. «Хочу отметить, что проект изменений в Основной закон, предложенный Президентом Украины В. Януковичем, уже прошел необходимые стадии предварительного рассмотрения, получив одобрение и от европейских экспертов. К тому же предложенные в нем новации отчасти учитывают и те предложения оппозиции, которые составлены на основе рекомендации Европы», – подчеркнул депутат.

Что касается самой Европы, то стоит отметить, что содокладчики Мониторингового комитета Парламентской ассамблеи Совета Европы по Украине М. Репс (Эстония) и М. де Пурбе-Лундин (Швеция) призвали все политические силы в украинском парламенте к скорейшему принятию поправок в Конституцию Украины, направленных на укрепление независимости судебной власти. На этом акцентировал внимание народный депутат, член парламентской фракции Партии регионов, председатель украинской делегации в ПАСЕ И. Попеску. М. Репс и М. де Пурбе-Лундин отмечают, что принятие и эффективная реализация этих реформ очень важна в контексте предстоящего подписания Соглашения об ассоциации Украины с ЕС, подчеркивая, что подписание данного документа они решительно поддерживают. По словам И. Попеску, заявленное содокладчиками вселяет уверенность в том, что Соглашение об ассоциации Украины с ЕС будет подписано. По его убеждению, это свидетельствует «о той поддержке, которую украинская власть в лице Президента, правительства, парламента и всего украинского народа имеет от представителей в Парламентской ассамблеи Совета Европы из разных стран, и прежде всего от представителей стран ЕС, с тем чтобы мы подписали Соглашение об ассоциации».

Несмотря на существующие политические разногласия, можно считать, что в сентябре 2013 г., наконец, завершился очередной этап развития процесса реформирования конституционных основ организации и деятельности судебной

власти в Украине, поскольку Конституционный Суд Украины обнародовал свое заключение, которым признал проект закона Украины «О внесении изменений в Конституцию Украины относительно усиления гарантий независимости судей» соответствующим требованиям ст. 157 и 158 Основного закона.

Украинский парламент 10 октября 2013 г. принял постановление о том, чтобы принять за основу и в целом законопроект № 2522а «О внесении изменений в Конституцию Украины относительно усиления гарантий независимости судей», что является важным для дальнейшего реформирования судопроизводства нашего государства, его приближения к европейским стандартам, а также для выполнения условий подписания Соглашения об ассоциации Украины с Европейским Союзом.

Подводя итоги, можно сделать вывод, что Украина уверенно идет курсом приведения конституционного законодательства в соответствие с передовыми европейскими стандартами. Украинскому государству чрезвычайно важна позитивная оценка Совета Европы в вопросе реформирования судебной системы в Украине. Однако реформа юстиции, наряду с конституционными изменениями, должна включать в себя и действенность законов, то есть все граждане Украины должны получать реальный доступ к справедливому, прозрачному и независимому суду и в итоге иметь устоявшуюся практику исполнения судебных решений. Неоценимыми и чрезвычайно важными для судьбы государства в данном случае будут учет мнений экспертов, юристов, в том числе и зарубежных, по вопросам конституционного преобразования системы правосудия (*Матеріал підготовлено з використанням інформації таких джерел: Александрова А. Эксперты предложили свои рецепты реформирования судебной системы // Закон и бизнес. – 2013. – № 39 (1129). – 28.09–4.10; LB.ua (http://lb.ua/news/2013/09/23/228584_ukraina_vishla_finishnuyu_pryamyu.html); Интерфакс-Украина (http://www.novostimira.com.ua/news_71202.html); Судебно-юридическая газета ([7](http://sud.ua/news/2013/09/19/54767-</i></p></div><div data-bbox=)*

*prinyat-zakon-o-vnesenii-izmenenij-v-nekotorig-zakoni-ukraini-otnositelno-ispolneniya-sydebnikh-reshenij); Укппудпром, (http://www.ukrrudprom.ua/digest/Viktor_YAnukovich_poluchil_pravo_naznachat_sudey_pogiznenno.html); Обозреватель ([*budet-neprostyim-yurist.htm\); РБК-Украина \(<http://www.rbc.ua/rus/news/politics/vr-predvaritelno-odobrila-izmeneniya-v-konstitutsiyu-ob-10102013113700>\); Сайт Партии регионов \(<http://partyofregions.ua/news/524c0c4bc4ca42406f000052>; <http://poslezavtra.com.ua/verxovnaya-rada-rassmotrit-opasnyj-zakonoproekt-o-sudyax>\).*](http://obozrevatel.com/politics/75268-prohozhdzenie-zakonoproekta-ob-usilenii-garantij-nezavisimosti-sudej-</i></p></div><div data-bbox=)*

Н. Порватова, власкор НЮБ НБУВ

Боротьба з рейдерством: чи подолає Україна рейдерство на законодавчому рівні?

Останнім часом в Україні почастишали суспільно небезпечні дії, пов'язані із силовим протиправним захопленням підприємств різної організаційно-правової форми, які в народі йменуються як «рейдерство».

Термін «рейдерство» виник як визначення недружнього поглинання однієї компанії іншою, що не обов'язково пов'язане з порушенням законів. Утім, в Україні під рейдерством частіше розуміють набуття права розпоряджатися активами саме сумнівними шляхами. У багатьох випадках рейдерські атаки відбуваються через те, що на законодавчому рівні недостатньо виписані механізми з недопущення цих процесів.

За даними Українського союзу промисловців і підприємців, у країні діє 35–50 спеціалізованих рейдерських груп, що складаються з досвідчених юристів і економістів. Кількість рейдерських атак у рік перевищує 3 тис., а їх результативність становить більше 90 %. Збитки від рейдерських захоплень оцінюються в 3–5 млрд дол. щорічно, а середньостатистична норма прибутку рейдерів становить сотні відсотків.

Сьогодні в Україні існує «рейдерський бізнес». Таку думку висловив голова інвестиційно-керуючої компанії AVentures Capital А. Колодюк. «У країні існують не рейдерські атаки, а рейдерський бізнес, це вигідний бізнес», – сказав він. За його словами, для розвитку бізнесу в нього потрібно

довго інвестувати, а забрати бізнес можна за п'ять хвилин, витративши набагато менше грошей. При цьому експерт розповів, що в правоохоронних органах і юридичних сферах України дуже мало людей, які дійсно можуть розібратися в суті конфлікту і допомогти розв'язати проблему.

У зв'язку з рейдерськими атаками в Україні невисокий показник прямих іноземних інвестицій. Держдепартамент США у своїй щорічній доповіді про інвестиційний клімат в Україні заявив, що місцеві суди не тільки не перешкоджають рейдерам, а іноді й захищають їх.

Посол США в Україні Дж. Теффт зазначив, що американським компаніям складно працювати в Україні, зокрема через рейдерські атаки й відсутність справедливого розгляду в судах. «Я і справді змушений був часто звертатися до української сторони у зв'язку з тим, що американським компаніям доводилося туго. До них несправедливо ставилися держоргани, Податкова адміністрація та митниця. Туго через те, що вони ставали жертвами рейдерських атак, а також не могли отримати рівного, справедливого розгляду в суді їх господарських спорів», – зазначив посол.

Швейцарська Swissport International (надає наземні послуги авіаперевізникам) також заявляє, що внаслідок «розбійного нападу» в Україні зазнала збитків у кілька десятків мільйонів доларів. Річ у тім, що рішенням Господарського суду міста Києва швейцарці втратили право власності на свою дочірню

компанію в Україні – Swissport Ukraine. Swissport не продовжуватиме судову тяганину в Україні. «Ми лише втратимо марно наш час і гроші», – повідомив віце-президент компанії М. Скіннер.

Для успішної боротьби з рейдерством необхідно внести низку змін до законодавства, зокрема встановити кримінальну відповідальність за «рейдерську діяльність», вважають експерти. Україна мусить забезпечити прозорі правила функціонування економіки та захистити підприємства всіх форм власності, оскільки від рейдерства потерпають і власники компаній, і державний бюджет, який недоотримує податків, і потенційні інвестори.

Рейдерство призводить не тільки до економічних збитків, а й підриває авторитет держави. Крім того, рейдерство стає джерелом корупції, зокрема в судових, правоохоронних та податкових органах.

Нещодавно на прохання підприємців, іноземних інвесторів і дипломатичних представництв при українському уряді відновила свою роботу Міжвідомча комісія з захисту прав інвесторів, протидії незаконним поглинанням та захопленню підприємств (уперше антирейдерська комісія була створена лютому 2007 р., з того часу вона не одноразово припиняла свою діяльність).

Комісію очолив перший віце-прем'єр С. Арбузов. З моменту відновлення своєї роботи комісія вже опрацювала близько 70 заяв (розмір збитків від дій рейдерів оцінюється на суму від 300 млн до 1 млрд грн).

В Україні декілька років на законодавчому рівні обговорювали проблеми рейдерства, і лише в жовтні цього року Верховна Рада ухвалила урядовий закон про внесення змін до деяких законодавчих актів України, щодо протидії протиправному поглинанню та захопленню підприємств. За прийняття в цілому запропонованого Кабінетом Міністрів законопроекту № 0887 проголосував 241 депутат при необхідних 226.

Законом вносяться зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Господарського процесуального кодексу України, Кримінального кодексу України,

Господарського кодексу України, Цивільного кодексу України, законів «Про господарські товариства», «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців», «Про рекламу», «Про патентування деяких видів підприємницької діяльності».

Депутати доповнили Кримінальний кодекс трьома новими статтями. Перша стосується підробки документів, які подають для проведення державної реєстрації юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців. За внесення неправдивих відомостей до цих документів загрожує до двох років позбавлення волі. За ті ж дії, вчинені повторно, за змовою групою осіб, службовою особою з використанням свого становища – п'ять років.

Друга стаття встановлює відповідальність за протиправне заволодіння майном підприємств, установ і організацій. Майном також вважають частки, акції, паї власників. У разі використання для цього підроблених чи вкрадених документів, печаток чи штампів винуватцю загрожує три роки позбавлення волі. За обтяжуючих обставин, наприклад, при завданні тяжких тілесних ушкоджень або з великими збитками (на суму понад 8,5 тис. грн), санкція передбачає ув'язнення терміном до 5–10 років.

Третя нова стаття стосується безпосередньо захоплення будівель, споруд чи інших об'єктів підприємств. Неправомірне втручання в їхню діяльність з метою керування підприємством, яке спричинило порушення нормальної роботи, каратиметься двома роками позбавлення волі. За обтяжуючих обставин (дії, вчинені із застосуванням насильства чи за участі працівників охоронних структур) терміни збільшать до 5–10 років.

Крім того, закон забороняє приватним охоронним підприємствам виконувати охоронні функції при вирішенні корпоративних спорів. У більшості рейдерських атак мала місце ситуація, за якої до протиправного захоплення підприємств залучалися саме приватні охорони структури. У пояснювальній записці зазначається, що «при вирішенні корпоративних спорів між сторонами незалежним арбітром має бути держава, а отже, рішення суду мають

виконуватися виключно органами державної влади, оскільки приватні охоронні структури більш вразливі до впливу сторін процесу, ніж органи державної влади».

Закон також визначає порядок проведення повторних загальних зборів, які скликаються у зв'язку з відсутністю кворуму на щорічних зборах акціонерів підприємств, причому для кворуму на таких зборах необхідна присутність акціонерів із загальною часткою більше 50 % статутного фонду.

Документом також встановлюється, що ведення реєстрів акціонерів підприємств, у яких державі належить більше 50 %, здійснюється створеною Кабміном компанією, яка отримала відповідну ліцензію Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку

Експерти по-різному оцінюють прийнятий закон. Генеральний директор інвестиційно-банківської компанії European Capital Management В. Браїловський зазначив, що прийняття антирейдерського законодавства допоможе першому віце-прем'єр-міністру С. Арбузову, який очолює «антирейдерську комісію», активізуватися в боротьбі з цим явищем. «Перший віце-прем'єр-міністр України С. Арбузов системно бореться з цим явищем, намагаючись покращити інвестиційний клімат для інвесторів, а цей закон допоможе главі “антирейдерської комісії” активізувати боротьбу з рейдерством», – додав він.

Іншої думки координатор громадського руху О. Данилюк, який вважає, що прийнятий закон не поліпшить бізнес-клімату в Україні. «Дана законодавча ініціатива – не більше ніж профанація. Усі ці норми, які прийняті, вони не є новими. І за подробицею документів, і за захоплення приміщень, і за силове захоплення підприємств у Кримінальному кодексі була і є відповідальність. Причому по деяких моментах вона більш сувора, ніж та, яка зараз у спеціалізованих нормах виписана», – сказав О. Данилюк.

За його словами, рейдерські захоплення в українських реаліях неможливі без участі держави. «У нас проблема рейдерських захоплень полягає в тому, що вони робляться не всупереч позиції влади, а виключно завдяки

такій позиції. Люди, які роблять такі рейдерські захоплення, власне представляють ті чи інші фінансово-промислові групи, які глибоко інтегровані у владу», – зазначив О. Данилюк.

В ухваленому законі слово «рейдерство» не фігурує, тож користі від закону буде небагато, вважають юристи. «Детальних складів злочинів, що підпадають під рейдерство, у цих статтях не було», – наголошує радник практики корпоративного права юридичної фірми Integrites Я. Абрамов.

Саме з цієї причини нові статті не матимуть практичного застосування, погоджується радник юридичної компанії «Василь Кисіль і партнери» Н. Доценко-Білоус. «У статтях немає новизни. Це скоріше спроба систематизувати явища, які часто трапляються останнім часом. Наприклад, новий акціонер не зможе пройти до свого приміщення, адже йому перешкоджають у доступі, тому що вважають незаконним припинення права власності на акції. Хто з них рейдер? Має бути один документ, де було б чітко зазначено, що є рейдерством, а що – ні», – вважає вона.

За словами експерта М. Непрана, документ, метою якого є захист підприємців від рейдерських захоплень, прийнято із запізненням на 6–7 років. «Речі, описані в Кодексі, часто траплялися у 2005 р. Зараз, у разі виникнення подібних ситуацій з партнерами в бізнесі чи особами, що заважають роботі, власник просто продає свою частку компанії людям, з якими краще не мати ніяких конфліктів. І проблему вирішують», – розповів М. Непран.

Тож попри прийняття закону, сьогодні на жаль жодна економічно приваблива компанія в Україні не може бути захищена від рейдерської атаки. Боротьба з рейдерством повинна мати комплексний характер. У питанні протидії рейдерству мають об'єднатися влада, парламент, бізнес, громадськість. Лише таким чином можливо значно скоротити кількість рейдерських захоплень в Україні.

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Імовірність і доцільність проведення всеукраїнського референдуму в оцінках експертів

Наближення Вільнюського саміту, покликаною наблизити Україну до ЄС, незважаючи на начебто сформований у суспільстві консенсус щодо напрямку інтеграції, укотре актуалізує питання вибору між двома союзами – Європейським та Митним. Не в останню чергу загостренню інтеграційного питання сприяє жорстка позиція Росії. У руслі інформаційної кампанії, що розгорнулася в українському інформаційному просторі довкола зовнішньополітичних пріоритетів України, помітною подією стала широко анонсована Комуністичною партією України ініціатива проведення всеукраїнського референдуму щодо приєднання до МС.

16 серпня КПУ подала до ЦВК повідомлення про намір провести збори громадян України з проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою щодо вступу України до МС. Щодо головної мети своєї акції, лідер комуністів заявив, що він прагне зупинити процес євроінтеграції. «Ми, починаючи 8 вересня цю процедуру, відповідно до закону, розраховали, що зможемо закінчити збір підписів за проведення референдуму десь 28–29 жовтня. Тобто за місяць до проведення саміту “Східного партнерства”, на якому планується підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Таким чином, буде можливість від імені громадян України, які візьмуть участь у зборі підписів, вимагати від влади, щоб вона відтермінувала підписання Угоди про асоціацію», – сказав П. Симоненко. «Я зараз не агітую ні за Європейський Союз, ні за Митний союз. Я кажу, що треба захистити право громадян на вибір. Вони прийдуть і самі оберуть: за Митний союз – проголосують за Митний союз, за Європейський Союз – проголосують за Європейський Союз», – зазначив лідер КПУ.

Утім, Окружний адміністративний суд Києва заборонив Компартії «організувати

та проводити збори щодо проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою стосовно вступу (приєднання) України до Митного союзу». Ухвалою суду також було заборонено Центврвиборчкому направляти свого представника на збори громадян щодо ініціювання «союзного» референдуму. Цікаво, що позов проти КПУ подала Європейська партія України, очолювана народним депутатом від «Батьківщини» М. Катеринчуком, чим об’єктивно підіграла владі, не зацікавленій нині в проведенні референдуму.

Аналізуючи роль М. Катеринчука в референдумному процесі від КПУ, оглядачі зазначають, що він одним з перших дізнався про дату й місце проведення зборів КПУ і подав заяву до суду щодо заборони. По-друге, голова Європейської партії отримав досить швидко й позитивне рішення суду. Політолог В. Фесенко вважає, що без втручання влади таке швидко, позитивне для М. Катеринчука судове рішення було б неможливе. «Зрозуміло, що Катеринчук якимось чином вплинув на суд. Без спільних дій із владою йому б не вдалося отримати таку постанову. Тут зрозуміло, що діє спільний сценарій влади й Катеринчука, – говорить В. Фесенко. – І я думаю, що значну роль тут відіграє особистий піар Катеринчука, який усіма способами намагається про себе сказати перед київськими виборами».

Тут варто згадати звинувачення з боку деяких представників опозиції, що масова рекламна кампанія М. Катеринчука в столиці була б неможлива без підтримки з владних кабінетів і що таким чином працює сценарій на «розпорошення» опозиційного електорату перед виборами в Києві – адже М. Катеринчук не є єдиним кандидатом від опозиції і навряд чи стане ним.

Сам М. Катеринчук про свою роль у справі референдуму зауважив, що оскільки «всі суди України контролюються Партією регіонів,

своїм позовом ми поставили владу у скрутне становище, бо якби вона провалила його, то просто звела б нанівець усі свої обіцянки щодо ЄС. Тому ми скористалися ситуацією».

Щодо суті своєї протидії референдуму М. Катеринчук пояснив, що «партія, яка підтримує європейські позиції, не може просто змовчувати про такі безглузді зібрання, як те, що відбулося в неділю. Цей референдум – це не волевиявлення народу, це бажання комуністів встановити свої порядки, тому ми і проти того, щоб такі заходи відбувалися. Оскільки обслуговуємо ту політичну частину України, яка підтримує ЄС, Україна повинна йти лише у європейському напрямі. А в перспективі ми взагалі плануємо заборонити Комуністичну партію в Україні».

Невдовзі після негативного для себе рішення суду комуністи повторно попередили ЦВК про свої збори в той самий день, о тій самій годині, але під іншою назвою – не щодо питання про приєднання (вступу) до Митного союзу, а стосовно приєднання (вступу) України до союзу в рамках Євразійського Економічного Співтовариства». Попри очевидність маніпулятивного характеру зміни назви, цього разу суд обмежився заборонаю ЦВК надсилати на збори своїх представників і при цьому не заборонив проведення самого заходу.

Як відомо, без уповноваженого представника Центрвиборчкому збори не можуть вважатися легітимними для початку проведення референдуму. Утім, Компартія стверджує, що 8 вересня на стадіоні «Спартак» у Києві, де відбулися збори громадян, організовані КПУ і громадським рухом «Український вибір», така людина була – це Ю. Донченко. Свого часу він став членом ЦВК за квотою саме Компартії. Але, за словами А. Магери, Центральна виборча комісія не уповноважувала Ю. Донченка на відвідання зборів на стадіоні «Спартак», тобто він був на тому зібранні лише в приватному порядку.

Попри це, збори затвердили склад ініціативної групи для збору підписів на підтримку Всеукраїнського референдуму в кількості 9892 осіб, а також формулювання питання, що пропонують винести на референдум: «Чи підтримуєте ви приєднання

України до Митного союзу Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації?»

12 вересня до Центральної виборчої комісії надійшли документи для реєстрації ініціативної групи з проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою про вступ України до Митного союзу. У пакет документів входив, зокрема, протокол зборів громадян про проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою. На референдум пропонують винести питання «Чи підтримуєте ви приєднання України до Митного союзу Республіки Білорусь, Республіки Казахстан та Російської Федерації?» До протоколу також додано список членів ініціативної групи, до якого пропонують внести 9892 особи з їхніми заявами про згоду бути членом такої групи.

Відповідно до закону, ЦВК упродовж п'яти днів розглянула ці документи й ухвалила рішення на засіданні 17 вересня, відмовивши в реєстрації ініціативної групи із всеукраїнського референдуму про вступ України до Митного союзу. За таке рішення проголосували 13 членів комісії з 13 присутніх.

Як пояснив заступник голови ЦВК А. Магера, відповідно до закону про всеукраїнський референдум повідомлення про проведення зборів громадян має бути подано до ЦВК не пізніше ніж за п'ять календарних днів до його проведення. Водночас повідомлення громадянами П. Симоненком, Г. Буйком і О. Адвени про проведення 8 вересня зборів громадян на стадіоні «Спартак» було подано 3 вересня, тобто за чотири календарні дні.

Разом з тим Окружний адмінсуд Києва 6 вересня за позовом Європейської партії України заборонив ЦВК направляти свого представника на ці збори. На підставі цього рішення суду ЦВК свого представника на це зібрання не направляла.

Таким чином, підкреслив А. Магера, при створенні ініціативної групи з проведення Всеукраїнського референдуму за народною ініціативою щодо вступу України до МС не було дотримано порядку, передбаченого законом.

Рішення Центральної виборчої комісії про відмову реєстрації ініціативної групи з

проведення Всеукраїнського референдуму про вступ України до Митного союзу буде оскаржено Комуністичною партією України, повідомив лідер КПУ П. Симоненко. На його думку, рішення ЦВК говорить про те, що вона «повністю під контролем у нинішньої влади».

Юридично КПУ зберігає шанси отримати протилежне рішення. Але навряд чи отримає політичну сатисфакцію й встигне організувати референдум до саміту Україна – ЄС 28 листопада. Поки що єдине, що має в активі КПУ, – це додаткові підстави для інформаційної кампанії.

Сам П. Симоненко стверджує, що причина зупинки ініціативи – у побоюванні влади отримати незгоду суспільства з євроінтеграційним курсом: «Влада по-справжньому злякалася», побачивши, що «у КПУ достатньо партійного й людського ресурсу для організації збору підписів за референдум». «Сьогодні в публічній площині за явною диригентською відмашкою з Банкової на сторінках і екранах усіх ЗМІ йде неприхована однобока агітація за асоціацію з ЄС. У непублічній площині, судячи з усього, уже надійшла команда до ЦВК – зробити все можливе й неможливе, щоб референдум не відбувся», – заявив П. Симоненко.

Зі слів лідера КПУ П. Симоненка, ініціювання референдуму щодо приєднання України до союзу Євразійського Економічного Співтовариства мало б сприяти зміненню інтеграційного вектора країни в бік підписання угоди про Митний союз та Єдиний економічний простір. Однак, як зауважили експерти, вибираючи засоби досягнення мети, комуністи не врахували, що порушене ними питання не передбачає механізмів легалізації прийнятого рішення.

Сьогодні євроінтеграційний напрям країни зафіксовано рядом нормативно-правових документів. Затверджено Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (ЗУ № 1629-ІУ від 18.03.2004 р.). 22 лютого 2013 р. ВР прийняла Заяву «Про реалізацію євроінтеграційних прагнень України та укладення Угоди про асоціацію між Україною

та Європейським Союзом». Нарешті, ч. 2 ст. 11 ЗУ «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» передбачає інтеграцію України у європейський політичний, економічний, правовий простір з метою набуття членства у Європейському Союзі.

Якщо комуністи хочуть реальної зміни зовнішнього вектора, їм необхідно добиватися скасування перерахованих вище нормативно-правових актів та ініціювати прийняття документів, орієнтованих на інтеграцію з Росією. Цього можна досягнути за допомогою всеукраїнського волевиявлення. Однак потрібно змінити предмет референдуму.

Пункт 3 ст. 3 Закону України «Про всеукраїнський референдум» визначає, що за предметом референдум може бути: конституційним (зміна Основного закону), територіальним (про зміну території України. Ратифікаційний референдум), законодавчим (прийняття, скасування чи внесення змін до законів) та з будь-якого питання за винятком тих, щодо яких референдум не допускається згідно з Конституцією України (загальний референдум).

Отже, для досягнення результату комуністи мали б ініціювати законодавчий референдум. Натомість вони хочуть проведення загального референдуму, який не передбачає скасування, внесення змін до діючих законів чи прийняття нових. Іншими словами, якою б не була відповідь громадян на питання про приєднання України до Митного союзу, на євроінтеграційний вектор країни це ніяким чином не вплине.

Політолог В. Фесенко зауважує, що референдум, який запланували комуністи і якому опираються В. Янукович та його політична сила, не несе ніяких загроз для асоціації з ЄС. «По-перше, тому що провести його можна буде не раніше січня 2014 р. – це вже після того, як Україна підпише асоціацію. А по-друге, зважаючи на дані соціологічних досліджень, він може стати ще одним підтвердженням того, що українці спрямовані не в Митний союз, а в Європу», – говорить В. Фесенко.

Утім, у «референдумних» намірах комуністів експерти вбачають не лише короткострокові, а

й довгострокові цілі, які полягають у заграванні з Росією з прицілом на президентські вибори.

У самій КПУ розмови щодо підготовки П. Симоненка до президентських виборів через референдум вважають надуманими. «Не думаю, що слід пов'язувати референдум із президентською кампанією. Ми давно декларуємо позиції щодо об'єднання потенціалів України, Росії, Білорусі та Казахстану», – зазначив комуніст О. Голуб. Представник КПУ не повідомив, хто може бути їх союзником в організації референдуму. Він заперечив, що партія координує діяльність з організацією В. Медведчука «Український вибір», яка останнім часом проводить агітаційну кампанію за референдум щодо вступу до Митного союзу. Як припускають політологи, нині очолюваний В. Медведчуком центр «Правова держава» надає КПУ посильну юридичну підтримку в реалізації референдуму. У самій Компартії зв'язок із «Правовою державою» В. Медведчука не підтвердили, але заявили, що в них «єдина, спільна мета – Митний союз. А надалі стосунки з “Українським вибором” можуть бути й тіснішими».

Політологи сходяться на думці, що референдуму може й не бути. «Самого референдуму не буде. Далі збору підписів справа не піде», – запевнив В. Карасьов. Він додав, що подібний референдум за ЄС чи Митний союз поставить у скрутне становище особисто В. Януковича, адже влада говорить про рух до Європи й підписання угоди, але не говорить про розрив з Митним союзом. «Референдум передбачає чіткий вибір – так або ні. Влада ніколи не піде на таку відповідь», – упевнений В. Карасьов.

Насправді, у В. Януковича є всі потрібні інструменти для недопущення референдуму. «У законі вказано, що Президент видає указ про референдум. Але ніхто не може його до цього змусити», – зауважив перший заступник голови ЦВК А. Магера. Він пригадав ситуацію 2009 р., коли громадяни виступили з ініціативою референдуму щодо НАТО та Єдиного економічного простору, а глава держави В. Ющенко відмовився оголошувати референдум. «Без підпису Президента України

процес референдуму не може бути запущений у принципі», – резюмував А. Магера.

Ініціатива КПУ про проведення Всеукраїнського референдуму щодо вступу України до Митного союзу не матиме критичних наслідків, упевнений голова правління Комітету виборців України (КВУ) О. Черненко. Він нагадав, що згідно з законом для проведення всеукраїнського референдуму потрібно виконати три умови. Зокрема, на зборах громадян повинен бути присутнім член Центральної виборчої комісії, однак, на стадіоні «Спартак» 8 вересня член ЦВК був присутній як приватна особа. «Це значить, що перша умова виконана з порушенням закону», – підкреслив глава КВУ. Також, за його словами, необхідно зібрати 3 млн підписів громадян України на підтримку референдуму. «Якщо це будуть чесні підписи, то процес буде тривалим, і невідомо, чи мають комуністи ресурси, щоб це організувати», – зазначив О. Черненко.

Крім того, для оголошення референдуму необхідний указ Президента України. «Думаю, що сьогодні виконання цих трьох умов нереально, тому що, якщо у влади є політична воля на проведення такого референдуму, то він буде. Якщо влада не хоче проведення референдуму, то є багато способів, щоб таку ініціативу не реалізували», – пояснив голова КВУ.

До того ж проведення подібного референдуму може обійтися державі досить дорого. Наприклад, за обрахунками ЦВК, на аналогічний «доленосний» референдум щодо вступу України до НАТО, або до Єдиного економічного простору, якого через суд зажадав В. Медведчук від тодішнього глави держави В. Ющенко, необхідно було передбачити близько 550 млн грн. Чи готовий сьогодні уряд нести ці витрати, коли, за даними Адміністрації Президента, фіксується дефіцит надходжень до держбюджету?

Директор Інституту глобальних стратегій В. Карасьов у свою чергу зазначає: «Можливо, лише тоді, коли Україна підпише асоціацію, пройде весь шлях до вступу в Євросоюз і коли перед нами дійсно буде вибір – вступати в ЄС чи Митний союз, от тоді і буде проведено референдум, який дійсно стане потрібним для

волевиявлення народу. А зараз ще немає з чого обирати. Спершу б асоціацію підписати».

Очевидно, сценарій В. Карасьова близький до того, що є насправді. Адже нещодавно Президент В. Янукович згадував саме про такий референдум щодо ЄС/МС – уже за фактом укладання асоціації й подолання наступного відрізка шляху. Зокрема, наприкінці серпня Президент України повідомив у інтерв'ю українським телеканалам, що «коли буде ухвалене рішення про вступ у Європейський Союз чи в Митний Союз, тоді в будь-якому разі нам не обійтися без референдуму». Причому чи не вперше він обмовився про вступ України в будь-яке з цих об'єднань. Однак щодо ЄС наразі заплановане лише підписання Угоди про асоціацію, яке, за українським законодавством, не вимагає проведення референдуму. Що ж до МС Росії, Білорусі й Казахстану, то Президент запевнив, що Україна готова приєднатися лише до тих положень цього об'єднання, які не суперечать нормам Світової організації торгівлі й не завадять підписанню угоди з ЄС. Крім того, В. Янукович нагадав під час інтерв'ю, що «Україна визначилася зі своїм подальшим кроком, обравши європейський напрям у Законі України “Про засади зовнішньої та внутрішньої політики”».

Попри це, слова Президента про те, що «буде прийняте рішення про вступ» не лише в ЄС, а й у Митний союз доволі неоднозначно були сприйняті журналістами та експертами. Політичний оглядач журналу «Український тиждень» О. Михельсон, зокрема, дійшов висновку, що Президент усе-таки не відкидає вступу до МС. Водночас не виключено, що В. Янукович таким чином всього лише вкотре обнадіює Росію, аби вона припинила «торговельну війну» проти України. Журналіст вважає, що «референдум, точніше, спроби його провести, може стати елементом торгу хоч із Росією, хоч із Заходом». Тим більше що, як він слушно зауважив, «закон про референдум виписаний так, що його організація – від реєстрації ініціативних груп до встановлення результатів – перебуватиме під щільним контролем президентської адміністрації», а «кінцева імплементація рішень так само

залежатиме від Президента й парламентської більшості».

Політологи кажуть, що перед тим як вступити до Європейського або ж до Митного союзу, референдум дійсно потрібно буде провести. Однак варто зауважити, що Президент не говорив про референдум на предмет підписання Угоди про асоціацію з ЄС – він заявив лише про референдум перед вступом України в один із союзів, який буде ще не скоро.

«Думаю, що на тлі подій, які нещодавно відбувалися на українсько-російській митниці, В. Янукович своєю заявою просто заспокоював виборців, даючи їм зрозуміти, що без їх відома важливі державні рішення прийматися не будуть. Можна з упевненістю сказати, що в будь-якому випадку референдум у нас буде. Але не зараз. Це може статися, наприклад, у 2015 р. або перед президентськими виборами», – пояснив аналітик Інституту Євroatлантичного співробітництва В. Горбач.

За його словами, при вступі в будь-яку з вищевказаних організацій Україна дійсно повинна буде провести референдум, тому що в цьому випадку вона делегує частину свого суверенітету. Саме так учинили перед вступом до ЄС, наприклад, в Ірландії, Данії, Австрії, Фінляндії, Швеції, Естонії, Латвії, Литві, Польщі, Чехії, Словаччині, Угорщині, Словенії, Мальті та Хорватії. А от у Норвегії, де референдум із цього питання проводили двічі, рішення про вступ до ЄС так і не було підтримане. Утім, в Україні, за даними соціологічних опитувань, із кінця 2011 р. досить стабільно переважають прибічники євроінтеграції. Наприклад, під час дослідження громадської думки, проведеного в травні ц. р. Фондом «Демократичні ініціативи ім. Ілька Кучеріва» та Соціологічною службою аналітичного центру ім. О. Разумкова, вступ України у Євросоюз схвалив 41,7 % респондентів, у Митний – 31 %, а 13,5 % обрали варіант відповіді: «Не треба приєднуватися ані до ЄС, ані до МС».

Натомість О. Гарань, науковий директор Школи політичної аналітики Києво-Могилянської академії, пояснює, що Президент заявив про референдум щодо вступу в ЄС чи МС через наполегливі вимоги комуністів і

лідера громадського об'єднання «Український вибір» В. Медведчука провести народне волевиявлення щодо вектора інтеграції України негайно. Тобто вирішив перехопити це гасло в тих, хто міг би відібрати завдяки ньому хоч частину голосів на наступних президентських виборах.

Такої ж думки дотримується Р. Кошулинський, заступник голови парламенту й один з лідерів опозиційного Всеукраїнського об'єднання «Свобода»: «Зараз уже йде розмова про президентську виборчу кампанію. За допомогою референдуму можна підтягнути до другого туру Симоненка – єдиного кандидата, у якого вони можуть виграти. Це – поле, у якому Партія регіонів уміє працювати та з якого вона вже виштовхувала комуністів».

Подібного висновку дійшов і В. Карасьов. «Заявою про те, що стовно вступу в ЄС або в МС в Україні має відбутися референдум, В. Янукович лише намагається випередити своїх політичних конкурентів. Цю заяву треба розглядати як тактичний хід на випередження комуністів, внутрішніх проросійських дисидентів у ПР і Кремля, які теж не проти погратися в популістську гру “народний референдум”». Як добрий тактик В. Янукович розуміє для себе всі електоральні, політичні та партійні ризики від підписання угод про асоціацію й зону вільної торгівлі на Вільнюському саміті – тим більше що його електоральна база живе на півдні й на сході України, де є багато проросійських виборців, які нині перебувають під серйозним інформаційним тиском комуністів, нашого східного сусіда та різних проросійських громадських рухів на кшталт «Українського вибору» В. Медведчука. Тому як людина, у якої дуже розвинений інстинкт влади, Президент грає на випередження й прагне обійти на повороті як комуністів з їхньою ідеєю референдуму, так і опозицію, котра виступає за європейську інтеграцію та європейський вибір. Тут – більше тактики, аніж продуманої стратегії й, тим більше, визначеної дати проведення такого референдуму».

Керівник Центру політичного аналізу «Пента» В. Фесенко теж запевняє, що «Янукович оголосив не про намір провести референдум, а

про його можливість» і що «навколо цієї теми поки йде лише піар-гра». Але не заперечує також, що В. Янукович захоче залишити для себе простір для маневру. «Так, зараз він іде на підписання угоди з ЄС, гадаю, він не буде від цього відмовлятися. Хоча це – ще не факт, що таку угоду буде підписано. Але потім йому треба буде або підтвердити через референдум, що населення підтримує курс на європейську інтеграцію, якщо, наприклад, будуть виклики з боку росіян, комуністів тощо. Або навпаки: якщо угоду не буде підписано й відбудеться розворот у бік інтеграції з МС, тоді також може знадобитися такий референдум. Але тепер – на підтримку євразійської інтеграції», – припускає політолог.

З наведеними вище думками погоджується політолог В. Бондаренко. За його словами, «референдум може стати запасним парашутом для Президента В. Януковича. У разі непідписання Угоди про асоціацію з Євросоюзом глава української держави дасть відмашку на проведення плебісциту та буде посилатися на волевиявлення народу, щоб уникнути відповідальності за провал курсу на євроінтеграцію».

Заява В. Януковича про референдум щодо вступу до Європейського чи Митного союзу – абстрактна і розрахована на його виборців, переконана голова правління Фонду «Демократичні ініціативи» І. Бекешкіна. «Я думаю, що ця заява спрямована на те, щоб заспокоїти виборців, які віддають перевагу Митному союзу. А їх серед виборців ПР все-таки більшість. Щоб не знизити рейтинг, пообіцяти, що питання вступу в ЄС чи Митний союз вирішуватиметься на референдумі. А він може бозна коли відбутися, оскільки поки не йдеться про вступ України ні в Європейський, ні Митний союз, а лише про асоціацію з ЄС. І завжди можна сказати: коли це питання буде на часі, тоді проведемо референдум», – зазначила І. Бекешкіна, додавши, що заява В. Януковича у такому випадку – «однозначно маніпуляція».

Крім того, на думку соціолога, те, що сказав В. Янукович, «виглядає абсолютно абстрактно». «Якщо референдум відбуватиметься за прийнятим законом, який розкритикувала

і Венеціанська комісія, то результат буде таким, як хоче Адміністрація Президента, тобто запрограмований. Оскільки законом не передбачені зовнішні спостерігачі, дільничні комісії формуватимуть місцеві органи влади тощо», – зауважила соціолог.

«Також виникає питання: а про що буде референдум, якщо можна поставити питання, котрі передбачають лише відповідь “так” або “ні”. Якщо ставитимуться два питання (стосовно вступу до ЄС і Митного союзу окремо), то вони будуть вирішені позитивно. Зважаючи на результати опитувань, в Україні є лише невелика розбіжність (на кілька відсотків) серед прихильників ЄС і Митного союзу. У такому разі хіба можна буде зробити висновок після референдуму?» – обурюється І. Бекешкіна.

Як зазначає соціолог, питання зовнішньої орієнтації України займає останні позиції у списку того, що найбільше цікавить українців. «Водночас воно, як і мовне питання, – серед тих небагатьох, що ділять суспільство і політичне поле. А тому референдум розділить його однозначно», – додала вона.

Разом з тим соціолог зауважує, що загальнонаціональна громадська думка на референдумі може бути викривлена. «Деякі переважання західного вектора відбуваються завдяки молоді. А ця частина електорату, як правило, менше ходить голосувати. Існує і ще один чинник – значна частина молоді у великих містах живе не за місцем реєстрації, тобто вона об'єктивно не зможе брати участь у референдумі. І ця частина буде просто усунута від прийняття дуже важливого рішення», – підсумовує І. Бекешкіна.

У подібному руслі висловився і колишній голова Центральної виборчої комісії В. Шаповал, який виступає проти проведення найближчим часом референдуму в Україні. «Я шукав би всі підстави зробити так, щоб референдум найближчим часом в Україні не відбувся», – заявив В. Шаповал в інтерв'ю газеті «Україна молода». «Моя позиція така: всеукраїнський референдум з будь-якого питання розколе суспільство, яке і так роз'єднане», – пояснив він. Крім того, за словами В. Шаповала, Закон

України «Про всеукраїнський референдум» є «щонайменше дискусійним, а взагалі, юридично не зовсім задовільний». «І я вказав би опозиційним силам, що вони не приділили уваги цьому питанню. Президент нещодавно сказав, що вноситимемо зміни до цього закону. І це правильно – адже там є не лише юридичні помилки, а й положення, які можуть викликати суспільно-політичні проблеми», – наголосив екс-голова ЦВК.

В. Шаповал звернув увагу на порядок формування комісій з референдуму, передбачений цим законом. «Порядок, закладений законом, коли їх формує місцева влада, означає, що референдум проводитиметься виключно саме владою. А коли влада проводить референдум, вона завжди перемагає, незважаючи на можливе домінування в суспільстві протилежної думки. Такий висновок можна зробити з практики багатьох пострадянських країн», – сказав колишній голова ЦВК. «Посилатися на Швейцарію чи Америку і проводити паралелі – недоречно. У Швейцарії живуть швейцарці, і у них давно є референдум і відповідне ставлення до влади. А референдум у пострадянських країнах, як показує досвід, – це маніпулятивна річ. Маніпулювати нашими людьми поки що дуже просто», – пояснив він.

З огляду на недосконалість закону про референдум заклик до всіх громадян і політичних сили утриматися від ініціювання всеукраїнського референдуму прозвучав також з боку Коаліції громадських організацій «За чесний референдум», яка радить дочекатися, доки законодавче регулювання цього питання не буде приведене у відповідність зі стандартами Ради Європи. Про це заявили представники коаліції під час прес-конференції 9 вересня. У відповідному відкритому зверненні експерти, правозахисники та журналісти звернули увагу Президента України В. Януковича, Голови ВРУ В. Рибачка, народних депутатів та уповноваженого ВРУ з прав людини В. Лутковської на необхідність доопрацювання закону. Також висловили готовність долучитися до розробки оновленої його версії й забезпечити широке публічне обговорення суті змін.

«Ініціювання референдуму з боку КПУ створює небезпечний прецедент застосування закону, який потрібно удосконалити по кожній із його процедур, – зазначила С. Конончук, керівник Програми демократизації політичних інститутів Українського незалежного центру політичних досліджень. – Проблема полягає не в дискусійності предмету референдуму, а в тому, що на сьогодні процедури закону не забезпечують вільне волевиявлення та чесний підрахунок голосів. Наступного разу, коли результати іншого референдуму виявляться неочікуваними і небажаними для більшості громадян, у них не буде підстав не довіряти тим результатам і апелювати до недосконалості закону. Допустивши гру за фальшивими правилами один раз, ти будеш змушений грати за ними і в подальшому».

Отже, справжня проблема полягає не в тому, щоб відвернути референдум «від КПУ», а в тому, щоб гарантувати чесність будь-якого референдуму, який ініційовано будь-ким і з будь-якого питання.

Очевидно, що необхідно внести зміни до чинного Закону України «Про всеукраїнський референдум», які виключать згадані положення і введуть інститут референдуму в такі правові рамки, які не дозволять піддати сумніву чесність проведення й обґрунтованість його рішення.

У зв'язку з цим, Коаліція громадських організацій «За чесний референдум» вважає за необхідне розробити шляхом проведення широких публічних консультацій та у відкритий спосіб, а також прийняти нову редакцію Закону, яка би враховувала положення Керівних принципів для конституційних референдумів на національному рівні, Кодексу належної практики щодо референдумів та Висновку Венеціанської комісії щодо Закону України «Про всеукраїнський референдум»; проводити всеукраїнський референдум виключно після приведення правового регулювання інституту референдуму у відповідність з положеннями Конституції України та вказаними вище документами; відновити законодавче регулювання місцевого референдуму як однієї з конституційних форм безпосередньої демократії.

З метою встановлення демократичного механізму проведення всеукраїнського референдуму відповідно до Конституції України та європейських стандартів, коаліція пропонує такі напрями змін Закону.

Необхідно визначити різні види всеукраїнських референдумів. Залежно від обов'язковості проведення поділити референдуми на обов'язкові (передбачені Конституцією) та факультативні (усі інші референдуми, тобто проведення яких не є обов'язковим згідно з Конституцією України). Залежно від юридичних наслідків розділити референдуми на остаточні (рішення, прийняті такими референдумами, не потребують подальшого затвердження), зобов'язальні (обов'язкові до розгляду та врахування Верховною Радою) та консультативні (підсумки таких референдумів беруться до уваги органами державної влади при ухваленні відповідних рішень). Врегулювати правові наслідки остаточного, зобов'язального та консультативного референдумів.

Варто передбачити можливість проведення всеукраїнського референдуму з питань зміни Конституції (тобто ухвалення законів про внесення змін до Конституції України, ухвалення Конституції України в новій редакції) виключно у порядку, встановленому Розділом XIII «Внесення змін до Конституції України» Основного закону, як заключну стадію процесу внесення змін до Конституції. Можливість проведення не передбачених Конституцією України референдумів з питань зміни Конституції (у тому числі прийняття нової Конституції України; скасування, втрати чинності чи визнання нечинними законів про внесення змін до Конституції України) має бути виключена.

Референдуми з питань скасування законів повинні передбачати обов'яз-

ковість залучення до участі в них Верховної Ради України. Потрібно звузити предмет законодавчих референдумів, а саме – встановити лише скасувальний законодавчий референдум. Для цього в Законі варто передбачити, що у разі видання указу Президента про проведення всеукраїнського референдуму щодо скасування

закону за народною ініціативою Верховна Рада зобов'язана невідкладно розглянути та прийняти рішення з винесеного на референдум питання. Під час конституційної реформи необхідно деталізувати конституційні положення щодо здійснення народного волевиявлення через референдум.

Процедура та строки ініціювання референдуму народом мають бути реалістичними. Для цього потрібно зменшити кількість учасників зборів громадян для утворення ініціативної групи до 500 осіб, збільшити строки збору підписів під вимогою щодо проведення референдуму до 90 днів, надати право збирати підписи громадянам України, які на час збору підписів мають право голосу.

Положення Закону щодо предмета референдуму та формулювання запитань референдуму мають бути уточнені. Зокрема, необхідно визначити

перелік вимог до питань референдуму з тим, щоб вони не були внутрішньо суперечливими або незрозумілими для виборців. Закон також має встановлювати вимоги щодо процедурної та змістовної допустимості питань, а також визначати процедуру контролю за дотриманням вимог щодо предмета референдуму та винесених на нього питань. Зокрема, необхідно встановити вимоги та процедури, які б унеможливили винесення на референдум питань, які суперечать Конституції України та міжнародним договорам, згода на обов'язковість яких дана Верховною Радою. Положення Закону також мають запобігати поєднанню загальних формулювань з конкретними, виключити можливість винесення маніпулятивних питань чи питань, складних для розуміння.

Встановити заборону одночасного проведення референдуму з черговими виборами.

Закон повинен передбачати чітке розмежування між інформаційним висвітленням перебігу референдуму та агітацією референдуму з тим, щоб положення Закону, які визначають порядок здійснення агітації референдуму в ЗМІ, не поширювалися на інформаційне висвітлення перебігу процесу референдуму.

Закон також має передбачати механізми забезпечення рівних можливостей для здійснення агітації референдуму як для прихильників, так і для опонентів питання (пропозиції), винесеного на референдум. Зокрема, право утворювати фонди для фінансування агітації референдуму повинні мати і прихильники, і опоненти питання (пропозиції) референдуму. Положення Закону в частині доступу до ЗМІ та здійснення агітації через ЗМІ мають бути узгоджені з відповідними положеннями законів, які встановлюють порядок проведення загальнодержавних виборів.

Порядок формування комісій з референдуму має забезпечувати можливість рівного представництва в складі територіальних та дільничних комісій прихильників і опонентів референдумної пропозиції.

Закон повинен закріплювати механізми забезпечення прозорості фінансування агітації референдуму. Зокрема, у ньому варто закріпити положення, які передбачатимуть обов'язковість оприлюднення на веб-сайті ЦВК фінансових звітів про надходження і використання коштів фондів референдуму. Також варто покласти на ЦВК обов'язок проведення аналізу фінансових звітів, поданих розпорядниками фондів референдуму. Необхідно запровадити ефективні, пропорційні та превентивні санкції за порушення вимог щодо фінансування агітації референдуму.

Закон має чітко передбачати, що політичні партії, які виступають проти або ж, навпаки, підтримують питання, винесене на референдум, мають право брати участь у референдумному процесі як його суб'єкти. Таким партіям має бути надано можливість участі в агітації референдуму та мати офіційних спостерігачів.

Громадські організації, до статутної діяльності яких належать питання, пов'язані з процесом референдуму або із забезпеченням виборчих прав громадян, мають бути наділені правом здійснювати спостереження за референдумом через своїх спостерігачів, яким необхідно надати статус суб'єктів референдумного процесу.

У Законі необхідно закріпити положення, згідно з яким референдум визнається таким, що

відбувся, за умови участі у ньому більшості осіб, включених до списків учасників референдуму.

Необхідно усунути можливість набрання чинності рішеннями референдумів до дня їх офіційного опублікування. Закон також має давати відповідь на питання про те, хто, як і коли має імплементувати рішення референдумів у законодавство.

Має бути передбачена дієва система оскарження результатів референдуму. Право оскаржувати рішення, дії чи бездіяльність щодо референдуму повинні мати не лише прихильники питання (пропозиції) референдуму, але і його опоненти.

Тим часом радник президента РФ С. Глазєв запропонував керівництву України допомогу в проведенні референдуму щодо визначення політичного вектора. Про це він заявив під час Ялтинської європейської стратегії.

«Якщо ви не вірите соціологічним опитуванням і в те, що 40 % населення сумнівається, якщо ви так упевнені, то переконайте керівництво провести референдум. Ми допоможемо, давайте разом проведемо референдум, запитаємо у народу України, який вибір він хоче зробити. Чому його варто позбавляти такого права?» – заявив він.

Самі ж комуністи змушені були задовольнитися інтернет-опитуванням громадян України щодо їх ставлення до вступу

в МС. На спеціально створеному сайті за адресою: referendum2013.in.ua кожен охочий може висловити свою думку – проголосувати за вступ до МС чи проти нього. Слід зазначити, що для голосування на сайті винесено не питання проведення офіційного референдуму. Відвідувачам пропонується просто висловитися за Митний союз чи проти нього. Та перш ніж проголосувати, читачеві пропонують дізнатися про переваги вступу України до Митного союзу і труднощі, яких вона зазнає, якщо зблизиться з ЄС. Приміром, автори ідеї референдуму переконані, що з менш технологічно розвинутими країнами Митного союзу Україна буде розвиватися динамічніше, ніж у співпраці з ЄС. «Країни ЄС більш розвинуті в технологічному плані, але потенціал економічного зростання у світі, де вже неможливе прискорення за рахунок пограбування колоній чи дискримінаційної торгівлі, зараз практично вичерпався. Це значить, що Україна в рамках МС при правильно налагодженій рівноправній співпраці за рахунок кумулятивного ефекту отримає більш суттєвий імпульс для росту та розвитку», – зазначено на сайті.

Про перспективи від зближення з ЄС автори сайту розповідають українцям на прикладі негативного досвіду країн, які нещодавно приєдналися до ЄС – Польщі, Болгарії та країн Балтики. Про зворотний бік медалі – переваги ЄС та недоліки МС – ініціатори проекту мовчать.

С. Горова, наук. співроб. ФПУ НБУВ, канд. наук із соціальних комунікацій

КПУ знову намагаються заборонити...

В Україні ініціюють заборону діяльності Комуністичної партії. Про це повідомив народний депутат України Е. Гурвіц (фракція партії УДАР), поінформувавши про ініціативу щодо проведення всеукраїнського референдуму із заборони КПУ.

У своєму виступі депутат зазначив, що, на відміну від фашизму, ідеологія та практика тоталітарних комуністичних режимів до цього часу не отримала моральної та юридичної оцінки. «Сталінський Радянський Союз та гітлерівська Германія були головними

винуватцями Другої світової війни... злочин більшовизму був і в тому, що перемогу, отриману ціною крові та страждань мільйонів людей, більшовики приписали комуністичному режиму і особисто Йосипу Сталіну», – наголошував Е. Гурвіц.

За його інформацією, виходячи з оцінки істориків, тільки прямих жертв комуністичних режимів у ХХ ст. було 100 млн людей.

Народний депутат проводив прямі паралелі між Комуністичною партією та фашизмом. Так, за його словами, фашистська Германія

була дзеркальним відображенням Радянського Союзу. «І там, і там основа держави – тоталітарна ідеологія, єдина партія з диктатором. І там, і там державна машина намагалася поставити під контроль все життя людини: від народження до смерті. Тому... методи цих держав-близнюків це – масові вбивства, концтабори, штучний голод, катування, рабська праця, переслідування на політичній та релігійній основі», – висловлював свою думку Е. Гурвіц.

Він зазначив, що осуд та заборона більшовицької ідеології є не так питанням ставлення до історії, як питанням майбутнього України, тому і виникла ініціатива проведення референдуму.

Щодо практичних кроків, то Е. Гурвіц сподівається, що найближчим часом у Верховній Раді України буде створено міжфракційне об'єднання з проведення референдуму щодо заборони КПУ. В усіх регіонах України планується створити штаби та залучити до організації референдуму всі демократичні сили. «Я думаю, що наші демократичні партії та громадські рухи нададуть можливість використовувати їх штаби та їх регіональні осередки для того, щоб сконцентрувати всі зусилля задля результативного референдуму. Він має поставити крапку в питанні бандитської ідеології, яка й породила ідеологію фашизму», – підкреслив Е. Гурвіц. При цьому депутат не назвав терміни, у які цей референдум повинен відбутися.

Український політичний діяч, заслужений юрист України Ю. Кармазін підкреслив, що організатори референдуму запропонують громадянам текст законопроекту про заборону Комуністичної партії та інших тоталітарних ідеологій. «Цей закон ми запропонуємо прийняти як норму прямої дії всенародним голосуванням, тобто референдумом», – додав він. Також він повідомив, що учасники ініціативи проведення цього референдуму будуть ініціювати розслідування злочинів тоталітарних режимів.

Культурний діяч, телеведучий А. Мухарський, виступаючи на прес-конференції, висловив власну думку про те, що КПУ мала бути заборонена ще в 1991 р. «як

партія, яка винищила 20 мільйонів українців», зокрема, унаслідок кількох голодоморів. А. Мухарський назвав комунізм тотальною брехнею і углядів у ньому «дім сатани». У своєму емоційному виступі він підкреслював, що комуністичними ідеями було «упосліджено розум мільйонів людей і поколінь про те, що рай можна побудувати на землі, а неба і Бога немає. Це тотальна брехня, яка... має багато облич... Це – оця червона зірка – дім сатани, який прийшов, крутить і маніпулює величезною кількістю людей».

У свою чергу публіцист Д. Корчинський підкреслив, що для нього заборона КПУ – «це особиста інтимна справа», оскільки за час комуністичного режиму загинули його родичі. «Я розумію, що таких людей, як я – з такими сімейними спогадами – в Україні три чверті населення», – додав він.

За словами Д. Корчинського, «це зараз Комуністична партія виглядає, як домашня собачка при Регіонах, якій дають трохи грошей, дають якусь посаду і вони, у принципі, виконують все що їм скажуть», але, з іншого боку, КПУ – це найстаріша фракція в українському парламенті. Це – партія, яка має структури по всій Україні. Тому, на думку публіциста, існує реальна загроза того, що Росія в будь-який момент може використати КПУ як інструмент у власних цілях.

Відповідаючи на запитання журналістів, Ю. Кармазін повідомив, що учасники ініціативи будуть активно мобілізувати свій електорат і «він буде мобілізований. Попередній результат: 80 % з тих, хто прийде проголосувати, проголосує за це (заборона КПУ. – Авт.). Я думаю, що байдужих виявиться мало».

При цьому звертає на себе увагу досить в'яла реакція представників КПУ щодо озвученої ініціативи. Так, народний депутат (КПУ) С. Кілінкаров прокоментував запланований захід таким чином: «Ми на це навіть не будемо звертати увагу. Через референдум заборонити політичні партії це – нонсенс». Натомість, реальністю депутат вважає референдум стосовно Митного союзу.

Водночас слід нагадати, що 18 жовтня, ЦВК у черговий раз відмовила КПУ зареєструвати

ініціативні групи з проведення референдуму про вступ України до Митного союзу Єдиного економічного простору (Росія, Білорусь, Казахстан), що були створені на зборах громадян, які пройшли 9 жовтня в Миколаєві, Сумах, Дніпропетровську, Севастополі та Кривому Розі. С. Кілінкаров заявив, що рішення ЦВК буде опротестовуватись у судах.

Звертає на себе увагу також і те, що, як повідомляють ЗМІ, у коаліції громадських організацій «За чесний референдум» наголошують, що жоден референдум проводити за чинним законодавством не можна. На думку представників коаліції, за що б не проголосували українці – результат напишуть замість них.

Варто зауважити також, що питання про референдум щодо заборони КПУ виникло як реакція євроінтеграторів на вимогу комуністів про проведення референдуму стосовно підписання документів про асоційоване членство в ЕС. Нинішня ініціатива, таким чином, має нейтралізувати цей негативний наслідок.

Повідомлення про ймовірність створення у Верховній Раді України міжфракційного об'єднання з проведення референдуму щодо заборони КПУ є нетрадиційною формою парламентської діяльності і, скоріше за все, відповідає ментальним характеристикам українського політикуму, що часто проявляється під девізом «проти кого дружимо».

Т. Горенко, ст. науч. сотр. «СІАЗ» НБУВ, канд. екон. наук

Основные тенденции регулирования деятельности валютного рынка

Американский бюджетный кризис 2013 По мнению ведущих банкиров Украины, бюджетный кризис в США рукотворный. Конгрессмены не приняли бюджет на новый финансовый год. Им не хватает голосов. Финансирование государственных органов прекращено. В бюджете США нет средств для обслуживания государственного долга. С одной стороны, США банкрот, потому нечем платить, с другой – нет: банкротство США невозможно, потому что США занимают доллары, которые сами печатают. Чтобы снять финансовую проблему обслуживания долга Конгресса США необходимо лишь еще раз (далеко не впервые)¹ «поднять его потолок». Но из-за глубоких разногласий республиканцы и демократы уже несколько лет подряд не могут одобрить бюджет страны, что приводит к регулярным острым кризисам вокруг финансирования правительства и повышения лимита госдолга США. В октябре в течение двух недель правительство США было парализовано

из-за отсутствия финансирования, пережив так называемый shutdown.

17 октября президент США Б. Обама подписал одобренный Конгрессом закон, который восстанавливает финансирование деятельности федерального правительства и повышает потолок госдолга. Межпартийный комитет, созданный в Конгрессе для поиска компромисса по бюджетным вопросам и предотвращения очередной приостановки работы правительства США, до 13 декабря должен согласовать бюджет на текущий финансовый год, который закончится 30 сентября 2014 г. (нынешний временный бюджет действует только до 15 января 2014 г.).

Предупредительные меры по-украински

Исходя из того, что нынешняя стабилизация по-американски – явление относительное, НБУ подготовил ряд мер, которые, по мнению регулятора, являются предупредительными. Иначе говоря, существуют государственные опасения, что зависимость от европейской и американской валюты может привести к дисбалансу внутри страны. В сообщении пресс-

¹ Подробнее см. Приложение 1.

службы НБУ так и говорится: «Повышение рисков и неопределенностей на мировых финансовых рынках, связанных с долговыми проблемами в Евроне и неурегулированностью вопроса дефицита государственного бюджета США, требует заблаговременного принятия предупредительных мер, направленных на усиление устойчивости денежно-кредитного рынка Украины».

В частности, было принято решение о дедолларизации экономики и принятии национальной валюты – гривни – за основу всех финансовых операций. В связи с этим НБУ было принято ряд постановлений, направленных на оптимизацию норм продажи валютной выручки. Мотивация регулятора выглядела таким образом: «это попытка снизить влияние доллара на украинскую экономику, а также повысить надежность банковской системы».

Однако далеко не все решения приветствуются рынком. Необходимо обратить внимание на следующие постановления, вызвавшие возмущение, как в банковской среде, так и предпринимательской. Кроме того рядовые граждане, «заробитчане», тоже остались в недоумении. Такими нормами стали:

- Паспортизация валютнообменных операций, перестройка клиринговой системы в биржевом секторе и новые правила наличных расчетов.

- Постановление № 210, по которому любые расчеты между физическими лицами, превышающие 150 тыс. грн, должны проходить через банковскую систему.

- Постановление НБУ от 16.09.2013 г. № 365 «О порядке поступления средств в иностранной валюте на текущие счета физических лиц в пределах Украины», согласно которому валютные средства при осуществлении переводов внутри страны будут зачисляться на счета получателей в гривневом эквиваленте.

- Особого внимания заслуживает норма, принятая КМУ, об обязательном наличии РРО (кассовые аппараты) при продажах товаров и услуг во всех, без исключения, местах и обязательном наличии терминалов для расчета с карточного счета. В случае отказа предприятия принять карточку предусматривается штраф в размере 8500 грн.

- Постановление НБУ от 14.05.2013 г. № 163 касательно норм о необходимости продажи части поступлений в иностранной валюте юридическими лицами и физическими лицами-предпринимателями.

- Постановление от 25.09.2013 г. № 381 «О внесении изменений в постановление правления Национального банка от 14 мая 2013 года № 163». Этим постановлением предусмотрено, что действие нормы относительно обязательной продажи части поступлений в иностранной валюте распространяется не только на валютную выручку резидентов от продажи товаров по внешнеэкономическим договорам, но и на все поступления в иностранной валюте из-за границы в пользу юридических лиц (не являющихся уполномоченными банками) и физических лиц-предпринимателей. Кроме того, данная норма также распространяется на собственные операции уполномоченных банков по внешнеэкономическим договорам.

Дорогое обеспечение

Абсолютно понятно поведение государственного управления – необходима валюта для расчетов по внешним долгам, не говоря уже о пополнении золотовалютных резервов, которые по данным пресс-службы Национального банка Украины на конец августа 2013 г. составили 21,651,88 млрд дол. Таким образом, за август ЗВР сократились на 5 %. Резервы в иностранной валюте снизились на 6 % – до 19,764 млрд дол., в золоте – возросли на 13 %, до 1,87 млрд дол. Это минимальный уровень ЗВР с ноября 2006 г. Золотовалютные резервы продолжают снижаться с марта 2013 г. – тогда они последний раз повысились, достигнув 25,24 млрд дол.

По итогам 2012 г. ЗВР Украины уменьшились на 22,8 %, или на 7 млрд 248,42 млн дол., с 31 млрд 794,61 млн дол. до 24 млрд 546,19 млн дол.

В начале года Премьер-министр Н. Азаров заявлял, что Украина не будет тратить в 2013 г. золотовалютные резервы на поддержку курса национальной валюты.

В недавнем отчете Standard&Poor's говорилось, в частности, о прогнозируемом

снижении золотовалютных резервов Украины к концу 2013 г. до 20 млрд дол. «Мы ожидаем, что валютные резервы будут и дальше снижаться к примерно 20 млрд дол. в 2013 г. с 25 млрд дол. на конец 2012 г. Мы видим, что усилия Национального банка Украины (НБУ) по контролю над притоком капитала (требование к украинским компаниям-экспортерам и физическим лицам, получающим больше чем 150 тыс. грн переводов в месяц, конвертировать 50 % своих валютных поступлений) оказывают только краткосрочное понижающее давление на гривню», – отмечали в S&P.

Риски и прогнозы валютного регулирования

В такой ситуации, по мнению некоторых аналитиков, предпринимательский сектор может принять ряд мер по сохранению заработанных валютных средств. С этой целью возможно открытие посреднических структур, например банков, в странах, где ведется хозяйственная деятельность этих предприятий. А затем введение этого банка в Украину, как банка с иностранным капиталом.

Вторым инструментом станут деление платежей на доли, не превышающие потолок определенный НБУ. Кроме того, в связи с тем, что все еще сохраняется недоверие населения к банковскому сектору, продолжится накопление валюты минуя банковскую систему, а следовательно, начнет расти «черный рынок» продаж.

Необходимо отметить и увеличение зарплаты «в конвертах», при этом доля налогооблагаемой части будет уменьшена. Уже существует схема, связанная с введением ограничений на расчеты наличными. Например, аферисты продают за 1000 грн фальшивые платежки «для нотариуса», которые якобы дают возможность расплатиться наличными и сэкономить на платежах банку.

Появляется также вопрос, как обойти положения Постановления в других случаях без нарушения закона. Как, например, пополнение счета юридически будет осуществляться самим же владельцем счета. А если гражданин Украины хочет, чтобы на его счет внесла валюту другое физическое лицо, такое лицо должно

обладать доверенности от владельца счета на осуществление такого действия.

Также можно прибегнуть к практике дарения.

Конвертация в нацвалюту не произойдет, если есть нотариально заверенный договор дарения, в котором четко прописаны даритель и получатель подарка.

Еще один вариант – электронные деньги платежных систем WebMoney, которые не используют для перевода средств счета в украинских банках. Кроме того, в печати появляются рекомендации как обойти ту или иную норму (см., например: «Пять способов обойти налог на денежные переводы из-за границы» // Forbes Украина, май 2013).

Нельзя исключать и риск выведения средств под операции перестрахования или покупки государственных валютных казначейских билетов не физлицами, а юрлицами.

Ближайшая перспектива для Украины все равно будет связана с событиями в США. Три ключевых вопроса, ответы, на которые подготовлены экспертом информационно-аналитического центра FOREX CLUB в Украине:

1. Каким образом может повлиять на курс доллара возможность технического дефолта в Америке и события связанные с позицией Обамы в самой ближайшей перспективе?

Американский доллар в ближайшие дни на международном рынке имеет шансы укрепиться, так как инвесторы уже сейчас ожидают разрешения бюджетного кризиса, после чего вновь вернуться к вопросам сокращения программы QE3.

Эту же мысль высказали ряд аналитиков и банкиров. В ближайшее время, в связи с востребованностью доллара для экономики США ее курс может вырасти в периферийных странах. Однако этот рост будет недолгим. Но продавать сейчас валюту эксперты не рекомендуют.

Еще одна точка зрения от А. Охрименко: «Сейчас у нас в стране формируется только курс гривня/доллар. Курс гривня/евро вычисляется умножением долларова курса в Украине на мировую котировку доллар/евро. Если доллар в мире после дефолта пойдет вниз (а упасть он может вплоть до двух

долларов за евро и даже ниже), то не исключено, что власти привяжут нашу валюту к евро. В таком случае при сохранении нынешнего курса гривня/евро, доллар может обвалиться до 4 грн.

Правда, теоретически возможен и другой вариант – когда нынешний курс гривня/доллар останется неизменным, и тогда евро значительно вырастет. В любом случае, от доллара наша экономика быстро «отвязаться» не сможет. «Гигантская часть активов и пассивов в Украине сосредоточена именно в американской валюте. В ней номинированы внешнеэкономические договоры по металлу, сельхозпродукции, энергоносителям и химии», – отметил А. Сугоняко.

По оценкам финансистов, на текущий момент около 65–70 % внешних контрактов выражены в долларе, и их пере подписание в другой валюте может занять от 6 до 12 месяцев. «Оптимальный вариант для нас – это привязать гривню к евро. Но в кризисный момент Центробанки мира ради защиты мира от американского дефолта могут пойти на неординарный шаг – привязаться к искусственной валюте МВФ. Это так называемые “специальные права заимствования”», — сказал нам А. Охрименко.

Чего точно не захотят наши власти – это менять валюту госдолга. По данным Нацбанка, 77 % внешнего долга нашей страны номинировано в долларе, и, в случае обвала американской валюты, мы сможем его серьезно удешевить (на евровалюту приходится 10,5 % долга, а на российский рубль – 2,5 %).

2. Могут ли возникнуть какие-либо сложности в связи с выпуском новой купюры номиналом 100 дол.?

Введение в оборот новой купюры будет плавным, что не предвещает значительных потрясений мировым валютным рынкам. Мы допускаем, что замена старых купюр на новые будет проходить плавно, то есть в банкоматах, скорее всего, будут выдаваться более мелкие купюры, а при обмене 100-долларовых купюр старые деньги не будут снова попадать в оборот.

3. Каким образом и первое, и второе событие может отразиться на работе периферийных рынков и деятельности периферийного капитала?

Если говорить о влиянии вероятности технического дефолта, то к развивающимся рынкам может снизиться интерес и доверие инвесторов, что, безусловно, окажет негативное влияние на экономическое развитие стран.

Это же мнение поддерживает другой эксперт, утверждая, что в целом украинская экономика проиграет от дефолта США. «Свой эффект даст то, что принято называть глобализацией, ведь наша страна не стоит особняком от других. Как только у других государств возникнут экономические проблемы из-за Соединенных Штатов, они резко сократят покупки нашей продукции. К нам будет поступать меньше средств, начнут сокращаться производства, рабочие места, потребление и т. д.», – утверждает первый заместитель директора Национального института стратегических исследований Я. Жалило.

Относительно введения новой купюры в 100 дол., то здесь эксперты не ожидают отрицательного эффекта на развивающиеся рынки и внесения сюрпризов в их деятельность.

Приложение 1. Полная история дефолтов Соединённых Штатов ²

Дефолт континентальной валюты

В июне 1775 г. Континентальный Конгресс США, находившийся в Филадельфии и представлявший 13 штатов союза, выпустил кредитные векселя на сумму 2 млн песо, подлежащих к выплате за четыре года в четыре ежегодных поэтапных платежа.

В следующий месяц был выпущен ещё один дополнительный миллион. Затем последовал следующий выпуск 3 млн. В следующий год они выпустили ещё 13 млн дол. в банкнотах. Это были первые «континентальные доллары», которые использовались для финансирования революционной войны против Великобритании. Выпуск продолжался, пока весь объём не составил колоссальные 241 млн дол. не считая британских подделок.

² Источник: History of U.S. Debt Defaults Interest-Rates / US Debt Jul 15, 2011. Перевод: Mixednews.ru.

Конгресс не имел полномочий по налогообложению, так что сделал каждый штат ответственным за погашение в долях в соответствии с населением этих штатов. Управление этими выпущенными ценными бумагами было поручено «Совету казначейства» в 1776 г. Отказ принимать деньги, или принимать их ниже номинала карался отрезанием ушей и другими чудовищными наказаниями.

Правительственные бумажки стремительно обесценивались по мере того, как люди начинали понимать, что ни штаты, ни Конгресс не имеют ни возможности, ни желания их выкупать. В ноябре 1779 г. Конгресс объявил о девальвации Континенталю 38.5 к 1, что являлось фактическим дефолтом. В этом году отказ принимать бумажные деньги начинает принимать повальный характер, и торговля скатывается до примитивного натурального обмена, вызывая спорадический голод и другие бедствия.

В конце концов, Конгресс согласился выкупить свои бумаги в соотношении 1000 к 1. При курсе в 0.82 тройских унции к песо, если взять нынешнюю стоимость серебра в 36 дол. за тройскую унцию, тот первый дефолт в итоге вылился в потерю американским народом примерно 7 млрд дол.

Дефолт по континентальным внутренним займам

В добавление к выпуску своей валюты Континентальный Конгресс занимал деньги как внутри страны, так и за рубежом. Внутренний долг составлял примерно 11 млн песо. Проценты по этому долгу оплачивали в первую очередь из денег, полученных от Франции и Голландии в рамках отдельных займов. Когда этот источник финансирования иссяк, Конгресс объявил дефолт по внутренним долгам. Частичное погашение тех долгов позже осуществлялось путём принятия этих бумажек в качестве налоговых платежей и других косвенных финансовых обязательств.

Законом от 1790 г. Конгресс полностью отказался от этих бумаг, однако предложил конвертировать их в новые бумаги с менее выгодными условиями, таким образом увековечив дефолт в форме федерального закона.

Дефолт гринбакса 1862 г.

После Войны за независимость Конгресс США занимался лишь ограниченным выпуском долга (т. е. долговых обязательств; прим. mixednews) и валюты, переложив проблему финансов в основном на штаты и частные банки. (Эти структуры объявляли дефолты с завидным постоянством вплоть до паники 1837 г., когда пик дефолтов входящих в союз штатов привёл к появлению термина «отказ от долгов»).

В августе 1861 г. этот баланс между местными и федеральными финансами был навсегда изменён; Гражданская война заставила Конгресс создать новую валюту, которая стала известна как «гринбакс» из-за чернил зелёного цвета, использовавшихся при их печати. Первоначально гринбаксы составляли 60 млн дол. денежной массы, деноминированной в 5, 10 и 20-долларовых купюрах. Менее чем через пять месяцев, в январе 1862 г. казначейство объявило дефолт по этим госбумагам, будучи не в состоянии их выкупать по предъявлению.

После этого провала казначейство инициирует последующий выпуск гринбаксов в качестве расписок, представлявших собой «законное платёжное средство», которое не подлежало погашению по требованию кроме как обмена на иностранную валюту и не могло быть использовано для оплаты таможенных пошлин. В зависимости от перипетий войны, эти бумаги торговались по отношению к золоту с дисконтом от 20 до 40 %. Путём хитрой монетизации этой валюты при помощи облигаций, и выплаты золотом только процентов по этим облигациям, полученным в результате таможенных платежей, партия Линкольна финансировала гражданскую войну без последующих дефолтов.

Дефолт по облигациям свободы от 1934 г.

Финансирование правительства Соединённых Штатов вышло на совершенно новый уровень со вступлением страны в Первую мировую войну. Для финансирования огромных военных расходов Конгресс выпустил ряд долговых обязательств, известных как «облигации свободы», начав их выпуск в 1917 г. Поначалу выпуски обязательств

конвертировались в более поздние серии выпусков с ощутимо большей доходностью, до тех пор, пока долг не был рефинансирован в четвёртые облигации свободы, датированные 24 октября 1918 г., объём которых составлял 7 млрд дол., имел срок погашения 20 лет, и имел доходность в 4,25 %, выплачиваемую в золоте в соотношении 20,67 дол. за тройскую унцию.

К тому времени, как Рузвельт в 1933 г. вступил в должность президента, только одни платежи по процентам опустошали золотой запас страны; и поскольку у казначейства золотого запаса было всего на 4,2 млрд дол., было очевидно, что в 1938 г., когда подойдёт срок выкупа обязательств, выкуплены они не будут, не говоря уже о покрытии расходов и других долговых обязательств.

Эти самые другие долговые обязательства были существенными. Начиная с 1890-х годов казначейству не хватало золота, и оно финансировало этот дефицит путём выпуска новых долгов для привлечения золота, чтобы оплачивать проценты по прошлым выпускам обязательств. В результате к 1933 г. общий долг составлял 22 млрд, а золото, необходимое, чтобы просто оплатить проценты, быстро заканчивалось.

В таких трудных условиях Рузвельт решил объявить общий дефолт по всем долговым облигациям внутри страны, отказав американцам в обмене их на золото, и

девальвировал доллар на 40 % по отношению к иностранным валютам. Предприняв такие шаги, казначейство смогло провести частичные выплаты и сохранить торговлю с критически важными торговыми партнёрами Соединённых Штатов.

Если брать сегодняшнюю стоимость золота в 1550 дол. за тройскую унцию, общие потери для вкладчиков от девальвации составляли приблизительно 640 млрд дол. 2011 г. Общим итогом дефолта стало усиление депрессии и сокращение торговли.

Мгновенный дефолт 1979 г.

Казначейство США неожиданно пережило дефолт по небольшому ряду облигаций во время кризиса долгового потолка 1979 г. Из-за административной путаницы 120 млн дол. в ценных бумагах, поступивших 26 апреля, 3 и 10 мая не были оплачены в соответствии с заявленными условиями. Казначейство в итоге выплатило номинал векселей, однако против Соединённых Штатов в федеральный суд Центрального округа Калифорнии был подан групповой иск с претензией на оплату дополнительных процентов за задержки.

Правительство решило избежать дальнейшей огласки, дав обманутым вкладчикам то, чего они хотят. Экономическое исследование этого дела пришло к выводу, что итоговым результатом его явилось небольшое увеличение процентных ставок по ГКО на постоянной основе.

В. Пальчук, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ, канд. наук із соц. комунікацій

Рішення Львівської обласної ради як зелене світло для видобування сланцевого газу на заході України

Протягом поточного року точаться жваві дискусії навколо питання економічної, соціальної, правової та екологічної доцільності проведення масштабних робіт із промислового видобування сланцевого газу із застосуванням гідророзриву пластів на території України. Ці дискусії останнім часом активізувалися з огляду на те, що перспективи видобування сланцевого газу набувають реальних обрисів: як відомо, переможцями конкур-

су на розробку Олеської ділянки стала американська Chevron Ukraine B.V., Юзівської – англо-голландська Shell, Скіфської – консорціум на чолі з американською ExxonMobil (40 % оператор), Shell (35 %), австрійська OMV в особі румунської «дочки» Petrom (15 %) і НАК «Надра України» (10 %). Юзівська ділянка розташована в межах Харківської та Донецької областей, Олеська – Львівської та Івано-Франківської, Скіфська –

глибоководний шельф Чорного моря. Англо-голландська Shell підписала операційну угоду з видобування сланцевого газу з українською компанією «Надра Юзівська». Сторони на умовах угоди про розподіл продукції будуть розробляти Юзівське родовище, запаси якого, за оцінками, становлять більше 4 трлн куб. Для порівняння, світове споживання газу становить, за різними оцінками, 3–3,3 трлн куб. за рік. Shell планує спрямувати на геологорозвідувальні роботи понад 500 млн дол., у цілому інвестиції компанії в проекті оцінюються приблизно в 10 млрд дол.

У жовтні поточного року епіцентром уваги громадськості щодо цього питання стало рішення депутатів Львівської обласної ради про погодження проекту угоди про розподіл вуглеводнів, які мають видобуватися в межах ділянки Олеська, між державою Україна, компанією Chevron Ukraine B.V. та товариством з обмеженою відповідальністю «Надра Олеська». Відповідно до цього рішення депутати погодили проект угоди про розподіл вуглеводнів, які мають видобуватися в межах ділянки Олеська, а також визначили представників Львівської обласної ради до складу постійно діючої Міжвідомчої комісії з організації укладення та виконання угод про розподіл продукції.

Результат IV сесії Львівської обласної ради говорить про те, що між урядом і деякими політичними силами в представницькому органі області досягнуто, поки що не відомого для більшого загалу громадян, компромісу з цього питання. Як відомо, представники більшості у Львівській обласній раді, зокрема ВО «Свобода», чинили опір просуванню цього питання, посиляючись на екологічні загрози видобування сланцевого газу на території Львівщини. «Свобода» вимагала припинити «втручання будь-кого в надра області» без відповідної санкції місцевого органу самоврядування. З цією метою фракція й ініціювала звернення до Президента з проханням відновити конституційні права власності українського народу на надра, які надаються в користування. У документі вказується на те, що до складу міжвідомчої

комісії з дослідження надр області мають входити представники органів місцевого самоврядування.

Що стосується позицій різних політичних сил у Львівській обласній раді під час голосування за проект угоди про розподіл вуглеводнів, то вони неоднозначні. Так, представники НРУ та «Батьківщини» запропонували, що рішення облради має вступити в дію після внесення змін у законодавство. «Свободівці» закликали відкласти та доопрацювати сланцеву угоду. «Регіонали» однозначно заявили про підтримку питання. Незважаючи на такий плюралізм у поглядах, за схвалення проекту угоди проголосували 66 депутатів, зокрема, від опозиційних сил – фракції УДАРу та «Батьківщини». Проти ухвалення цього рішення виступила фракція ВО «Свобода» в повному складі.

Народний депутат України від ВО «Свобода», голова Комітету з питань екологічної політики, природокористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи парламенту І. Сех прокоментувала рішення сесії Львівської обласної ради тим, що депутатів облради «шантажем, примусом, батоном» змусили проголосувати за погодження угоди щодо видобування сланцевого газу на Олеській площі.

Водночас ВО «Свобода» значні сподівання покладає на вирішення цього питання в площині широкого громадського обговорення, дискусій, які будуть надалі продовжуватися за підтримки облради. Так, голова Львівської обласної ради П. Колодій, підбиваючи підсумки громадського слухання щодо пошуку, розвідки та видобутку вуглеводнів на території Олеської площі, запропонував усі пропозиції, які були озвучені, скерувати на адресу голови робочої групи, яка створена при Львівській обласній раді. Вони будуть підсумовані, і їх Львівська обласна рада направить у Кабінет Міністрів України для внесення змін і пропозицій до проекту угоди про розподіл вуглеводнів, які видобуватимуться в межах ділянки Олеська. Він, зокрема, наголосив: «Нашою метою сьогодні було почути думку широкого загалу з приводу порушеного питання, оскільки вона є

важливою для прийняття відповідного рішення депутатами Львівської обласної ради на сесії щодо проекту згаданої угоди».

На сьогодні існує ряд представників Львівської обласної ради, які висловлюють великі сумніви щодо доцільності ухваленої угоди. Зокрема, голова Постійної комісії з питань екології, природних ресурсів та рекреації Львівської обласної ради, голова робочої групи з проведення економічного, юридичного, екологічного аналізу проекту угоди про розподіл вуглеводнів, що планують видобувати у Львівській області, О. Балицький не сумнівається, що угода потрібна державі, зате не впевнений, чи вона потрібна Львівщині? За його словами, угода потрібна Україні, але якщо наша держава йде у Європу, то вона повинна пропонувати енергозбереження та альтернативні джерела. На переконання депутата обласної ради, ця угода пропонує не енергетичну незалежність, а загарбання території та екологічні наслідки.

Стороною, яка цілковито підтримує прийняття угоди, є уряд України. У червні 2013 р. Прем'єр-міністр М. Азаров розкритикував Львівську та Івано-Франківську обласні ради за зволікання з розробкою видобутку сланцевого газу. За словами міністра енергетики та вугільної промисловості України Е. Ставицького, прогнозований розмір інвестицій компанії «Шеврон» під час розвідки сланцевого газу у Львівській області становитиме 350 млн дол., а під час видобутку – понад 10 млрд дол. Свою підтримку щодо підписання угоди з компанією Chevron Ukraine В.В. щодо видобування сланцевого газу в межах Олеської площі надає Львівська обласна державна адміністрація.

Питання видобування сланцевого газу в Україні стало принциповим після невдалих переговорів офіційного Києва з Москвою щодо ціни на російське блакитне паливо для України. Уряд України розраховує, що український сланцевий газ буде вдвоє дешевше палива, яке постачається «Газпромом». Експерти зазначають, що на сьогодні про конкретну ціну говорити зарано, але власне українське видобування буде в будь-якому випадку

вигідніше, ніж закупки в Росії. Прем'єр-міністр України М. Азаров в інтерв'ю телеканалу «Росія 24» заявив, що орієнтована собівартість 1 тис. куб. м сланцевого газу на скважині не має перевищувати 160 дол., а роздрібна ціна становитиме понад 200 дол. «Це конкурентна ціна для країни, яка дозволить промисловості не тільки вижити, але й успішно розвиватися», – підкреслив він. За його словами, запаси сланцевого газу в Україні становлять близько 4,5 трлн куб. м. За оцінками М. Азарова, країні їх вистачить на 100–150 років. Ризики, пов'язані з видобуванням сланцевого газу (в основному – екологічні: технологія гідророзриву, що застосовується при видобуванні газу із сланцю, несе загрозу забруднення води хімікатами), будуть зведені до мінімуму – за умови, що технології видобування не будуть порушені.

Тож ключовим питанням видобування сланцевого газу для України є його собівартість, яка визначатиме у підсумку рентабельність проекту.

Утім, собівартість українського «сланцю» з'ясується тільки після початку його видобування. Так прокоментував питання економічної доцільності видобування сланцевого газу в Україні голова East European Gas Analysis М. Корчемкін. З іншої боку, ціна російського газу настільки завищена, що в українського палива є хороші шанси стати конкурентноспроможним.

Голова правління альянсу «Нова енергія» В. Боровик також зазначає, що видобування сланцевого газу в будь-якому випадку буде дешевше, ніж закуповувати його в Росії за поточними цінами. Експерт навів приклад Польщі, у якій одна з ділянок з видобування «сланцю» вже вийшла на стабільний видобуток і очікується її вихід на рентабельність через один–два роки.

Уточнимо, що на сьогодні США вже вийшли на собівартість видобутку сланцевого газу нижче 100 дол. за 1 тис. куб. м. У Європі собівартість становить близько 200 дол. Роздрібну ж ціну визначає ринок.

При цьому Україні знадобиться близько 10 років, щоб відмовитися від газу з Російської Федерації. «Завдяки чому ми можемо

відмовитися від російського газу. Перше та найголовніше – програма енергоефективності, стимулювання енергозбереження. Друге – власний видобуток газу. Потім видобуток альтернативних газів – метану, газу зі щільних піщаників і сланцевого газу», – такий прогноз озвучив В. Боровик.

Незважаючи на таку думку, більшість наукових експертів застерігає, що в Україні економічна доцільність цього проекту не вивчена та викликає певні сумніви.

Водночас у вирішенні питання видобування сланцевого газу з застосуванням гідророзриву пластів на території України не останню роль відіграє Верховна Рада. Як відомо, у жовтні поточного року парламент підтримав за основу законопроект №3295-1 щодо відрахування місцевим бюджетам 10 % виторгу від продажу корисних копалин, видобутих у межах угоди про розподіл продукції. За відповідне рішення проголосувало 348 депутатів ВРУ. Згідно з документом, обласна рада, на території якої ведеться розробка корисних копалин, зможе отримати половину від цих 10 %, чверть суми отримає районна рада, ще чверть – сільрада. Законопроект пропонує виключити відповідні кошти з доходів загального фонду держбюджету та включити їх у місцеві бюджети розвитку. Чинна редакція Бюджетного кодексу передбачає спрямування коштів від реалізації частини видобутих вуглеводнів, які залишаються у власності держави, до доходів загального фонду Держбюджету.

Водночас автор законопроекту народний депутат Ю. Дерев'янка наголошує, що ст. 21 Закону України «Про угоди про розподіл продукції» говорить про те, що при використанні державної частки виробленої продукції повинні бути враховані потреби територій, на яких знаходяться передані у користування інвесторам ділянки надр. Таким чином, на його думку, сьгоднішнє бюджетне законодавство не передбачає отримання органами місцевого самоврядування надходжень від реалізації продукції, яка видобувається на їх території. Тому він пропонує закріпити на законодавчому рівні механізм, який би усунув існуючі протиріччя та гарантував би територіальним громадам забезпечення їх інтересів.

Так, відповідно до угоди про розподіл продукції між компанією Chevron Ukraine B.V. та Україною, частка держави передбачена фактично на рівні 17–40 %. У свою чергу органи місцевого самоврядування, відповідно до угоди, можуть отримати 10 % від зазначеної частки держави, тобто 1,7–4 % від загальної кількості прибуткових вуглеводнів. І цими коштами розпоряджатимуться обласні ради, у свою чергу районні ради не матимуть жодних гарантій отримання коштів.

Тож у законопроекті народного депутата пропонується розподіляти кошти від реалізації частини видобутих вуглеводнів, що відповідно до угоди про розподіл продукції передаються органам місцевого самоврядування, у таких пропорціях: 50 % – обласній раді, 25 % – районній раді і 25 % – сільській (селищній) раді.

Також Ю. Дерев'янка пропонує внести зміни до Бюджетного кодексу, відповідно до яких ці кошти будуть спрямовуватися до бюджетів розвитку місцевих бюджетів області, району або села (селища).

Крім того, пропонується внести зміни до розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу, згідно з якими норми запропонованого законопроекту будуть застосовуватися до всіх угод про розподіл продукції, які продовжують діяти після набрання ним чинності, незалежно від дати їх укладення.

Ряд депутатів також жорстко критикують й сам зміст угоди про розподіл вуглеводнів. Зокрема, за словами того ж депутата ВРУ Ю. Дерев'янка, угодою не передбачено відповідальність компанії, яка видобуватиме сланцевий газ, за екологічні наслідки. Крім того, документ не передбачає механізмів захисту інтересів людей, які проживають на територіях, де цей газ видобуватимуть. «Те, що Львівська облрада підтримала угоду в тій редакції, яку запропонував уряд призведе до того, що громади Львівської та Івано-Франківської областей, де видобуватимуть сланцевий газ, крім того, що зазнають великих ризиків забруднення навколишнього природного середовища, також будуть у подальшому взагалі позбавлені

можливості впливати на будь-які зміни до неї і не зможуть захистити інтереси людей, які мешкають на території видобування сланцевого газу», – заявив Ю. Дерев'янку.

Як він пояснив, місцеві громади фактично не матимуть гарантій отримання навіть тих коштів, які передбачені цією угодою, оскільки вони не є сторонами угоди й чинне законодавство не захищає їхніх інтересів. При цьому вони не будуть отримувати податки за користування землею і за використання природних ресурсів, які освоюватимуть інвестори в процесі видобування сланцевого газу. Тобто вони будуть позбавлені тих прямих доходів, які завжди були основою для формування дохідної частини бюджету кожної маленької місцевої громади, підкреслив народний депутат.

Угода позбавляє місцеві громади участі в розподілі прибутків на рівні сіл, селищ, районів, бо розпоряджатись ними буде обласна рада. Згідно з угодою, громада практично позбавлена впливу на інвестора, тому що будь-які рішення органів місцевого самоврядування не є чинними для інвестора (якщо стосовно них нема рішень уряду).

Крім того, угода не зобов'язує інвестора відповідати за можливі негативні екологічні наслідки від видобутку сланцевого газу та не передбачає страхування таких наслідків. «...В угоді залишилися неврахованими ризики, пов'язані із забрудненням води. Зокрема, не передбачений механізм компенсації та відповідальність інвестора за те, що може статися після закінчення угоди. І якщо раптом станеться якесь екологічне лихо, то відповідати за це інвестор уже не буде, оскільки в угоді така відповідальність інвесторів не передбачена, як і відповідне страхування таких ризиків, що його мав би зробити інвестор на користь місцевих громад, на території яких видобуватимуть сланцевий газ», – заявив Ю. Дерев'янку.

Відтак народний депутат вважає, що в угоді обов'язково має бути передбачене страхування всієї шкоди, яка може бути заподіяна в результаті видобування вуглеводнів як під час дії договору, так і деякий час після його закінчення – наприклад, років п'ять–десять. При цьому таке страхування має проводитись

на користь місцевих громад. Ю. Дерев'янку звернув увагу і на те, що місцеві ради не можуть, згідно з угодою, впливати на інвестора, яким є компанія Chevron.

Ю. Дерев'янку зазначив, що видобуток сланцевого газу повинен регулюватися національним законодавством. Як приклад, він навів приклад низки європейських країн, де введено мораторій на видобуток сланцевого газу. «Німеччина, Франція, Швейцарія, а також Чехія і Болгарія, які є членами Європейського співтовариства та дбають про своїх громадян, свої місцеві громади, про інтереси держави, про національні багатства, діють у зовсім інший спосіб. У них сьогодні теж нема відповідного законодавства, тому вони ухвалили мораторій на видобуток нетрадиційного газу на найближчий час, розуміючи, що за цей час вони повинні створити національне законодавство. Це законодавство регулюватиме всі процеси у відповідній сфері та визначатиме роль кожної окремої громади у тому числі. Ці країни не менше зацікавлені у енергетичній незалежності, ніж Україна, але поряд із цим вони хочуть, щоб видобуток сланцю відбувався за чіткими правилами. Лише Польща вже почала видобуток сланцевого газу, але це, скоріше, виняток», – пояснив депутат.

Дана позиція парламентарія співзвучна з зауваженнями колег по парламенту. Так, народний депутат від ВО «Свобода», голова парламентського Комітету з питань екології І. Сех додала, що серйозних прибутків для державного бюджету та місцевих громад угода не передбачає, адже інвестори не сплачуватимуть навіть ПДВ. Окрему увагу голова екологічного комітету приділила третій стороні в угоді – підприємству «СПК-Геосервіс», наголосивши, що ця компанія невідомо звідки взялась і не має жодного досвіду в подібних питаннях.

За словами народного депутата від ВО «Свобода» О. Панькевича, ситуація склалася таким чином, що органи місцевого самоврядування позбавленні впливу на ухвалення рішення щодо видобування нетрадиційних вуглеводнів, і тільки зараз влада обіцяє, що вимагатиме екологічних, економічних, правових гарантій для громад.

«Рівно рік тому, 2 жовтня 2013 р., Верховна Рада України внесла зміни до низки законів, якими передбачила неймовірні пільги для інвесторів. Я не знаю, чи є ще якась держава у світі, яка надає такі преференції інвесторам. Але водночас було внесено зміни до законів, які обмежили повноваження місцевого самоврядування, територіальної громади, якими усунули Львівську та інші обласні ради від ухвалення рішення в питанні видобування сланцевого газу», – зазначив народний депутат.

За словами О. Панькевича, зараз виконавча влада обіцяє добиватися гарантій для територіальних громад після укладення угоди з інвестором, хоча необхідно було діяти навпаки: спочатку – закони, які передбачають гарантії, а потім – угода. «Сьогодні виконавча влада пропонує проект рішення, який передбачає зміни до законодавства, то чому ці зміни до законодавства, які дають екологічні, юридичні, економічні гарантії, Верховна Рада не ухвалила раніше? Чому Кабінет Міністрів не запропонував ті зміни? Логічно, що спочатку має бути передбачено законом гарантії, а потім – укладення та підписання угоди з інвестором», – зазначив О. Панькевич.

Вищезазначену позицію народних депутатів підтримала Львівська обласна рада. 22 жовтня рішенням сесії Львівська обласна рада звернулася до Голови Верховної Ради України та Прем'єр-міністра України з проханням невідкладно внести зміни до Закону України «Про угоди про розподіл продукції». Зокрема, обласна рада просить народних депутатів підтримати проект закону, поданий нардепами від опозиції, про внесення змін до Закону України «Про угоди про розподіл продукції» (щодо частки місцевого самоврядування у вартості виробленої продукції) з пропозиціями щодо визначення його як невідкладного до розгляду Верховною Радою України.

Стосовно важливості цього питання голова комісії з питань екології, природних ресурсів та рекреації Львівської обласної ради О. Балицький наголосив, що зміни до законодавства потрібно внести до підписання угоди про видобуток вуглеводнів у межах Олеської площі, оскільки в

іншому випадку ці зміни не поширюватимуться на угоду між урядом і компанією Chevron.

Якщо категоричність парламентаріїв з висловлювань у принципових питаннях щодо угоди перейде до конкретних дій, то ситуація може кардинально змінитися рішенням уже не української сторони, а іноземної компанії, яка стала інвестором розробки сланцевих родовищ в Україні. Адже прецедент для такого твердження нещодавно стався в Литві. Chevron відмовилася від розвідки сланцевого газу в Литві. Американська енергетична компанія Chevron оголосила про рішення невдовзі після перемоги на тендері на розвідку сланцевого газу в Литві, нарікаючи на зміни в законодавстві, які зробили розробку менш привабливою. Chevron була єдиною компанією, яка подала заявку на участь у конкурсі на ділянку Шилуте-Таураге площею 1800 кв. км. Уряд Литви оголосив Chevron переможцем, утім, «значні зміни до фіскального, законодавчого та регуляторного режиму в Литві істотно вплинули на операційні та комерційні засади інвестиційного рішення, порівняно із січнем 2013 р., коли компанія подавала свою заявку», – ідеться в повідомленні Chevron.

Прем'єр-міністр Литви А. Буткявічюс заявив, що жалкує з приводу рішення компанії, проте визнав існування недостатньо чіткого регулювання. «Парламент досі обговорює різні поправки, які можуть вплинути на використання вуглеводнів у нашій країні. Це означає, що перш за все нам потрібно мати законодавчу базу», – зазначив він.

Серед пропозицій, які обговорюють у литовському парламенті, – оподаткування розвідки сланцевого газу та нафти за ставкою 40 %, що істотно більше нинішніх 16 % для традиційних вуглеводнів. Уряд країни обговорить, чи оголошувати новий тендер на розробку сланцевого газу та нафти.

Не готова дозволити видобуток сланцевого газу на території районів України і громадськість, оскільки немає відповідей на всі запитання щодо екології та економічної вигоди. Зокрема, учені з галузі геологічних наук звертають увагу на ймовірні економічні та екологічні ризики видобування сланцевого

газу в межах ділянки Олеська. Не викликає схвальних відгуків у середовищі науковців і сам проект угоди про розподіл вуглеводнів, які видобуватимуться у Львівській області, між державою Україна, компанією Chevron Ukraine B.V. Так, із критикою можливого промислового видобування сланцевого газу із застосуванням гідророзриву в межах ділянки Олеська під час громадського обговорення виступили науковці Інституту геології і геохімії горючих копалин Національної академії наук України (далі – ІГГК НАН України). Як ідеться в документі, ухваленому на вченій раді ІГГК НАН України, на шляху освоєння ймовірних родовищ сланцевого газу Олеської ділянки існує ряд невирішених проблем: 1. У відкладах осадового чохла Олеської ділянки немає типових глинистих порід, з яких у світі видобувають сланцевий газ. Розріз найперспективнішого силурійського комплексу представлений в основному глинистими вапняками. 2. Вміст органічної речовини в породах, як основного показника перспективності «сланцевого» газу, становить в середньому 0,4–0,6 %, у той час як для осадових комплексів, з яких ведеться промисловий видобуток сланцевого газу у США і Канаді, він становить не менше 6–10 %. На суміжних теренах Польщі вміст органічної речовини в породах силуру в декілька разів вищий, ніж Україні – 2–4 %, проте за результатами 48 пробурених свердловин промисловий видобуток сланцевого газу в Польщі сьогодні економічно не вигідний.

Наукові експерти ІГГК НАН України вказують на ряд недосконалих положень проекту угоди про розподіл вуглеводнів та обов'язкове внесення до неї поправок. Так, на їхню думку, у проекті угоди не визначені конкретні джерела води для фрекінгу. Під час проведення гідророзриву (фрекінгу) пластів (а це основа технології видобування сланцевого газу) відпрацьована рідина з хімічними компонентами, небезпечними для здоров'я людини, зберігатиметься у відкритих амбарах, звідки попадатиме в атмосферу (летючі речовини), ґрунти та поверхневі води. Для гідророзривів у тисячах свердловин знадобиться величезна кількість води – понад 400 млн м³,

що становить близько 30 % річного стоку всіх рік Олеської ділянки. При цьому вся територія Олеської ділянки буде покрита дорогами для великовагового транспорту, технічними базами для обслуговування свердловин, унаслідок чого зросте запиленість і шумове навантаження населених пунктів.

У багатьох країнах Європи, у тому числі у Німеччині, видобуток сланцевого газу поки гальмується саме через екологічні ризики. Німецький дослідник Ян Олівер Лефкен (Jan Oliver Löfken), автор публікації про «чисті» методи гідророзриву («фрекінгу»), розповів у розмові з DW, що промисловці через громадські протести шукають альтернативні методи гідророзриву, аби замінити хімікати. Зокрема, група австрійських науковців пропонує замінити токсичні речовини в умовах високого тиску в газоносних шарах на суміш крохмалю, води, піску та кукурудзи. Геолог сподівається, що таке дослідження можна буде провести в Україні чи Польщі, де цікавляться розвитком сланцевого газу.

Співробітник організації Food & Water Europe, яка виступає за заборону гідророзриву в ЄС, Г. Декок (G. Decock) звертає увагу на те, що на сьогодні не існує технології фрекінгу без хімікатів: «Можливі експериментальні проекти. Та ці нові технології навіть потенційно дуже далекі від практичного промислового застосування, на відстані у десятки років». Крім того, гідророзрив може призвести до скорочення водних ресурсів, проникнення речовин фрекінгу й забруднення ґрунтових вод, погіршення якості повітря. «Розвиток сланцевого газу у густонаселеній Європі – погана ідея», – наголошує еколог.

Не минули увагою експерти й економічні аспекти положень проекту угоди. Зокрема, науковці звертають увагу на положення проекту угоди, якими регулюється розподіл продукції. Відповідно до них, передбачається можливість участі недержавних структур, яким інвестор може переуступити свою частку, що створить умови для неефективного використання фінансів (відмивання коштів). Також проект угоди передбачає продаж продукції за кордон з відшкодуванням державою ПДВ, що ставить

під сумнів економічну вигоду України від видобування сланцевого газу.

Враховуючи, що проблематика промислового видобутку сланцевого газу важлива та нова для України, науковці ІГГК НАН України радять обмежитись лише етапом пошукових і розвідувальних робіт, за результатами яких можна було б оцінити ресурсну базу сланцевого газу, відпрацювати технологію та оцінити економічну доцільність його видобування. Наразі науковці констатують, що з геологічних та екологічних причин Олеська ділянка ще не готова для проведення масштабних робіт із промислового видобування сланцевого газу з застосуванням гідророзриву пластів. Цю проблему, на їхню думку, потрібно вивчати з залученням науковців, перш за все фахівців Національної академії наук України.

Науковці також вважають, що Держава Україна в угоді повинна бути представлена лише в особі Кабінету Міністрів України, Національної акціонерної компанії «Надра України» або спеціально створеного державного підприємства. Первинну інформацію про результати робіт на Олеській ділянці (геологічну, геофізичну, геохімічну та ін.) зробити доступною для українських наукових і виробничих організацій на всіх стадіях геологорозвідувальних робіт і промислової розробки покладів вуглеводнів.

У свою чергу громадськість дедалі більше турбує насамперед безпечність розробок сланцевих родовищ. Із занепокоєнням виступають громадські активісти, які радять у першу чергу напрацювати законодавство України, яке буде контролювати видобуток сланцевого газу на її території. «У Європейському Союзі є належне законодавство та чіткі вимоги, зокрема, про екологічну експертизу. У нас немає законодавства про оцінку впливу на довкілля і на здоров'я населення. Доки ми не маємо цього законодавства, ми не можемо допустити підписання цієї угоди», – наголосила голова осередку Всеукраїнської громадської організації «Мама-86» із м. Артемівськ Донецької області Г. Олійникова у своєму виступі під час громадського обговоренні щодо

пошуку, розвідки та видобутку вуглеводнів на території Олеської площі.

Серед значного кола питань безпечності видобування сланцевого газу громадськість на перші місця ставить екологічну, зокрема, збереження якості питаної та мінеральної води. «Унаслідок гідророзриву, за допомогою якого видобувають сланцевий газ, ми можемо втратити мінеральні, лікувальні води, втратити наші курорти. При видобуванні сланцевого газу гідророзрив проводитимуть на глибині трьох кілометрів – на такій самій глибині видобувають Олеську та інші мінеральні води. Половина хімікатів, які застосовують для фрекінгу – це нейротоксини, а половина – канцерогени, це і бензол, і ксилол, і поверхнево активні речовини, і речовини-інгібітори корозії, і кислоти, і соляна, і фосфорна кислота. Яким чином буде проводитись утилізація? Абсолютно невідомо», – зазначила хімік-токсиколог, кандидат фармацевтичних наук З. Кубрак у своєму виступі під час громадського обговорення. За її словами, згідно з міжнародними дослідженнями, при фрекінгу 20 % рідини залишається в землі. Через тріщини ця вода разом з хімічними домішками потраплятиме в питні води, адже Україна користується 60 % води, яка є глибинною, а не річковою.

Водночас деякі науковці не радять дивитися на ситуацію так песимістично. «Поклади сланцевого газу залягають на глибині понад два з половиною кілометри, а водоносні горизонти розташовані на глибині до 500 м, тобто ці розробки не перетинатимуться», – зазначив директор львівського відділення Державного геологорозвідувального інституту Я. Лазарук. Він також вважає досить малоімовірним, що роботи з видобутку сланцевого газу призведуть до якихось великих ґрунтових провалів і тим більше сейсмічних струсів.

Проте така думка далека від позиції західноєвропейських екологів. На сьогодні вони вже не розмірковують про шляхи, як зробити безпечнішим для довкілля видобуток нетрадиційного газу. «Ми лиш хочемо зупинити це», – заявив представник німецької екоініціативи проти гідророзривів у Німеччині Gegen Gasbohren M. Кнеппер (M. Кнаерпер). За

його словами, у Німеччині екологи занепокоєні, зокрема, питанням відпрацьованої, забрудненої хімікатами води.

В Україні, між іншим, ще не вирішили, що з нею робитимуть. Як каже директор з екології Shell в Україні Т. Бобровицька, її можуть зберігати у відкритих контейнерах, відгороджених від ґрунтових вод, або використовуватимуть повторно на інших свердловинах.

У відповідь на всі закиди екологів голова ради директорів групи компаній «Надра» П. Загороднюк визнає, що під час розробки покладів нетрадиційного газу відбувається агресивний хімічний процес. Він сподівається на наукові розробки з очистки води. «Треба на це йти, а з екологією якимось розберемося», – зазначив свою позицію П. Загороднюк.

Таким чином, рішення депутатів Львівської обласної ради щодо погодження проекту угоди про розподіл вуглеводнів, які видобуватимуться в межах ділянки Олеська, між Державою Україна, компанією Chevron Ukraine B.V. та товариством з обмеженою відповідальністю «Надра Олеська», стало зеленим світлом для розвитку подальших подій навколо питання доцільності розробки родовищ сланцевого газу

в західній частині України, зокрема в межах ділянки Олеська.

Водночас необхідно зауважити, що питання просування промислового видобування сланцевого газу з застосуванням гідророзриву пластів на території України лежить у площині узгодженості всіх аспектів безпечності цього процесу між усіма сторонами (урядом, органами місцевого самоврядування, іноземними компаніями та широкого кола громадськості). Відсутність такої узгодженості з будь-якого питання (економічної, соціальної, правової та екологічної доцільності) між зазначеними сторонами зумовить тільки подальше загострення конфліктів і непорозумінь (*Матеріал підготовлено за інформацією таких джерел: Львівська обласна рада (<http://www.oblrada.lviv.ua>); Західна інформаційна корпорація (<http://zik.ua>); Дивись.info (<http://divys.info>); GPIM (<http://grim.in.ua>); Цензор.net (<http://censor.net.ua>); Zaxid.net (<http://zaxid.net>); Українська енергетика (<http://ua-energy.org>); Галицька регіональна інформаційна мережа (<http://grim.in.ua>); Businessua (<http://businessua.com>); Сільські вісти (<http://www.silskivisti.kiev.ua>); Прес-служба ВО «Свобода» (<http://www.svoboda.org.ua>)).*

М. Дем'яненко, провід. бібліотекар НЮБ НБУВ

Законодавчі новації у питанні протидії та боротьби з тероризмом

Тероризм сьогодні, без сумніву, – серед основних ризиків, що несуть загрозу людству та визначений, як одна з важливих глобальних проблем багатьма міжнародними організаціями. Значне зростання кількості терористичних актів і взагалі проявів тероризму, що характеризуються політично вмотивованою насильницькою ідеологією, є відображенням соціально-політичної нерівності у світі. Сьогодні можна констатувати, що тероризм став одним із способів розв'язання численних суперечностей і конфліктів, породжених, зокрема, і процесом глобалізації.

Для України тероризм не є характерним (за статистичними даними в період 2002–2010 рр.

у країні було зареєстровано шість випадків вчинення або підготовки терористичних актів, що не несли значної загрози). Проте деякі останні події (наприклад, вибухи в Дніпропетровську у квітні 2012 р.) показали, що в державі мають місце окремі прояви цього негативного явища, які, зокрема, можуть нести серйозну небезпеку для наших співвітчизників.

Прийняття відповідних заходів щодо протидії тероризму – одне із зобов'язань України при вступі до Ради Європи. Чинна нормативна база забезпечення боротьби з тероризмом в Україні включає Закон України «Про боротьбу з тероризмом» № 638-IV

від 20.03.2003 р., Європейську конвенцію про боротьбу з тероризмом від 27 січня 1977 р. та інші міжнародні антитерористичні правові акти. Також до Кримінального кодексу України введено ст. 258 «Терористичний акт», доповнено відповідно до Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо запобігання тероризму» від 21.09.2006 р. ст. 258-1 «Втягнення у вчинення терористичного акту», ст. 258-2 «Публічні заклики до вчинення терористичного акту», ст. 258-3 «Створення терористичної групи чи терористичної організації», ст. 258-4 «Сприяння вчиненню терористичного акту», ст. 285-5 «Фінансування тероризму».

На сьогодні в Україні складається ситуація, що потребує активізації зусиль з боку державної влади щодо зниження конфліктності, радикалізму, екстремізму та проявів тероризму, які стали можливими за теперішніх внутрішніх політичних і економічних реалій та зовнішніх чинників, серед яких: низький рівень моральності, зокрема у молоді; посилення міжетнічного та міжконфесійного протистояння; негативний вплив міжнародних терористичних і релігійно-екстремістських організацій; проживання в Україні вихідців із країн підвищеної терористичної активності, що можуть стати середовищем поширення терористичних ідей; функціонування в мережі Інтернет інформаційно-пропагандистських сайтів, що поширюють ідеологію тероризму; наявність у незаконному обігу значної кількості засобів терору та ін. Тому постає питання не лише про боротьбу з тероризмом, а й про запобігання його появі та необхідність посилення кримінальної відповідальності за прояви тероризму. Для нашої держави потреба в дієвій системі протидії тероризму покликана ще тим фактом, що Україна активно підтримує світову антитерористичну коаліцію, тому потенційно може стати об'єктом терористичних атак.

Про необхідність розроблення відповідних законів, концепцій, доктрин, стратегій і програм, зокрема Національної програми протидії тероризму й екстремізму йшлося ще в Стратегії національної безпеки України від 2007 р. А от щодо посилення кримінальної відповідальності за прояви тероризму Президент В. Янукович

заявив 25 травня 2012 р. на засіданні Ради національної безпеки і оборони (РНБО), де було ухвалено Рішення «Про заходи щодо посилення боротьби з тероризмом в Україні», яким серед іншого пропонувалося розробити ряд «антитерористичних» законопроектів. На виконання даного рішення було розроблено та ухвалено закони «Про внесення змін до статті 259 Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян» (Закон від 07.06.2012 р. № 4955-VI) «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо відповідальності за незаконне поводження зі зброєю та вибухонебезпечними матеріалами» (Закон від 05.07.2012 р. № 5064-VI).

Перша з названих новацій піднімає нижній поріг покарання за завідомо неправдиве повідомлення про загрозу безпеці громадян до двох років ув'язнення і максимальне покарання за цією статтею – із семи до восьми років. Зважаючи на збільшення кількості повідомлень про замінування, які здебільшого виявляються неправдивими і несуть при цьому за собою немалі витрати (виїзд на місце події вибухотехніків, міліції, бригад швидкої допомоги та МНС, а також евакуація громадян), посилення протидії подібним «розвагам» має сенс.

Друга новела доповнила КК ст. 263-1 «Незаконне виготовлення зброї, бойових припасів або вибухових речовин», згідно з якою за цей злочин введено покарання від трьох до семи років позбавлення волі, а за виготовлення вибухових пристроїв групою осіб – максимальне покарання у вигляді 12 років позбавлення волі.

Ще одна ініціатива, що в результаті так і не стала законом – законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів щодо посилення боротьби з тероризмом», яким передбачалося введення нової процедури – «визнання організації терористичною». Право ініціювати процедуру, відповідно до законопроекту, пропонувалося надати голові СБУ або одному з його заступників. Передбачалося, що у випадку визнання судом організації терористичною, всі її члени автоматично стають

співучасниками такого злочину, як тероризм, організація заборонятиметься, а її рахунки – арештовуватимуться. При цьому рішення та постанови судів з таких питань пропонувалося вважати остаточними і такими, що підлягають негайному виконанню. Законодавча ініціатива не була реалізована через протести опозиції, яка прогнозувала, що у випадку прийняття законопроекту під загрозою опиняться політичні партії та громадські організації, що не підтримують владу.

Ще один нормативно-правовий акт у сфері боротьби з тероризмом, який з'явився 12 вересня 2012 р. – розпорядження Кабінету Міністрів України № 672-р «Про інформаційно-роз'яснювальні заходи у сфері боротьби з тероризмом». Розпорядження рекомендує забезпечити низку дій уповноваженим органам (Службі безпеки за участі Міністерства внутрішніх справ, Міністерству оборони, Міністерству з питань надзвичайних ситуацій, Державному комітету телебачення і радіомовлення, іншим суб'єктам, що безпосередньо здійснюють чи залучаються до боротьби з тероризмом), направлених на підвищення рівня правової свідомості та обізнаності населення з питань запобігання й припинення терористичної діяльності.

Законотворчі ініціативи у сфері протидії тероризму підкріплені Указом Президента України «Про Концепцію боротьби з тероризмом», яку В. Янукович підписав у квітні поточного року. У документі зазначається, що метою цієї Концепції є забезпечення ефективної реалізації державної політики у сфері боротьби з тероризмом шляхом розроблення і впровадження комплексу заходів, спрямованих на виявлення та усунення причин і умов, що можуть призвести до проявів тероризму, захист людини і громадянина, суспільства і держави від тероризму, зосередження основних зусиль на протидії терористичній діяльності, мінімізації її наслідків, а також налагодження дієвої взаємодії між уповноваженими органами державної влади, органами місцевого самоврядування і громадськістю та розширення міжнародного співробітництва у цій сфері.

Реалізовувати заходи щодо виконання Концепції передбачається протягом 2013–2020 рр.

Варто зауважити, що концепція – це документ, який декларує офіційний погляд на проблему і визначає стратегію дій. На ньому будується подальша діяльність держави, зокрема, у законодавчій сфері. Україна сьогодні, з огляду на загальносвітове зростання проблеми тероризму, перебуває на шляху до створення якісного нормативно-правового забезпечення протидії цьому явищу.

Зокрема, незважаючи на те що в Україні з 2003 р. діє Закон України «Про боротьбу з тероризмом», цілий ряд дослідників погоджуються з тим, що визначення в ньому «тероризму», як базового поняття, варте переосмислення.

У цьому контексті варто звернути увагу на конференцію ОБСЄ «Пріоритетні аспекти міжнародного співробітництва в боротьбі з тероризмом», що відбулася в Києві 10–11 жовтня ц. р. Під час роботи конференції була проведена презентація Українського головування в ОБСЄ щодо національного досвіду у сфері гарантування безпеки масштабних громадських заходів від терористичних загроз на прикладі проведення чемпіонату Європи з футболу у 2012 р.

За офіційною інформацією, захід засвідчив наявність спільних позицій щодо необхідності продовження та подальшого вдосконалення механізмів міжнародного співробітництва у сфері боротьби з тероризмом, зокрема, законодавчого закріплення протиправного характеру тероризму та його проявів, підтримки міжрелігійного діалогу, поглиблення гуманітарних програм та ініціатив щодо підвищення толерантності в суспільстві, а також дерадикалізації громадських рухів.

Підсумовуючи, залишається наголосити на тому, що тероризм – явище складне й багатоаспектне, що має політичний, правовий, економічний, морально-психологічний та інші аспекти. А отже, від законодавця вимагається не просто прийняття певної кількості нормативних документів у цій сфері, а виважене й ефективне визначення цього наднебезпечного явища та його складових, а також відповідальності за нього принаймні в межах існуючих документів шляхом їх удосконалення з урахуванням усіх вищезазначених аспектів.

ЗАКОНОДАВЧІ ІНІЦІАТИВИ І СОЦІУМ

Н. Тарасенко, мол. наук. співроб. СІАЗ НБУВ

Законодавчі ініціативи щодо звільнення Ю. Тимошенко: перспективи реалізації

Невирішеність питання Ю. Тимошенко залишається істотною перешкодою на шляху підписання Україною Угоди про асоціацію з ЄС.

І хоча вимоги випустити экс-прем'єра з тюремного ув'язнення не міститься в жодному офіційному документі з переліком необхідних для виконання Україною умов ЄС, очевидно, що від пошуку прийнятної для всіх сторін способу її звільнення великою мірою залежить результат Вільнюського саміту.

Донині існують ризики, що на саміті «Східного партнерства» в листопаді Угода про асоціацію між Україною та Євросоюзом не буде підписана, заявив журналістам міністр закордонних справ Польщі Р. Сікорський. На його думку, українцям час працювати, щоб розв'язати проблемні питання.

«До останньої перед самітом зустрічі міністрів закордонних справ ЄС – 18 листопада – залишається обмаль часу. Часу для блефу немає, – наголосив Р. Сікорський. – Час активно діяти, щоб вирішити усі ті проблеми, які залишаються перед самітом у Вільнюсі. Маю надію, що до того не станеться нічого, що завадить Україні підписати Угоду про асоціацію з ЄС».

Він зазначив, що Польща сподівається на те, що Київ усуне всі проблеми, що стоять на цьому шляху. Тим більше, що Київ налагодив плідну «євроінтеграційну» співпрацю між Президентом, урядом та опозицією, зазначив Р. Сікорський днем раніше, по закінченні засідання очільників МЗС країн Євросоюзу в Люксембурзі. Разом з тим польський міністр застеріг українську владу «щодо голосів кількох важливих членів ЄС, які говорять про те, що без вирішення справи Тимошенко їх країни, скоріше за все, позитивного рішення не приймуть», – попередив Р. Сікорський

українську сторону. Такими країнами він назвав Нідерланди, Великобританію та Швецію.

Міністр закордонних справ Швеції К. Більдт заявив: неважливо, що саме нині в Києві він і його польський колега обговорювали з керівниками уряду, з Президентом України та опозицією. Важливіше, на його думку, готовність офіційного Києва подолати наявні проблеми, серед яких – вибіркоче судочинство.

«Я можу вам, журналістам, повторити те саме, про що говорив щойно Президентові України: ваша країна здійснила прогрес на шляху до підписання угоди про асоціацію з Євросоюзом. Але одне питання, яким займається місія Пата Кокса й Александра Квасневського, залишається невирішеним. Якщо місія дасть “зелене світло”, то буде “зелене світло” Україні з боку Європи. А якщо “зеленого світла” не буде від місії, то його Україна не отримає від нас», – зазначив К. Більдт.

Напередодні (21 жовтня), по закінченні наради міністрів закордонних справ ЄС у Люксембурзі, К. Більдт повідомив ЗМІ, що висновки місії Кокса –Квасневського матимуть вирішальне значення для питання, чи підписувати ЄС Угоду про асоціацію з Україною.

Тим часом, перелік політичних сценаріїв звільнення Ю. Тимошенко з наближенням підписання Угоди про асоціацію з ЄС скорочується. Про амністію чи декриміналізацію статей, за якими її засудили, уже навіть не згадують. На помилування, вочевидь, не погодяться ні влада, ні экс-прем'єрка. Натомість цілком імовірним стає варіант з лікуванням

Ю. Тимошенко за кордоном, на яке дала публічну згоду сама Ю. Тимошенко, а Президент В. Янукович повідомив, що готовий підписати закон, який дає можливість Тимошенко виїхати на лікування за кордон,

якщо такий буде ухвалений Верховною Радою. «Зараз політичними силами, які представлені в парламенті, підготовлений законопроект, який дозволить розв'язати це питання», – сказав В. Янукович, додавши, що саму процедуру виїзду за кордон Ю. Тимошенко вже вирішить суд.

На думку оглядачів тижневика «Дзеркало тижня», варіант з ухваленням закону вигідний В. Януковичу з кількох причин. По-перше, це дасть йому змогу залишитися «сильним Президентом» в очах його електорату, а не «слабаком», який програв суперниці й піддався тиску Заходу з його умовами та дефайнами. По-друге, залишивши Ю. Тимошенко в статусі засудженої,

В. Янукович одержує повну гарантію її неучасті в майбутніх виборах. По-третє, пішовши шляхом ухвалення спеціального закону, В. Янукович не тільки перекаже відповідальність за вирішення «питання Тимошенко» зі своїх плечей на голову Верховної Ради, а й знову зможе відтягнути термін виїзду Ю. Тимошенко за кордон – парламентсько-судова епопея навряд чи виявиться простою.

18 жовтня у ВР було зареєстровано перший з очікуваних законопроектів про можливість для засуджених виїзду на лікування за кордон. Законопроект № 3444 «Про внесення змін до Кримінально-виконавчого та Кримінального процесуального кодексів України (щодо правового регулювання лікування засуджених за кордоном)» подав М. Рудьковський, який формально залишається членом парламентської фракції Партії регіонів, оскільки нещодавно подав заяву про вихід з неї.

Законопроект пропонував, щоб рішення про лікування засудженого за кордоном приймав суд на підставі висновків лікарської комісії, яка також ухвалює рішення про продовження або припинення лікування. У постанові про лікування засудженого за кордоном суд зазначає: термін лікування і назва медустанови, де буде лікуватися засуджений, умови і порядок переміщення туди засудженого, відповідальних за переміщення, а також поручителів, які будуть нести відповідальність у разі неповнення засудженого в Україну. Законопроект пропонує,

щоб після закінчення терміну, визначеного судом для лікування за кордоном, засуджений повертався в Україну для продовження відбування покарання. Лікування засудженого за кордоном, згідно з законопроектом, здійснюватиметься за рахунок його коштів або його рідних і близьких.

Ініціативу М. Рудьковського несподівано розкритикували в Партії регіонів, у якій раніше вирішили не реєструвати законопроекти на цю тему. «Микола Рудьковський вже три дні як написав заяву про вихід із фракції Партії регіонів (у зв'язку з обранням головою Соціалістичної партії).

Я допускаю, що розробка законопроекту № 3444 – його особиста ініціатива», – заявив народний депутат В. Олійник.

Через кілька годин після оприлюднення законопроект М. Рудьковського було видалено із сайту парламенту. Як повідомив пізніше спікер В. Рибак, М. Рудьковський відкликав його для доопрацювання. Водночас у ПР пояснили, що цей документ є альтернативним законопроекту про лікування ув'язнених за кордоном С. Міщенка, зареєстрованому ще в червні 2013 р., а значить, термін його можливої реєстрації – протягом 14 днів після подачі першого законопроекту – закінчився ще в липні.

Також представники ПР заявили, що їхня фракція готова підтримати саме законопроект С. Міщенка. Проект закону передбачає, що термін, на який відстрочиться покарання, буде визначати суд. Водночас у тексті законопроекту вказано, що засуджений не матиме права покидати приміщення, де проходить лікування, а країна, яка прийме його на лікування, має гарантувати, що він не буде здійснювати будь-яких переміщень поза лікарнею. Медична допомога та лікування за кордоном здійснюється за рахунок особистих коштів або коштів рідних та близьких засудженої особи.

21 жовтня С. Міщенко зареєстрував у Верховній Раді зміни до свого законопроекту. За словами депутата, суть змін полягає у тому, що після прийняття законопроекту «Юлія Тимошенко як вільна людина зможе покинути

пенітенціарний заклад і виїхати до Німеччини на лікування». Однак після закінчення цього терміну засуджена зобов'язана повернутися для подальшого відбування покарання.

«За основу свого законопроєкту я взяв положення, що діють у законодавстві країн Євросоюзу. І не тільки Тимошенко, але й усі ув'язнені, які цього потребують, за рішенням суду зможуть отримати медичну допомогу за кордоном», – пояснив нардеп.

За його словами, нині Верховна Рада «має проявити політичну волю, проголосувати за законопроєкт у першому читанні. А вже до остаточного ухвалення доповнити його нормами, які влаштують усі фракції Верховної Ради».

У «Батьківщині» раніше заявили, що не підтримуватимуть законопроєкт С. Міщенка, вважаючи його «варіантом Банкової». До того ж «Батьківщина» вважає законопроєкт С. Міщенка про надання ув'язненим права отримувати лікування за межами України таким, що суперечить позиціям Європейського Союзу. На думку А. Яценюка, цей законопроєкт не вирішує проблему, а навпаки – поглиблює її.

Захисник экс-прем'єр-міністра Ю. Тимошенко С. Власенко закликав позафракційного депутата С. Міщенка відкликати свій законопроєкт щодо лікування засуджених за кордоном. «Цей проєкт закону внесений гідним сином Генпрокурора Пшонки. Він повинен бути відкликаний колишнім депутатом фракції БЮТ, людиною, яка виграла вибори на лозунгах про те, що звільнить свій округ для Юлії Тимошенко», – зазначив С. Власенко.

За словами захисника, «те, що робить Міщенко, – це повна профанація європейської інтеграції». Він також підкреслив, що в законопроєкті є велика стаття про зобов'язання держави, яка буде приймати хворого. «Ця держава зобов'язана створити в клініці філіал Качанівської колонії. Ця держава зобов'язана повернути політичного в'язня в Україну і зобов'язана, по суті, створити тюремні умови в місці перебування такого хворого», – додав захисник.

«Я звертаюся до Сергія Міщенка, щоб він згадав про те, що він колишній член БЮТ, і відкликати свій закон», – резюмував С. Власенко.

Водночас опозиція заявила, що наполягає на звільненні Ю. Тимошенко без прийняття додаткових законів. У заяві партії «Батьківщина», оприлюдненій її прес-службою, ідеться про те, що фракція не подаватиме якихось додаткових законопроєктів щодо лікування засуджених за кордоном, оскільки чинне законодавство і так дозволяє Президенту звільнити лідера опозиції Ю. Тимошенко.

«Ми неодноразово наголошували на тому, що чинне законодавство, зокрема, Конституція, закони у сфері охорони здоров'я та Кримінально-виконавчий кодекс не встановлюють жодного обмеження для виїзду засудженого на лікування за кордон. Таким чином, намагання Януковича перекласти відповідальність за вирішення долі Юлії Тимошенко на парламент є як мінімум лукавством», – сказано в заяві.

У «Батьківщині» нагадали владі, що компроміс з Європою, якого потрібно досягнути для підписання Угоди про асоціацію з ЄС, вимагає усунення проблеми вибіркового правосуддя взагалі, а не просто вивезення Ю. Тимошенко на лікування.

«Тому ми знову підкреслюємо: вирішення питання усунення політично мотивованого правосуддя та розв'язання проблеми Юлії Тимошенко лежить винятково на Президенті України В. Януковичі. В Адміністрацію Президента подано достатню кількість клопотань про звільнення лідера опозиції, зокрема, від глав українських церков, 172 народних депутатів та місії Кокса – Квасневського. Потрібна лише політична воля Януковича», – ідеться в заяві.

У «Батьківщині» повністю погоджуються зі способом вирішення питання Тимошенко, запропонованим місією Євросоюзу. «Ми продовжуємо наполягати, що на лікування за кордон лідер опозиції повинна виїхати вільною людиною, позбавленою несправедливих звинувачень та вироків продажних судів», – наголосили в «Батьківщині».

Експерти пояснили відмову опозиції від законодавчої ініціативи з приводу лікування засуджених за кордоном тим, що в разі підготовки її представниками законопроєкту, що відповідає сподіванням Тимошенко, цей

документ не буде «прохідним», більшість за нього не проголосує. Якщо ж законопроект врахує побажання Президента, і виїхати за кордон Ю. Тимошенко зможе лише в статусі засудженої з умовою повернення до Качанівки, то опозиція виявиться зрадником і в очах Ю. Тимошенко, і в очах виборців.

У цьому контексті народний депутат із фракції Партії регіонів О. Стоян припустив, що опозиція не зацікавлена у вирішенні питання Тимошенко. «Ми запропонували опозиції – подайте такий законопроект. Вони сказали: ні, такий законопроект ми подавати не будемо. Гадаю, такий проект може подати Партія регіонів у контексті вимог, які пов'язані і з лікуванням, і з поверненням в Україну», – наголосив «регіонал», уточнивши, що після лікування ув'язнені, зокрема і колишній прем'єр Тимошенко, мають повернутися до своїх камер, і далі відбувати покарання.

Керівник парламентської фракції Партії регіонів О. Єфремов висловив припущення, що опозиція просто побоялася вирішувати питання

Ю. Тимошенко. За його словами, Партію регіонів влаштовує проект закону позафракційного депутата С. Міщенка про направлення на лікування за кордон експрем'єр-міністра України Ю. Тимошенко. «Міщенко наперед зареєстрував проект закону, він відправлений у комітет. При нормальній роботі він міг би бути винесений у зал вже в четвер і розглянутий... Але опозицію налякало те, що звільнення Тимошенко може вийти на фінальний шлях», – заявив О. Єфремов.

За словами депутата, у Партії регіонів вважають, що в опозиції насправді не готові приймати такий закон, у тому числі С. Міщенка, оскільки опозиції не потрібно звільнення Ю. Тимошенко. «У мене виникла певна думка: а чи потрібен їм взагалі законопроект щодо Тимошенко. Задайте їм це питання. Якщо потрібен, давайте рухатися. Якщо ні, то нехай про це відкрито скажуть. Це повинно бути зрозуміло, хто буде крайнім, якщо Європа прийме яке-небудь інше рішення», – підкреслив О. Єфремов.

В опозиції зовсім інакше пояснювали своє несприйняття законопроекту про лікування

ув'язнених за кордоном. Зокрема, депутат від УДАРУ Р. Павленко висловив думку, що виконавча влада має всі необхідні ресурси для помилування Ю. Тимошенко чи вивезення її на лікування за межі України.

«Викликає подив позиція більшості та позиція Президента, що потрібен якийсь додатковий закон. Це виглядає як спроба перенести кланові особливості правлячої партії України на взаємини нашої держави та ЄС.

У ситуації, коли Україна робить цивілізаційний вибір, – неприпустимо ставити вище національних інтересів інтереси Януковича та його команди», – зазначив Р. Павленко.

Водночас депутати від УДАРУ наголошували, що загальна позиція фракції – голосувати за законопроект С. Міщенка про лікування ув'язнів за кордоном, чи за інший законопроект, який допоможе вивести Тимошенко до Європи. Водночас «ударівці» зауважили, що вони продовжують консультації щодо варіантів звільнення експрем'єра і з іншими опозиційними фракціями, і з місією Кокса – Квасневського.

У КПУ запевнили, що не голосуватимуть за законопроект, що дозволить Юлії Тимошенко виїхати на лікування за кордон. «Судячи з настроїв, ми не підтримаємо цей документ – закони не можуть прийматися в інтересах окремих осіб, крім того, ми вважаємо, що норма про лікування за кордоном стане лазівкою для багатих людей для уникнення заслуженого покарання», – пояснив народний депутат О. Голуб (КПУ).

Утім, законопроект від опозиції все ж з'явився. 24 жовтня опозиція внесла до парламенту законопроект про заборону вибіркового правосуддя та зняття перешкод до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами. Згідно з проектом закону, особи, щодо яких міжнародними судовими інстанціями та відповідними органами міжнародних організацій встановлено факти застосування вибіркового правосуддя або порушення Україною ст. 18 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, підлягають

помилуванню згідно із Конституцією України або до них застосовується амністія.

Законопроектом передбачається застосувати повну індивідуальну амністію до Ю. Тимошенко, звільнивши її від відбування призначеного вироком Печерського районного суду Києва від 11 жовтня 2011 р. основного покарання у вигляді позбавлення волі на сім років та додаткового покарання у вигляді позбавлення права обіймати посади в органах державної влади строком на три роки. Вважати судимість Ю. Тимошенко такою, що є знятою; звільнити Ю. Тимошенко негайно з моменту набрання чинності цим законом.

Як заявив А. Яценюк, проект закону внесено з метою підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і його державами-членами та недопущення політичних репресій, випадків застосування кримінальної юстиції для боротьби з політичними опонентами. Він також зіронізував, що цей закон знадобиться «регіоналам», якщо після виборів проти них почнеться кримінальне переслідування.

Напередодні, 22 жовтня, у Верховній Раді було зареєстровано ще один законопроект щодо можливості лікування ув'язнених за кордоном, автором якого є позафракційна А. Лабунська. Як відомо, на парламентських виборах А. Лабунська балотувалася в мажоритарному окрузі на Житомирщині і позиціонувала себе як соратниця Ю. Тимошенко. Однак до фракції «Батьківщина» після виборів не увійшла, хоча в попередніх двох скликаннях Верховної Ради входила до складу БЮТ.

Проектом закону А. Лабунської передбачається, що у разі неможливості засудженого вилікуватися в Україні, він отримує право на лікування за кордоном. Відповідне рішення має приймати суд за умови, що особа протягом не менш ніж 365 днів безперервно проходила стаціонарне лікування, яке не привело до повного одужання.

Законопроект передбачає, що, приймаючи рішення про лікування засудженого за кордоном, суд зобов'язаний одночасно приймати рішення про звільнення такої особи від покарання за хворобою. Мотивація виїзду на лікування за кордон має бути саме та, що

хворий не зміг вилікуватися саме в Україні, і тому їй дають зелене світло на виїзд за кордон. При цьому ув'язнений має мати якийсь документ, який би засвідчував, що 365 днів хворий лікувався на території України і не зміг отримати належної допомоги. Також має бути довідка з медичних закладів, де лікувався цей хворий, де б зазначався саме той час, скільки хворий проходив лікування, і як він проходив лікування в Україні, а також довідка про стан здоров'я, що дійсно таку допомогу, якої цей хворий потребує, в Україні не надали. Також передбачається наявність письмової заяви іноземного закладу, про те що він згоден прийняти того чи іншого хворого на лікування.

Тим часом, Верховна Рада включила до порядку денного наступного пленарного тижня (5–8 листопада) три законопроекти, які стосуються можливості лікування ув'язнених за кордоном. «За» проголосували 367 народних депутатів. Рішення підтримали усі фракції, крім КПУ.

Зокрема, парламент планує розглянути такі законопроекти:

№ 3479 «Про заборону вибіркового правосуддя та зняття перешкод до підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами» (автори – лідери опозиційних фракцій А. Яценюк, В. Кличко та О. Тягнибок);

№ 3461 – «Про внесення змін в статтю 84 Кримінального кодексу України щодо можливості лікування за кордоном осіб, засуджених до позбавлення волі» (автор – позафракційний народний депутат А. Лабунська);

№ 2453а «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо лікування засуджених за кордоном» (позафракційного народного депутата С. Міщенка).

Цим же рішенням Верховна Рада доручила профільному комітету опрацювати ці три законопроекти.

Екс-віце-спікер С. Гавриш вважає, що включення на наступному пленарному тижні до порядку денного ВР трьох законопроектів щодо Ю. Тимошенко не вирішать це питання.

За словами С. Гавриша, ніякої логіки у двох законопроектах авторства

С. Міщенко та А. Лабунської (про лікування ув'язнених за кордоном) немає. «Перш за все тому, що экс-прем'єр у наручниках в еміграцію не поїде, вона хоче залишитися активним політичним гравцем в Україні», – зазначив экс-віце-спікер.

Ще один законопроект – від опозиції – теж не має шансів бути прийнятим, прогнозує С. Гавриш. «Вважаю, що питання права в “проблемі Тимошенко” вичерпане. Це питання політики. Президент – дуже сильний гравець. Він особисто веде цю політику і він перекинув м'яч на сторону опозиції», – зазначив С. Гавриш.

За його словами, «опозиція розгубилася, вона почала писати закони». «Навіть законопроект Арсенія Яценюка, який за своєю суттю є правильною, але дуже емоційною відповіддю Президентові. Він ніколи не пройде, тому що йдеться про визнання в Україні політичних судів по суті. Таких судів не існує. Тому мені здається, що опозиція так і не знайшла відповіді», – зазначив экс-віце-спікер.

Президент Центру «Український барометр» В. Небоженко вважає, що влада зацікавлена в ухваленні закону про лікування ув'язнених за кордоном. Адже «при зміні влади почнуться масові репресії більш корумпованих і одіозних фігур нинішнього режиму, і вони матимуть право виїхати за кордон... Такий шлях їм показав экс-ректор Мельник», – зазначив він.

Водночас, коментуючи появу законопроекту М. Рудьковського в законодавчій епопеї з правовими можливостями виїзду на лікування за кордон ув'язнених, у тому числі Ю. Тимошенко, політолог зазначив: «Рудьковський з'явився не випадково, він взагалі не випадково щось робить. Його поява зумовлена тим, щоб якось обмежити ріст авторитету компартії у зв'язку з переходом до ЄС, а не Митного союзу. Для цього паралельно вводиться Соціалістична партія, яка повинна забрати частину голосів у комуністів. А для цього потрібні певні обставини – от йому і дали засвітитися. Тобто йдеться про розкол лівого електорату, який зараз монополізувала компартія і вочевидь під вибори з'явиться нова Вітренко або “аля Вітренко” і соцпартія – “аля Мороз”», – зазначив В. Небоженко.

У свою чергу політолог В. Карасьов зазначає, що М. Рудьковський виступив із цією ініціативою самостійно. «Це його була власна ініціатива, він, так би мовити, попав пальцем в небо і в цього законопроекту немає шансів... Він просто проявив абсолютно бездумну ініціативу і тому терміново його поправили колишні однопартійці», – переконаний він. «Новий законопроект має бути від опозиції. Влада хоче руками опозиції відправити Тимошенко за кордон лікуватися в статусі засудженої», – додав політолог.

Зі свого боку, політолог В. Фесенко зазначив, що в питанні лікування Ю.Тимошенко він більше довіряє позиції провладних депутатів. «У дискусії з питання лікування Тимошенко за кордоном я більше довіряю представникам влади. Я думаю, схема, яку озвучила Інна Богословська – прийняти відповідний закон, внести поправки, підписати відповідні угоди з Німеччиною, якщо Тимошенко хоче лікуватися саме там і після цього ратифікувати угоду. І потім можна буде реалізувати цю схему. І схема тепер зрозуміла, але це вимагає часу і може розтягнутися до наступного року. Є багато нюансів», – підкреслив експерт.

Безпрецедентні зусилля, що їх докладають європейські політики для підписання Угоди про асоціацію, свідчать, що «приростання Україною» є стратегічною метою Європи в найближчій перспективі. Позитивна обставина полягає у тому, що сьогодні євроінтеграційні прагнення об'єднують і українських політиків – владу, і парламентську опозицію.

Здавалося б такий консенсус мав би вже привести до результату – вирішення питання Ю. Тимошенко та переходу учасників євродіалогу в Україні до значущих суспільних проблем, почавши із соціально-економічного стану країни. Однак ситуація зворотна – у суспільстві створюють враження, що проблема євроінтеграції тотожна проблемі Ю. Тимошенко.

Негативною обставиною такого підходу, серед іншого, є те, що, готуючи закон про право засуджених отримувати канікули у відбуванні ув'язнення для лікування з кордоном, політики у такий спосіб роблять покарання більш...

жорстоким. Вилікувавшись від важкої недуги, засуджений може повернутися за ґрати. У такий спосіб термін ув'язнення у порівнянні з життєвим циклом людини подовжується.

Зрозуміло, що скористатися правом канікул зможуть лише люди заможні. Джерелом заможності в Україні часто є корупція, яка, власне, і заслуговує на покарання. Таким чином, набуті злочинним шляхом статки забезпечать «лікарняні канікули». Це, щонайменше, несправедливо стосовно тих, хто не крав, а засуджений, наприклад, за службову халатність. Та й мільйонів тих, хто мусить користуватися вітчизняними лікувальними закладами, у той час, як засуджені корупціонери лікуватимуться за вкрадені гроші. Гроші, які недовкладено у вітчизняну медицину.

Отже, політичне лікування Ю. Тимошенко за кордоном для більшості суспільства буде свідченням вибірковості й нерівності в питаннях виконання покарань, що зовсім не відповідає європейським цінностям. У цьому контексті, а також враховуючи не дуже оптимістичні прогнози щодо ухвалення ВР законопроекту щодо лікування засуджених за кордоном, не втрачає актуальності інший шлях вирішення питання Ю. Тимошенко – помилування, позаяк цей акт не лише юридичний, але й етичний. Той, хто здійснює помилування не зобов'язаний ні перед ким виправдовуватись у власних діях. Помилування – це єдиний акт, щодо якого цілком «легально» може бути застосований прикметник «вибірковий».

ЩОДЕННИК БЛОГЕРА *

Взгляд юриста

Юридический блог компании Jurimex

Про автора: Б. Шаповал

Отдельные сделки между участниками ООО могут использоваться в качестве инструмента урегулирования отношений, даже несмотря на отсутствие в украинском законодательстве института соглашений между учредителями.

Использование договорного механизма в корпоративных отношениях позволяет юридически обеспечить согласованный участниками баланс экономических интересов, которые, естественно, подвержены динамическим изменениям. Устав как легальное правовое средство упорядочивания взаимоотношений между участниками общества в силу своего императивного характера не способно обеспечить гибкость в разрешении целого ряда спорных ситуаций, обусловленных конкуренцией интересов дольщиков. Примером таких ситуаций являются, в частности, случаи распределения голосов в пропорции 50 на 50 и отсутствия согласия между владельцами долей по ключевым вопросам деятельности общества. Инструментом разрешения подобных случаев может служить формализованное

соглашение между владельцами предприятия, оговаривающее поведение сторон в определённых обстоятельствах, в большей части спорных.

Соглашение в императиве

Акционерное соглашение в западном понимании уже давно вошло в деловую практику. Для Украины подобного рода правовой инструмент ещё не приобрёл того уровня правового развития и восприятия в бизнес-кругах, который бы позволил применять его для урегулирования корпоративных взаимоотношений, то есть стать действенным, дополняющим устав и нормы законодательства механизмом. Кроме того, существуют и юридические преграды, нивелирующие возможность применения соглашений между участниками хозяйственных обществ. Высший хозяйственный суд Украины и Верховный суд Украины, выработали обобщающий взгляд на правовую состоятельность соглашений между участниками хозяйственных обществ в контексте украинского корпоративного законодательства. На взгляд этих судебных

инстанций, подобные соглашения нарушают публичный порядок и по своему содержанию являются ничтожными. В частности, ВХСУ пришёл к выводу, что отношения между учредителями (участниками) хозяйственного общества, связанные с его созданием, формированием его органов, процедурой созыва общего собрания и определением порядка принятия решений на общем собрании регламентируются положениями Гражданского кодекса Украины и Закона Украины «О хозяйственных обществах», а по своей сути эти нормы императивные (рекомендации президиума ВХСУ от 28.12.2007 г. №04-5/14). Несомненно, подобное мнение не могло не отразиться на правоприменительной практике, что в итоге привело к оценке акционерных соглашений, которые касались вопросов управления хозяйственным обществом как юридически не состоятельных. Со времени появления указанной правовой позиции законодательство Украины об акционерных обществах претерпело изменения. Так, Законом Украины «Об акционерных обществах» допускает заключение некоторых сделок между акционерами, если такое право предусмотрено уставом общества. Что касается наиболее многочисленной группы хозяйственных обществ Украины – обществ с ограниченной ответственностью (ООО), то законодатель пока не посчитал нужным обеспечить участников этой категории предприятий правами, аналогичными с правомочиями акционеров.

На законных основаниях

Конечно, нельзя не упомянуть о том, что в начале этого года в Верховном Совете Украины зарегистрировано два альтернативных законопроекта об обществах с ограниченной ответственностью (№2011, №2011-1). Один из этих документов в случае его одобрения должен заложить правовые основы существования на Украине института соглашений между участниками ООО и наконец-то дать возможность владельцам корпоративных прав на своё усмотрение определять те или иные стороны управления обществом. Но это все в перспективе. Сегодня же мы хотим дать ответ на вопрос: возможны ли, с учётом сложившейся

судебной практики, сделки между участниками ООО, направленные на осуществление своих корпоративных прав?

Для ответа на это вопрос необходимо понять, какие группы сделок могут охватываться понятием «соглашения между участниками ООО». В Российской Федерации в начале 2009 года вступили в силу нормы Федерального Закона «Об ООО», разрешающее участникам ООО совершать так называемые сделки об осуществлении прав участников. Условно такие сделки можно разделить на три группы:

сделки, по условиям которых участники обязуются осуществлять определённым образом свои права и (или) воздерживаться от осуществления указанных прав (право голосовать, согласовывать вариант голосования и т. д.);

сделки о порядке продаже доли или части доли при наступлении определённых обстоятельств либо о воздержании от отчуждения доли или части доли до наступления определённых обстоятельств;

соглашения об осуществлении других, связанных с управлением обществом (созданием, деятельностью, прекращением общества) прав и обязанностей.

Отметим, что аналогичным образом группируются договоры между участниками ООО в законопроекте № 2011 народного депутата Ю. Воропаева.

Как видно из предложенной классификации, вторая группа сделок имеет одну, отличительную от других, черту. Сделки о порядке продажи доли в уставном капитале при наступлении определённых обстоятельств по своему содержанию не затрагивают те или иные стороны управления предприятия, а именно: вопросы компетенции органов управления, порядка принятия органами общества решений, процедуры голосования на общем собрании участников и т.д. Предметом подобных сделок является купля-продажа доли (её части), то есть переход права собственности на долю в будущем на определённых условиях. Косвенным подтверждением данного заключения служит позиция ВХСУ, который в тех же рекомендациях от 28.12.2007 г.

№04-5/14 отметил, что отношения с оборота акций, кроме отношений по реализации преимущественного права на приобретение акций, не касаются деятельности общества и не относятся к отношениям корпоративного управления обществом. Конечно, упомянутое утверждение ВХСУ касается акций, но такая же логика допустима в отношении доли в уставном капитале ООО.

Таким образом, данная категория договоров фактически сводится к опциону или договору купли-продажи с отлагательным условием (условной сделке). Если говорить об условных сделках, то согласно части 1 статьи 212 ГК Украины лица, совершающие сделку, имеют право обусловить наступление или изменения прав и обязанностей обстоятельством, в отношении которого неизвестно, наступит она или нет (отлагательное условие). Бесспорно, что действующим законодательством Украины не запрещены сделки, объектом которых выступают доли (их части) в уставном капитале ООО. Разрешены и сделки с отлагательными условиями. Таким образом, участники ООО на законных основаниях имеют право заключать договоры купли-продажи доли (её части) в обществе, при этом привязывать возникновение прав и/или обязанностей у сторон к наступлению определённых оговоренных обстоятельств. К примеру, участники ООО с равными долями в капитале ООО заключают такой договор и обуславливают возникновение прав и обязанностей по покупке/продаже, если предприятие не выйдет на определённый уровень доходности на протяжении согласованного времени. Также отлагательное обстоятельство можно определить каким-либо другим удобным для сторон образом. Примечательно, что сторонам условных сделок нет необходимости заключать какие-либо дополнительные соглашения для их исполнения, так как все обязательные условия уже включены в сделку, но начинают действовать только через определённое время. Условные сделки между участниками ООО для разрешения так называемых «тупиковых ситуаций» (deadlock provisions) могут иметь место, но это тема для отдельного исследования.

Исходя из вышесказанного, отдельные группы таких сделок согласовываются с действующим законодательством Украины и могут использоваться как инструмент урегулирования отношений между дольщиками, несмотря на всю консервативность украинской правоприменительной практики в вопросах соглашений между участниками ООО (<http://jurblog.com.ua/2013/10/podlezhit-soglasheniyu>). – 2013. – 31.10).

Блог о приватизации земли и решение любых земельных вопросов

Про автора: Unknown

Подписан Закон «О внесении изменений в раздел V «Заключительные положения» закона Украины «О регулировании градостроительной деятельности»

Президент Украины подписал Закон «О внесении изменений в раздел V «Заключительные положения» закона Украины «О регулировании градостроительной деятельности» относительно остановки действия запрета на отвод земельных участков».

По словам автора законопроекта народного депутата Сергея Брайко, для граждан на сегодняшний день, одной из основных проблем в земельной сфере является приостановившийся процесс оформления земельных участков. Это связано со вступившей в силу с 1 января текущего года ч. 3 ст. 24 закона Украины «О регулировании градостроительной деятельности», которым запрещена передача физическим и юридическим лицам для градостроительных целей земельных участков государственной и коммунальной собственности, если не утверждены планы зонирования или детальные планы территорий. В принятом нормативно-правовом акте дата вступления в силу ч. 3 ст. 24 закона Украины «О регулировании градостроительной деятельности» перенесена на год, в частности, на 1 января 2015 года. Это даст возможность крымчанам дооформить земельные участки.

Не смотря на то, что законопроект относительно отсрочки запрета на выделение

земельных участков не решит в полной мере проблему разработки планов зонирования или разграничения земель государственной и коммунальной собственности, он позволит обеспечить баланс публичных и частных интересов в земельной сфере и градостроительстве (<http://zemlyavkrymu.blogspot.com/2013/10/v.html>). – 2013. – 19.10).

Блог на сайті «Правозахисна Група «Варта»
Про автора: Ю. Кравець

Принятие законопроекта об отключении краденых мобильных телефонов сделает бессмысленным такой вид преступления.

В случае принятия документа краденые терминалы операторы прекратят обслуживать. Подключить их можно будет только после возвращения законному владельцу.

Напомним, в апреле на рассмотрение Верховной Рады был внесен проект Закона Украины «О внесении изменений в Закон Украины «О телекоммуникациях» относительно противодействия незаконным завладением мобильными телефонами». Документ предлагает блокировать краденые мобильные телефоны.

Практика отключения «серых» аппаратов уже применяется в Великобритании, Австралии, Франции и ряде других стран.

Так, в мае запрет на использование незарегистрированных мобильных телефонов ввели в Азербайджане. Теперь использование мобильных телефонов, не прошедших регистрацию в базе данных IMEI-кодов, невозможно. Также в стране появился «черный список», куда вносят краденные мобильные телефоны и устройства с «клонированными» IMEI-кодами. Туда же попадают IMEI-коды мобильных телефонов, украденных в других странах. Работа таких аппаратов в операторских сетях будет невозможна.

Также в октябре крупнейшие операторы мобильной связи Канады начали автоматически блокировать мобильные устройства, IMEI которых значатся в базе Ассоциации GSM-связи (GSMA) утерянными или украденными.

Украина также технически готова к блокированию краденых мобильных телефонов. Единственное препятствие этому – отсутствие законодательного решения (<http://kravec.org/zakon-ob-otklyuchenii-kradenykh-mobilnikov-sdelaet-ix-krazhi-bessmyslennymi.html>). – 2013. – 24.10).

Юридический портал Pravotoday.in.ua

Про автора: Н. Гольбин эксперт проекта Universal Assistance, член международной организации PEOPIL (Pan European Organization of Personal Injury Lawyers)

Соглашение об ассоциации: мифы и юридическая практика

...Начиная с конца прошлого года, вопрос принятия решения со стороны стран-членов ЕС касательно подписания соглашения об ассоциации, является излюбленной темой для дискуссий не только в пределах Украины. При этом публично порассуждать о последствиях от принятия решения в пользу либо против подписания данного документа находят время должностные и иные компетентные лица соседних государств. Вот только зачастую, данные мнения диаметрально противоположны самой сути правового механизма процесса принятия решения в рамках ЕС. То ли от чрезмерной политизированности, то ли от недостатка достоверной информации, доводы компетентных лиц сводятся к последствиям от принятия подобного решения. Пессимистические доводы о «потере суверенитета в торговле», о «дефолте украинской экономики», а также о «расколе внутри украинского общества» не слишком контрастируют на фоне идеалистических высказываний о необходимости соблюдения «универсальных прав и свобод» и решения вопроса «политических преследований» для подписания соглашения об ассоциации с ЕС. И это при том, что единственным объективным последствием заключения указанного соглашения станет свободное движение товаров, капиталов и рабочей силы между Украиной и ЕС, адаптация украинского

законодательства к европейскому праву и возможно отмена визового режима со стороны ЕС для украинских граждан.

К сожалению, субъективизм зачастую оттесняет на второй план критический подход в понимании сущности процесса принятия решения со стороны отдельных стран-членов ЕС касательно данного вопроса. Мифы мифами, а вопрос имеет юридический характер. Должно сложиться понимание того, что любое решение в рамках ЕС принимается в соответствии с принципом консенсуса. Юридически, чтобы принять решение в ЕС, в том числе касательно заключения двусторонних соглашений с третьими странами, положительное мнение должно быть озвучено каждой из стран-членов. Если решение одной из сторон, чья подпись должна стоять под условиями соглашения, имеет негативный характер, то в подобном случае консенсус не достигается. Во всяком случае, указанные в начале статьи мифы никоим образом не влияют на данный процесс. На позицию руководства отдельных стран-членов ЕС влияют другие факторы.

В данном контексте интересна следующая цитата: «Вильнюс станет саммитом достижений, если будут сделаны те шаги, которые должны осуществить наши партнеры». Представителей ЕС интересует не столько мнение квази-компетентных лиц, сколько конкретные действия Украины, направленные на выполнение условий для подписания соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли. Речь идёт об адаптации избирательного законодательства к нормам ЕС, о нормативно-правовом обеспечении реформирования органов прокуратуры, не говоря о таких условиях как принятие законодательного акта «О внесении изменений в Конституцию Украины в отношении расширения полномочий Счетной палаты» и внесении изменений в Закон Украины «Об основах предотвращения и противодействия дискриминации в Украине». А это говорит о том, что прежде чем говорить о политических мифах, необходимо обратить внимание на имидж Украины, как государства способного принимать и имплементировать правовые нормы, направленные на достижение

соответствия нашего законодательства европейскому праву. Данная степень соответствия и станет тем самым критерием, на основании которого в ноябре путём консенсуса будет приниматься конструктивное решение о подписании соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли (<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/1427/860>). – 2013. – 21.10).

Юридический портал Pravotoday.in.ua

Про автора: Н. Гольбин, эксперт проекта Universal Assistance, член международной организации PEOPIL (Pan European Organization of Personal Injury Lawyers)

Европейский бизнес в Украине: правовые реалии

В преддверии ноябрьского саммита «Восточного партнёрства» в медиа пространстве заметны различные аргументы в пользу подписания соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли с ЕС. Как правило, можно услышать об упрощении визового режима, доступа на рынок труда европейских стран, а также о либерализации двусторонних торгово-экономических отношений в условиях беспрошленной зоны свободной торговли. В основном акцент смещается в сторону внешних преимуществ на рынке труда ЕС. При этом нередко забываются преимущества на внутреннем рынке Украины. Речь идёт о перспективе европейских инвестиций в украинской экономике. Тем не менее, существуют некоторые предубеждения среди части украинского общества. Одни сетуют о потере российского рынка, в условиях «введения пошлин для третьих стран». Другие говорят о «бесперспективности» украинского рынка для капиталовложений европейских государств.

В данном случае, нужно правильно расставлять акценты. Прежде чем делать бескомпромиссные выводы, следует разобраться в юридической специфике соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли. Прежде всего, должно сложиться адекватное восприятие правового аспекта

механизма отношений Украины и ЕС, а также третьих стран, включая Россию. Ассоциация – не означает непосредственного членства в ЕС, где на наднациональном уровне происходит корреляция экономики стран-членов, введение определённых квот на ряд чрезмерно конкурентных производств. Плюс ко всему, именно в рамках ЕС, как интеграционного объединения, действует единый таможенный режим и тарификация, которые предусматривают пошлины и сборы для потребителей производимой продукции из третьих стран. В свою очередь, соглашение об ассоциации и зоне свободной торговли не предусматривает присоединение страны участницы к единому таможенному режиму стран-членов и введение таможенных ограничений для третьих стран. Соглашение об ассоциации и зоне свободной торговли может лишь способствовать либерализации торгово-экономических отношений и режима инвестиций между Украиной, с одной стороны, и странами-членами ЕС с другой. Значит, в случае подписания соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли, Украина избавится таможенных ограничений на европейском рынке, без введения аналогичных ограничений для третьих стран, в том числе и России. В подобном случае, «потеря российского рынка» не является правовым императивом, а скорее субъективным мнением в чисто политической плоскости.

Нет смысла в опасениях касательно «бесперспективности» для европейского бизнеса в Украине. Украина является одной из не многих стран бывшего СССР, которая сумела сочетать в своей экономике все виды производств, от сельского хозяйства и добывающей промышленности до высоких технологий. По факту, отсутствие таможенных ограничений между Украиной и третьими странами даст возможность европейскому бизнесу воспользоваться режимом свободной торговли в свою пользу. На территории Украины, в рамках совместных предприятий, могут создаваться промышленные производства европейскими юридическими лицами совместно с украинским бизнесом, с

последующей ориентацией на рынки третьих стран. Де-юре, европейские предприниматели обходят, таким образом, не совсем удобный единый таможенный режим для третьих стран. Де-факто, Украина сохраняет наработанные в течении многих лет связи со странами постсоветского пространства. Плюс, в контексте внешнеэкономической деятельности совместных предприятий произойдет диверсификация экспорта в перспективные регионы. По аналогичной схеме, возможен приток инвестиций в украинскую экономику из третьих стран для беспошлинного выхода их продукции на рынки стран-членов ЕС. Не стоит забывать и о выгоде для самих украинских граждан. Приток европейских инвестиций в экономику Украины, будет способствовать созданию новых рабочих мест. В подобном случае, возможно решение сразу двух проблем – привлечение европейских инвестиций и трудоустройство украинцев.

Говорить следует не столько об отсутствии перспективности, сколько о наличии нормативно-правовых барьеров для иностранного капитала в налоговом законодательстве Украины. Земельный кодекс Украины требует внесения изменений для обеспечения равного доступа иностранных граждан к земельным ресурсам для несельскохозяйственной деятельности. В данном, случае изменения касаются и Конституции Украины, согласно которой, право собственности на землю распространяется исключительно на украинских граждан. По факту, даже имея возможность создать в Украине своё производство, европейский предприниматель не будет иметь права собственности на землю, на которой будет находиться его предприятие. Не менее проблемным вопросом, является несоответствие украинского законодательства в сфере сельского хозяйства, включая аспект качества и безопасности продуктов питания, к стандартам ЕС. Сельскохозяйственный сектор является одним из наиболее привлекательных для европейских инвесторов. До конца неразрешённым остаётся и вопрос адаптации системы нетарифного регулирования экспортных и импортных операций Украины

со стандартами ЕС. Всё это говорит о необходимости адаптации отечественного законодательства к современным реалиям отношений Украины и ЕС. Во всяком случае, времени для этого осталось немного (<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/1427/858>). – 2013. – 17.10).

Юридический портал Pravotoday.in.ua

Про автора: Н. Гольбин, эксперт проекта Universal Assistance, член международной организации PEOPIL (Pan European Organization of Personal Injury Lawyers)

Где же упрощённый визовый режим?

Недавно в консульском отделе бельгийского посольства группе украинских журналистов были выданы краткосрочные шенгенские визы вместо положенных многоразовых мульти-виз. Действия работников бельгийского посольства не совсем сходятся с обязательствами ЕС. В соответствии с соглашением об упрощённом порядке выдачи виз для граждан Украины, ратифицированного ЕС в апреле этого года, отдельные категории украинских граждан, включая журналистов, имеют право на получение долгосрочной многоразовой шенгенской мульти-визы в более краткие сроки либо в ускоренном порядке, который занимает не более трёх дней. Реакция со стороны МИД Украины была достаточно жёсткой. В новостях стали мелькать статьи о планах направить ноту в адрес бельгийского посольства, от которого так и не последовало публичных извинений.

Почему же бельгийские консульские работники выдали украинским журналистам вместо многоразовых мульти-виз, обыкновенные двухдневные визы? Халатность компетентных лиц или тонкий многозначительный политический подтекст? На мой взгляд, стоит говорить скорее о втором варианте. В любом случае в канун Вильнюсского саммита «Восточного партнёрства» данный прецедент имеет достаточно негативную окраску. Тем более, нарушение процедуры выдачи виз в упрощённом порядке было

осуществлено со стороны Бельгии, которая является одной из стран-основательниц ЕС.

Можно допустить, что нарушение бельгийскими консульскими служащими процедуры выдачи шенгенских виз по упрощённому порядку демонстрирует сдержанное отношение «старых» членов ЕС к взятому курсу на упрощение и последующую отмену визового режима для Украины. Нужно понимать, что до недавнего времени Бельгия являлась одним из скептиков, как процесса европейской интеграции Украины, так и подписания соглашения об ассоциации и зоне свободной торговли с ЕС. На это существует ряд причин. Именно Бельгия стала одной из первых стран, которые вплотную столкнулись с проблемой адаптации мигрантов и краха политики мультикультурализма. Одних только выходцев из постсоветских стран в структуре бельгийского общества насчитывается около 10 244 чел. Не считая мигрантов из других регионов мира, которые составляют 11% населения сравнительно небольшой страны. Бельгия является одной из тех европейских стран, которые на современном этапе проводят достаточно жёсткую миграционную политику в отношении выходцев из третьих стран. В этом году в Бельгии вступили в силу законодательные акты, которые снижают сумму социального пособия для безработных мигрантов, вводят дополнительные критерии доказательства социальной и рабочей интеграции как основания для получения гражданства. Бельгия демонстрирует своё нежелание обеспечивать равные социально-экономические права и даже процедурно-визовый режим для граждан из третьих стран. Ради того, чтобы поспособствовать возвращению мигрантов в страны гражданской принадлежности и предотвратить приток новых иностранцев. К примеру, за 5 месяцев текущего года данное государство покинуло 2 086 иностранцев.

Украинцы в данном случае не исключение. Выдача краткосрочных виз украинским журналистам может рассматриваться как возможная демонстрация позиции Бельгии касательно места Украины в ассоциации с ЕС. Иными словами, Бельгия не готова видеть

украинских граждан в качестве долгосрочных мигрантов. Вот только прецедент этот может вполне не ограничиться одной Бельгией (<http://pravotoday.in.ua/ru/blogs/1427/866>). – 2013. – 31.10).

Блог Александра Пономаренко

Осуществление адвокатской деятельности за границей

С вступлением в 2008 году в Мировую организацию торговли (далее – МОТ) Украина взяла на себя ряд обязательств, в частности, – гармонизировать положения о деятельности иностранных адвокатов на территории государства.

Для унификации правового пространства государств – членов МОТ, устанавливаются единые требования в сфере экономического сотрудничества, а также в других вспомогательных сферах, включая предоставление правовой помощи. Предполагается, что адвокаты государств – членов МОТ, являются одинаково профессиональными и компетентными, и, следовательно, могут осуществлять профессиональную деятельность на территории государств-членов МОТ на общих основаниях, без повышения квалификации.

С учётом этих требований был принят новый Закон Украины «Об адвокатуре и адвокатской деятельности», который, в частности, устанавливает для иностранных адвокатов упрощённый порядок доступа к осуществлению профессиональной деятельности на территории Украины.

Иностранные адвокаты, решившие осуществлять профессиональную деятельность на территории Украины, вносятся в Единый реестр адвокатов Украины, и на них распространяются профессиональные права и обязанности адвоката, гарантии адвокатской деятельности и организационные формы, определённые украинским законодательством.

Предоставляя широкие права иностранным адвокатам, ЗУ «Про адвокатуру и адвокатскую деятельность» устанавливает право адвокатов

Украины осуществлять адвокатскую деятельность за пределами государства. Но не все государства – члены МОТ открыли рынок юридических услуг для государств – членов организации. Среди 156 государств – членов МОТ, 75 государств не приняли никаких обязательств касательно открытия иностранным адвокатам рынка юридических услуг.

Профессиональную деятельность адвоката за границей условно можно разделить на три режима: свободного, ограниченного и закрытого доступа.

Свободный доступ предполагает процедуру включения иностранного адвоката в реестр лиц, которые осуществляют адвокатскую деятельность на территории конкретного государства. К таким государствам можно отнести – Украина, Франция, Киргизия

В некоторых государствах свободный доступ усложнён некоторыми ограничениями для деятельности иностранного адвоката – отсутствие права открывать адвокатскую контору (Таджикистан), доступа к государственной тайне (Армения). Также свободный доступ к осуществлению деятельности может предоставляться при условии постоянного места жительства на территории государства (к примеру, Саудовская Аравия), или при условии проживания в государстве-члене ЕС (Чехия, Эстония, другие страны ЕС).

Могут устанавливаться строгие требования для допуска к осуществлению адвокатской деятельности на территории государства. Так, в США иностранный адвокат может осуществлять профессиональную деятельность, если достиг 26 лет, оплатил налог за предоставление лицензии и ностроен иметь офис в США, является адвокатом своего государства в течении 5 лет, имеет необходимые моральные качества и соответствует общим требованиям членства в ассоциации адвокатов штата, где имеет намерение заниматься профессиональной деятельностью.

При ограниченном доступе функции иностранного адвоката могут сводиться к предоставлению правовых консультаций, зачастую касательно права государства,

гражданином которого является иностранный адвокат (Чехия, Германия другие государства – члены ЕС – касательно адвокатов государств – не членов организации, Россия).

Например, в Германии чётко выделяются три группы иностранных адвокатов:

– иностранные адвокаты государств – членов ЕС (имеют почти все права, кроме представления интересов в Федеральном верховном суде);

– иностранные адвокаты государств – членов МОТ (имеют право осуществлять свою деятельность касательно права государства, гражданином которого является иностранный адвокат и в сфере международного публичного права);

– иностранные адвокаты других государств (только при условии предоставления аналогичных прав для адвокатов Германии);

Модель закрытого доступа к осуществлению адвокатской деятельности для иностранных адвокатов хоть и непопулярна, но всё же существует (Молдова, Израиль). К примеру, в Молдове адвокатом может быть только гражданин государства. И в случае утраты гражданства происходит и аннулирование лицензии (http://advokatpronomarenko.blogspot.com/2013/10/blog-post_30.html). – 2013. – 30.10).

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: О. Охрименко

ЕС нам обещает большие деньги за договор

Свежие новости МВФ и ЕС, в виде исключения, хотят денег, чтобы Украина не поддавалась шантажу России. Теперь уже частично становится понятно, зачем руководство Украины и отдельные наши олигархи так хотят подписать договор об ассоциации с ЕС. И почему Россия так усердно возмущается и ругается, что даже неинтересно отвечать на ее выпады. Относительно недавно первый заместитель министра экономического развития и торговли Украины Анатолий Максютя провел встречу с руководителем подразделения Европейской Комиссии по координации работы с восточными странами-

соседями ЕС Андреа Фонтаной, где они обсудили вопросы предоставления финансовой помощи для адаптации стратегических отраслей к условиям работы в ЗСТ. По результатам этой встречи представители ЕС представили на рассмотрение руководства Украины проект ориентировочной Стратегической программы поддержки Украины (на 2014-2017 годы). А вот это уже интересно. Украина ожидает, что ассоциативное членство в ЕС должно открыть возможности для получения кредитов от ЕС и по ставкам ЕС. Сложно сказать, какие это будут суммы кредитов. Так как это все на первоначальной стадии. Сейчас говорят только о первых 610 млн. евро, которые Украина должна получить в ближайшее время, как только ратифицирует Меморандум о взаимопонимании между Украиной как заемщиком и Европейским Союзом как кредитором. Зачем это нужно ЕС? Во многом потому, что для нормального функционирования зоны свободной торговли между ЕС и Украиной нужна хорошо работающая Украина без особых проблем и перекосов в сторону России. Действительно, для ЕС Украина – это новый большой рынок сбыта продукции. И поэтому желание ЕС иметь «тесные деловые связи» с Украиной – это, прежде, всего решение своих меркантильных задач. Но нельзя только брать – в любом случае для ЕС нужна очень зажиточная Украина, чтобы она могла закупать и покупать, а не думать, куда деть свое население. Вообще для ЕС действительно интересно было бы, чтобы украинцы, которые сейчас работают нелегально в странах ЕС, работали бы в Украине. Это и экономическая, и социальная цель ЕС. Хотя об этом и не принято часто говорить. Но такое желание есть, ибо одно дело продавать товары в Украину, и другое дело – иметь головную боль с украинскими гастарбайтерами. Поэтому европейские бюрократы реально считают, что если они за счет своих кредитных и инвестиционных программ позволят Украине создать новые производства, то те, кто сейчас работает нелегально в странах ЕС, вернутся в Украину. Чем не мечта. За такую мечту можно и заплатить. Текст Стратегической программы поддержки Украины (на 2014-2017 годы)

будет еще согласовываться и обсуждаться. Но в любом случае можно ожидать многомиллиардные инвестиции от ЕС и новые требования от ЕС к Украине. Деньги просто так ЕС давать не будет. Они хотят не просто давать деньги, но и получать эффект от своих денег. Бизнесмены, что с них взять (<http://blog.ubr.ua/finansy/es-nam-obeshaet-bolshie-dengi-zadogovor-6540>). – 2013. – 1.11).

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: О. Охрименко

Не превратятся ли сельскохозяйственные кооперативы в новые колхозы

Почему селянам предлагают создавать и создавать кооперативы. На данный момент в Украине уже зарегистрировано 953 с/х кооператива, хотя реально работают только 618 кооперативов. Но правительство Украины, и особенно Министерство аграрной политики и продовольствия, хочет и развивать с/х кооперативы, и увеличивать их количество. Есть амбициозные цели увеличить их количество до 1,5 тыс. штук, но чтобы они были действительно работающими, а не только на бумаге. При этом возникает вопрос, не приведет ли это к возрождению колхозного движения, которое так было развито в условиях СССР. Формально колхозы – это были независимые и самостоятельные кооперативы, созданные добровольно сельскими жителями. Это потом со временем колхозы превратились в механизм эксплуатации сельских жителей в условиях СССР. Во многом новые с/х кооперативы, в отличие от колхозов, это действительно добровольные объединения. Может, поэтому не все они работают, а только существуют. наших людей, а особенно селян, очень сложно организовать. Слишком много амбиций и личной вражды. Вот и получается, что кооператив зарегистрировали, но он не работает и не может заработать, поскольку склоки его участников не дают ему нормально функционировать. В этой ситуации возникает, вопрос «А зачем вообще нужны это кооперативы? Может быть, лучше без них?». Можно было бы, если бы

Украина не была такой плодородной, и так много людей не работало на земле. На данный момент в Украине действует 4,3 млн. личных крестьянских и свыше 40 тыс. фермерских хозяйств. Согласно данным Госстата, этими хозяйствами и фермерами производится овощей 86% от общего объема производства продукции в целом по стране, молока – 78%, говядины – 75%, свинины – 57%, зерна – 22%, птицы – 19%. В 2012 году хозяйствами населения было выработано валовой продукции на сумму, превышающую 110 млрд. грн. Это составляет 49,3% к общей валовой продукции сельского хозяйства. Много получилось. Украина уже давно сделала ставку на крупный товарный сельхозбизнес. За ним будущее. Только этот бизнес может внедрить новые технологии и обеспечить многомиллиардные инвестиции в сельское хозяйство Украины. Только этот бизнес может производить конкурентоспособную продукцию для экспорта. Во многом на плечах крупного с/х производства базируется мировая экономика продуктов питания, а фермеры и личные хозяйства – это как дополнение, которое есть и от которого нельзя избавиться. Действительно, есть большая проблема. Если внедрить новые технологии в сельхозпроизводстве Украины, можно увеличить производство сельхозпродукции в 2-3 раза, но при этом количество занятых людей на земле уменьшить тоже в несколько раз. А это уже социальная проблема. Никто не хочет заполучить миллионную армию безработных на селе, которые в лучшем случае будут вести личное натуральное хозяйство. Вот поэтому и приходится брать на вооружение метод других стран мира и внедрять эти сельхозкооперативы, понимая, что с экономической точки зрения они неэффективны, за исключением одного случая – когда на них сконцентрировано сельхозпроизводство с большим количеством ручного труда. Вот тогда действительно сельхозкооперативы нужны. С одной стороны и люди заняты работой и другой стороны, решается проблема производства сельхозпродуктов с большим удельным весом ручного труда. А чтобы было все по-честному, правительство предоставило

ряд преференций для сельхозкооперативов и хочет их расширить. Главная преференция – это скупка продуктов сельхозпроизводства напрямую в кооперативах по фиксированным государственным ценам, которые включают и дотации на сельхозпроизводство. А еще это государственные лизинговые программы по предоставлению сельхозкооперативам техники и даже оборудования для производства и хранения с/х продукции. И социальная защита в виде обещания финансирования из местных бюджетов затрат на строительство и содержание социальной инфраструктуры на селе. Вот таким образом попытаются агитировать наших селян добровольно вступать в кооперативы, и не только вступать, но и реально работать. Ну, что же, в Канаде этот метод сработал. Давайте попробуем сделать и у нас (<http://blog.ubr.ua/finansy/ne-prevratiatsia-li-selskohoziaistvennye-kooperativy-v-novye-kolhozy-6548>). – 2013. – 4.11).

Блог на сайті ubr.ua

Про автора: О. Охрименко

Нужно ли нам повышать тарифы и урезать зарплату

Наша власть не подарок и как и любая власть в любой стране. Но она хорошо понимает, что если слушать советы МВФ, то вряд ли можно обеспечить нормальное существование Украине, а тем более удержаться при власти. Действительно МВФ продолжает рекомендовать повысить цены на газ для населения, и эта рекомендация одно из условий для получения кредита. При этом МВФ объясняет свое требование, как желание помочь Украине уменьшить дефицит госбюджета и тем самым улучшить состояние экономики Украины и благосостояние украинцев. Хотя, скорее всего большая часть украинцев слабо себе представляет, какое отношение дефицит госбюджета имеет к их благосостоянию. Это несколько разные вещи... Логика специалистов МВФ очень простая, но притимивная. Так как на данный момент из-за завышенных цен на газ из России сформировался дефицит по НАК Нафтогаз, который фактически продает газ для

населения и теплокоммунэнерго по ценам в 3,6 раза ниже, чем он платит за газ России, в результате сформировалась разница в 13 млрд. грн долга. Вот тут эксперты МВФ и подумали: если поднять тарифы на газ для населения на 60%, то меньше будет дефицит НАК Нафтогаз и меньше будет дефицит госбюджета. Все просто. Но, явно никто не обратил внимания на другой наш показатель – задолженность населения за оплату коммунальных услуг. А вот это у нас действительно проблема. По состоянию на 1 октября 2013 года, население заплатило за коммунальные услуги 28,6 млрд. грн, из них за газ 8,8 млрд. грн и почти столько же за отопление и горячую воду. Все вроде выглядит неплохо, но вот незадача. На 1 октября 2013 года общий долг населения по уплате за газ составил 1,3 млрд. грн, а отопление около 5 млрд. грн. И это при том, что в этом году население погасило около 2 млрд. грн по старым долгам. Вот теперь возникает самый главный вопрос: если поднять цены на газ и отопление для населения, как вырастет долг населения по этим платежам? Можно было бы проявить настойчивость и отключать газ у нерадивых неплательщиков коммунальных услуг. Но это сложно и во многих случаях сделать нереально. А еще меньше возможностей выбить долги за отопление у населения. Ибо тут уже не столько виновато население, сколько сама система поставки отопления и горячей воды населению, энергозатратная и не эффективная. В этой связи любой специалист скажет, что нужно не тарифы поднимать на тепло, а снижать энергозатраты. Хорошая идея. Даже есть проект за счет целевой эмиссии гривны обеспечить реконструкцию высотных жилых домов, путем замены старого отопительного оборудования и термоизоляции домов, и самое главное, это установка термосчетчиков. Вот это действительно может реально уменьшить затраты газа. Но для реализации этой программы нужно порядка 25-30 млрд. грн. ежегодных вливаний. И лет десять времени. А сейчас повышение тарифов на газ создаст только другую проблему. Нужно будет за счет госбюджета выплачивать компенсацию малоимущим за коммунальные услуги. И как

это может уменьшить дефицит госбюджета? Никак... Этот дефицит госбюджета стал просто какой-то навязчивой идеей МВФ. Никто не спорит, что чем меньше дефицит госбюджета, тем лучше. Но вряд ли это можно решить таким простым способом, как повышение тарифов на газ. Поэтому возникает вопрос, а вообще нужен ли нам такой кредит, которые не решает проблемы, а создает новые. Замораживание заработной платы бюджетников и пенсий, это вообще бессмысленный совет МВФ. Это опять таки «греческий вариант», который очень выгодный для оппозиции, так как все помнят, к чему это все привело в Греции. Но, как раз потому, что наша власть, этого больше всего не хочет, поэтому скорее будет не урезание заработной платы бюджетника и пенсий, а наоборот их рост в следующем году, чтобы задобрить избирателей. У нас это любят делать перед выборами. Скорее всего, если при власти была бы оппозиция, то уже бы цены на газ для населения подняли не только на 60 % и заработная плата бюджетникам и пенсии были бы урезаны в угоду МВФ. Украине нужно дружить с МВФ, но это не значит, что Украина должна выполнять заведомо ошибочные рекомендации МВФ (<http://blog.ubr.ua/finansy/nujno-li-nam-povyshat-tarify-i-urezat-zarplatu-6543>). – 2013. – 2.11).

Блог на сайті «zbroya.info»

Про автора: Н. Гончарова

Эксперт: «Украинцам не нужно травматическое оружие. Нужно разрешить настоящее»

В Украине могут разрешить травматическое оружие – соответствующий законопроект, поданный Кабмином и МВД, сейчас рассматривается в Верховной Раде.

Сегодня использовать пистолет с резиновыми пулями в целях самозащиты могут лишь сотрудники милиции, народные депутаты и журналисты. Если законопроект одобряют, такое право появится у любого гражданина, достигшего 25-летнего возраста. Своим мнением о том, какое оружие стоит

разрешить в Украине, с «Капиталом» поделился глава Наблюдательного совета Украинской ассоциации владельцев оружия Георгий Учайкин.

– Георгий, споры о возможности легализации огнестрельного оружия в Украине ведутся уже не первый год. Авторы кабминовского законопроекта ограничились исключительно травматикой. Выходит, в Украине пока рано говорить о легализации огнестрельного оружия?

– Начнем с того, что о легализации огнестрельного оружия речь вообще не идет. Потому что де-юре и де-факто оно в Украине и так разрешено. Сегодня любой гражданин, достигший определенного возраста, при соблюдении определенных требований разрешительной системы, может приобрести в собственность охотничье оружие, которое и есть огнестрельным. Это или охотничьи ружья, или охотничьи карабины, которые стреляют дробью или пулей. Такого оружия на руках у украинцев где-то около 2 миллионов единиц.

Другое дело, что украинцам нужен закон об оружии, который даст им право защищать собственную жизнь и имущество с помощью короткоствольного нарезного огнестрельного оружия. Это пистолеты и револьверы. Те, которые стреляют не резиновыми, а настоящими пулями. Этот тот вид оружия, который, собственно, и был создан для самообороны. Ведь представить себе, что человек ходит с охотничьим ружьем по улицам, чтобы защитить себя – тяжело.

Во всех цивилизованных странах гражданам разрешено защищаться именно с помощью пистолетов и револьверов. Поэтому наша Ассоциация сегодня готовит альтернативный законопроект – сейчас он проходит стадию общественного обсуждения, все желающие могут в этом поучаствовать. Законопроект пишется в режиме онлайн, он доступен для всеобщего просмотра на нашем сайте zbroya.info

– В нем речь идет именно о легализации короткоствольного нарезного огнестрельного оружия?

– Прежде всего, Украине жизненно необходим Закон «Об оружии», отсутствие

которого на 22-ом году независимости просто недопустимо. Необходимо законодательно урегулировать оборот всего оружия среди населения. Ну и конечно же, в нем будет предусмотрено право граждан Украины на владение короткоствольным нарезным оружием. И его законная продажа должна подразумевать, прежде всего, создание серьезной системы подготовки будущего владельца оружия. Еще во время обучения человек должен понять, что он берет на себя дополнительную ответственность и ему должны быть совершенно однозначно понятны последствия неправомерного применения оружия. Опасность кабминовского законопроекта в том, что украинцам снова рассказывают, что им нужно травматическое оружие. Да не нужно оно нам! Посмотрите на Россию, где травматическое оружие ввели в массовый оборот. Там каждый день что-то происходит с его незаконным применением. Травматика – это безответственное оружие, которое развращает сознание общества.

– Потому что сам термин «травматическое» не дает понять что из этого оружия можно убить. Люди считают: выстрел резиновой пулей – не серьезно...

– Совершенно верно. И никто не думает и не знает, что выстрел в упор из травматического пистолета приравнивается к выстрелу из боевого. Кроме того, в отличии от настоящего оружия, травматическое не имеет четко прогнозируемого эффекта. Соответственно, когда человек использует травматическое оружие и знает, что у него нет той мощности, что есть у настоящего, он старается стрелять в самые уязвимые части тела – лицо, шея, пах. Зачастую это приводит к летальным последствиям или тяжким увечьям. Ну и главное – травматическое оружие невозможно идентифицировать – на этом кусочке резины не остается никаких следов от прохождения сквозь ствол. Невозможно установить владельца – отвечать некому! Именно из-за этого и происходит сумасшедшее количество умышленных увечий и убийств из травматики.

– А что в других постсоветских странах?

– Давайте посмотрим на Молдову, Эстонию, Латвию, Литву. Там почти не

происходит преступлений с использованием травматического оружия – в законном обороте там находится настоящее. Прибалтика, например, с 1994 года живет с таким законом. Все понимают, что за каждый выстрел из оружия, которое было официально приобретено, зарегистрировано, прошло процедуру предварительного отстрела (когда в пулегильзотеке есть образцы пуль и гильз каждого легально проданного ствола) – за каждый выстрел придется отвечать. Потому безосновательно такое оружие никто не применяет. То же самое – в Польше, Чехии, Франции, Италии, Испании, Германии. Это все, знаете, такой обман со стороны определенных структур, обман и запугивание – мол, дай украинцам оружие – уровень преступности будет зашкаливать.

– Это не так?

– Не так! На примере других стран совершенно однозначно можно увидеть, что уровень преступности падает на 60-70% уже через полгода-год после принятия подобных законов. Потому что с одной стороны огнестрельное оружие для его владельца – это гарантия безопасности. С другой стороны – это сдерживающий фактор для преступника. Идет по улице девушка, и никто не знает, есть ли у нее оружие. Но на всякий случай потенциальный преступник предполагает, что есть.

– Украинское общество готово к тому, чтобы в законной продаже появились пистолеты и револьверы?

– Абсолютно готово. Один из недавних примеров – ужасные события во Врэдиевке. Тогда толпа людей начала штурмовать райотдел. Люди бросали камни, бутылки с зажигательной смесью, били окна, пытались выбить двери. Я уверен, что у многих из них дома были охотничьи ружья. Но никому и в голову не пришло ими воспользоваться – даже в такой нервной и экстремальной ситуации! Потому что в дальнейшем пришлось бы нести уголовную ответственность! Люди понимают последствия применения оружия, которое находится на учете. На 2 миллиона легально проданных в Украине единиц оружия случаи, когда оно применяется незаконно – единичны.

Просто обществу навязывают миф: люди напьются и все друг друга перестреляют. А когда спрашиваешь: почему вот эти 2 миллиона до сих пор не напились и никого не перестреляли, ответа нет. Потому что не будет владелец легального оружия пользоваться им без достаточных оснований – за это придется отвечать.

– Какое оружие сегодня чаще всего покупают?

– Покупают то, что можно купить законно: охотничьи ружья, охотничьи карабины. Кстати, об охотничьих карабинах. Зачастую это гражданская версия автомата Калашникова – его в Украине абсолютно легально, на законных основаниях, можно приобрести в собственность. От боевого он будет отличаться только тем, что не стреляет очередью. Но какая разница, очередью или нет? Последствия могут быть такими же. И люди покупают и ответственно владеют таким оружием. За этот год было только два случая нарушения – это очень мало...

– А популярные когда-то газовые баллончики? Газовые пистолеты?

– Баллончики уже давно утратили свою актуальность. А газовые пистолеты даже не в каждом магазине можно найти – их не покупают, потому что они неэффективны. Оружие должно быть таким, чтобы с его помощью можно было остановить и обезвредить преступника. Убивать совершенно не обязательно. Газовое оружие таким нельзя считать.

Электрошокеры? Они у нас запрещены и не входят в перечень средств, которые можно использовать для самообороны. Несмотря на то, что они продаются в интернете, каждый человек, который его покупает, делает это на свой страх и риск. Никто не может спрогнозировать действие электрошокера. На одного он не подействует, а у другого от него остановится сердце. И кто будет отвечать за последствия? Эти устройства дают непредсказуемые результаты.

– Украина 22 года живет без закона об оружии. Возможно, такой закон просто боятся принимать?

– Сложный вопрос. Давайте представим, что в Украине принят Закон «Об оружии» и человек

может купить легально короткоствольное нарезное огнестрельное оружие. Какая от этого будет польза обществу? О значительном уменьшении уровня уличной преступности мы уже говорили, давайте рассмотрим другие не менее важные аспекты. Для бизнеса и экономики это однозначно выгодно. Потому что это новый огромный рынок (развитие стрелкового спорта, магазины, стрелковые комплексы и тир, ремонтные мастерские, курсы подготовки будущих владельцев оружия и т. д.), а это новые рабочие места, отчисления в бюджет.

Есть еще один важный момент – обороноспособность страны. В странах, имеющих внеблоковый статус, вооруженное ополчение играет важнейшую роль. Примером тому – Швейцария с ее более чем полуторамиллионным кадровым резервом. Минимальная численность профессиональной армии и огромное ополчение, в котором состоит абсолютно все мужское население в возрасте от 20 до 50 лет. Это и развитие негосударственной системы безопасности. Сегодня частные охранные структуры не могут полноценно развиваться, потому что не имеют права на оружие. Это значит, что если есть потребность в вооруженной охране, человек должен обращаться в Государственную службу охраны – одно из подразделений МВД – то есть к монополисту. Соответственно, рынок частной охраны у нас не развит.

Если появляется закон об оружии, этот рынок начинает развиваться, появляется конкуренция, частные компании исключительно на конкурентной основе смогут предоставлять рынку вооруженные охранные услуги, а при необходимости могут быть задействованы для охраны общественно порядка, так как это, собственно, и происходит во всех странах мира. Но в этом случае наши правоохранительные органы утратят монополию на предоставление вооруженных охранных услуг, которой они так дорожат. Как видите, положительных моментов более чем достаточно. Но и это не главное. Если верить результатам последних соцпросов, сегодня уровень доверия наших граждан к МВД составляет всего лишь 1%.

Только вдумайтесь! Если граждане Украины тотально не доверяют милиции, то только из этих соображений жизненно необходимо иметь право защитить себя самостоятельно.

– Тем более что в бытовых убийствах главное оружие – это обычный кухонный нож, а вовсе не пистолет...

– А еще есть топор, бейсбольная бита и прочее – мы же не сможем это запретить. При этом нелегальный рынок оружия в Украине процветает. И получается, что государство потакает преступникам и оставляет беззащитными добропорядочных граждан. За 1 полугодие в Украине погибло от рук преступников больше 4 тысяч человек – и у каждого из них был бы шанс защитить себя, будь у них право на оружие. Чтобы защищать себя, люди не должны всю жизнь заниматься боевыми искусствами – они должны просто жить и знать, что есть устройство, с помощью которого они могут за себя постоять. Так же, как в каждом доме должен быть огнетушитель – независимо от того, есть ли в городе пожарная часть. Или аптечка, в которой есть йод и бинт, независимо от того, надеетесь вы на скорую или нет. Справка

Как сейчас?

Сейчас в Украине граждане, достигшие 18-летнего возраста, могут купить пневматическое и холодное оружие, а также газовые пистолеты. Покупать охотничье огнестрельное гладкоствольное оружие разрешено с 21 года. Право на огнестрельное нарезное охотничье оружие имеют граждане, достигшие 25 лет.

Что предлагает Кабмин?

Законопроектом Кабмина предусмотрено, что для покупки оружия нужно будет предоставлять справку об отсутствии непогашенной судимости, а также о состоянии здоровья. Поводом для отказа может стать, например, отсутствие регистрации, пребывание человека на учете и лечении от наркомании или алкоголизма, наличие психических заболеваний. Разрешение на оружие предлагают выдавать сроком на 3 года. Контролировать законность покупки, хранения и использования травматика будет МВД.

Мнение

Поменять систему

Ю. Вишневецкий, адвокат

Считать, что появление в законной продаже огнестрельного нарезного коротко-ствольного оружия спровоцирует всплеск преступности – ошибочно. Доверие к милиции сегодня невысокое, людям надо дать возможность защищать себя. Тот, кто захочет убить, найдет, чем это сделать – и это далеко не всегда бывает пистолет. Но, безусловно, нужна будет очень сильная система контроля за теми, в чьи руки попадает огнестрельное оружие – кто получает разрешение на его покупку.

Еще один серьезный вопрос – определение допустимых границ самообороны. Сейчас это прописано в нашем законе однозначно. Но только прописано. На практике же очень часто людей привлекают к ответственности за превышение этих самых границ. Потому что наша правоохранительная система больше склонна обвинять. Когда случается чья-то смерть, по умолчанию должен быть кто-то виноват, хотя это не всегда так. Наши суды очень тяжело идут на то, чтобы вынести оправдательный приговор, даже если доказательства вины не собраны (http://zbroya.info/ru/blog/2001_ekspert-ukraintsamne-nuzhno-travmaticheskoe-oruzhie-nuzhno-razreshit-nastoiashchee). – 2013. – 3.11).

Блог на сайті «Я чернобылец»

Про автора: О. Бураль

Небольшой опрос, проведенный корреспондентами «Денег», показал: большинство украинцев от подписания Соглашения с ЕС ожидает падения границ. Однако вынуждены разочаровать – безвизовый режим будет установлен не сразу, а лишь после «создания условий для хорошо управляемого и безопасного перемещения людей». Порядок достижения данных условий содержится в двухфазном Плане действий относительно либерализации визового режима, принятого на Саммите Украина-ЕС 22 ноября 2010 года. План действий не содержит никакой

конкретики по датам, кроме условий, которые необходимо выполнить Украине. Одно из важнейших: биометрические паспорта. Несмотря на то, что закон о биометрических паспортах приняли в ноябре 2012 года, выдавать все никак не начнут.

Кроме того, Украине необходимо принять еще пару законов, чтобы соответствовать требованиям Европы. По оптимистичным оценкам отечественных политиков, мы сможем ездить в Европу без виз уже в 2014 году. Однако, повторимся: по оптимистичным оценкам.

Поэтому в процессе упрощения визового режима соглашение об ассоциации ничего не меняет, разве что может ускорить выполнение Плана действий-2010.

Но есть вещи, которые Соглашение с ЕС изменит для украинцев радикально. «Деньги» составили перечень главных перемен.

1. Удешевление европейских товаров

За счет постепенного снижения ввозных пошлин (по 3-4 п. п. ежегодно первые 4-5 лет, потом по 0,3-1 п. п. в течение оставшихся 5-6 лет) европейские товары на полках украинских магазинов будут дешеветь. Это касается техники, одежды, обуви, продуктов питания и т.д. Падение цен на европейские товары заставит украинских производителей также снизить цены. Но произойдет это не раньше, чем через пару лет.

А вот европейские автомобили (также один из самых ожидаемых украинцами эффектов от подписания Соглашения с ЕС) могут и не подешеветь, по крайней мере, радикально. Дело в том, что в Соглашении есть отдельная статья (ст. 44), позволяющая украинской стороне повышать/вводить пошлины на ввоз легковых автомобилей из Европы, если массовый импорт автопродукции в страну негативно влияет на отечественного производителя аналогичных товаров. А тут уж, как говорится, за нами не заржавеет.

2. Возможность работать и стажироваться в Европе

Конечно, это и раньше было не запрещено. Однако с подписанием Соглашения об ассоциации с ЕС наши соотечественники получают законодательно закрепленное право

работать в Европе. Соглашение регламентирует максимальный срок пребывания физлиц с целью экономической деятельности (как для Украины, так и для ЕС). В частности, стажеры могут пребывать в стране работодателя в течение года, независимые эксперты (юристы, переводчики, архитекторы и т. д.) – не дольше 6 месяцев, а наемные работники – не более 3 лет. На данный момент речь идет о рабочих визах, которые вышеуказанные категории граждан смогут получать по упрощенной процедуре (с минимальным перечнем документов, которые подтверждают статус и цель поездки).

3. Повышение качества украинских товаров

Соглашение содержит огромный перечень директив и регламентов ЕС, к которым Украине необходимо адаптировать свое законодательство. В частности, в течение 3 лет мы должны перенять европейские стандарты общей безопасности продукции. Стандарты производства отдельных групп товаров обновлять постепенно на протяжении 2-8 лет. В первую очередь «соответствовать» придется производителям детских игрушек, лифтов, холодильников, морозильных камер. У них будет всего два года на подготовку к новым стандартам.

4. Оздоровление окружающей среды

В течение первых двух лет Украина должна в общем обновить национальное законодательство в сфере экологии. В последующие 5-6 лет последуют новые стандарты питьевой воды и чистоты атмосферного воздуха, специальных мест для захоронения отходов. Казалось бы, ну и что с того? Ведь от принятия закона воздух не станет чище, а вода – безопаснее. Но одновременно с этими нормативными актами украинская сторона должна внедрить в свое законодательство принцип «платит загрязнитель», то есть ввести соответствующие платежи и штрафы для предприятий, наносящих урон окружающей среде. Сейчас им это сходит с рук – практически безнаказанно. С одной стороны, это, конечно, увеличит нагрузку на украинские предприятия. Ведь им придется больше отчислять в бюджет. С другой – станет стимулом для экологической модернизации производства. Принцип «чем

меньше загрязняешь, тем меньше платишь» – лучший стимул инвестировать в инновации. И чтобы не говорили, в конечном итоге простой украинец только выигрывает.

И новость для автовладельцев: через пару лет с автозаправок исчезнет 92-й бензин. Дело в том, что на протяжении 6 лет Украина должна адаптировать Директиву ЕС о запрете топлива с высоким содержанием серы.

5. Разнообразие финансовых услуг

С подписанием Соглашения об ассоциации, Украина (собственно, как и Европа) должна снять все запреты на деятельность филиалов, представительств и других структурных подразделений юрлиц другой стороны на своей территории. Это означает, что в течение нескольких лет у нас могут появиться филиалы иностранных банков, лизинговых, финансовых или страховых компаний, предоставляющих соответствующие услуги. Напомним, сейчас предоставлять финансовые услуги в Украине могут только юрлица, зарегистрированные в Украине.

6. Повышение гарантий по депозитам

В течение 4 лет с даты подписания Соглашения Украина должна привести свое законодательство о гарантировании вкладов физлиц к европейским стандартам. Надо сказать, что 30 мая 2013 года Административный совет Фонда гарантирования вкладов физлиц принял Стратегию развития на 2013-2017 гг., частью которой является имплементация Директивы ЕС №94/19 о системе гарантирования вкладов в украинское законодательство. К слову, отечественный закон в последней редакции уже содержит множество норм, заимствованных из европейской Директивы. Даже перечень лиц, которые не могут претендовать на компенсацию вклада от государства, очень похож. Разница между двумя документами, прежде всего, в минимальной гарантируемой сумме. В Европе с начала 2011 года возмещению подлежат все вклады в сумме до 100 тыс. евро, в Украине пока 20 тыс. евро (экв. 200 тыс. грн.). Придется подтянуть.

7. Защита прав потребителя

Потребителям в Украине станет легче защищать свои права. Сейчас суды

принимают только индивидуальные жалобы на производителей. Требование ЕС – адаптировать законодательство таким образом, чтобы защищать права потребителей в суде могли специализированные организации или ассоциации. Это поможет добиться более жестких санкций против производителей. А главное – уравнивает в весе жалобщиков (ассоциации) с производителями. До сих пор потребитель мог сражаться только в одиночку и крайне редко мог позволить себе квалифицированную юридическую поддержку. Но главное, если дело доходит до судебного разбирательства, продавец сначала должен заменить бракованный/испорченный товар, после чего уже суд решает, кто должен за это заплатить (по чьей вине товар был испорчен). Если речь идет не о замене товара, а о денежной компенсации, то продавец должен отложить сумму компенсации на депозит до вынесения судебного решения, чтобы гарантировать ее выплату потребителю в случае положительного решения суда (http://alder.pp.ua/2013/11/blog-post_6278.html). – 2013. – 1.11).

**ГРОМАДСЬКА ДУМКА
ПРО ПРАВОТВОРЕННЯ
№ 18 (54) 2013**

Інформаційно-аналітичний бюлетень
на базі оперативних матеріалів
Додаток до журналу «Україна: події, факти, коментарі»

Редактори:
Т. Дубас, О. Федоренко, Ю. Шлапак

Комп'ютерна верстка:
А. Бергелська

Підп. до друку 6.11.2013.
Формат 60х90/8. Обл.-вид. арк. 5,47
Наклад 2000 пр.
Свідоцтво про державну реєстрацію
КВ № 5358 від 03.08.2001 р.

Видавець і виготовлювач
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
03039, м. Київ, просп. 40-річчя Жовтня, 3
Свідоцтво про внесення суб'єкта
видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів
видавничої продукції ДК № 1390 від 11.06.2003 р.